

Commentarii in Matthaeum (in catenis)

1 Mt 1, 2 Ἀβραὰμ διὰ πίστεως ἐδικαιώθη· τούτῳ δὲ πιστεύσαντι εἶπεν ὁ θεός· πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου καὶ δώσω σοι τὴν γῆν καὶ ἔν σοι ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ φυλαί . εἰ οὖν ἀληθῆ φθέγγεται ὁ θεὸς καὶ σπέρμα Ἀβραὰμ οἱ Ἰουδαῖοι μόνοι τυγχάνουσιν, οὗτοι δὲ οὔτε τῆς γῆς ἐκράτησαν πώποτε οὔτε κρατοῦσιν, ποῦ ἔστι τὸ τοῦ θεοῦ ἀληθές τὸ πρὸς Ἀβραὰμ εἰρημένον; ἀλλ' ἐπεὶ ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, φανερόν ἐστιν, ὅτι τὴν τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίαν σπέρμα ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ . τοῦτο δὲ γέγονε διὰ τοῦ ἐξ αὐτοῦ μέλλοντος γεννηθῆναι Χριστοῦ, εἰς ὃν πιστεύσαντα τὰ ἔθνη σπέρμα Ἀβραὰμ ἐκλήθησαν, οὐ νόμῳ φύσεως, ἀλλὰ χάριτι. 2 Mt 1, 19 Ὅτε εἰς ἀπορίαν λογισμῶν κατέστη ὁ Ἰωσήφ, τότε ὁ ἄγγελος ἐπέστη λύων τὴν ἔριν τῶν λογισμῶν· ὅτι γὰρ διηπορεῖτο, ἐξ ὧν διενοεῖτο δῆλον. ἐβουλήθη γάρ, φησὶν, αὐτὴν ἀπολῦσαι λάθρα· οὐκ ἂν οὔτε λάθρα οὔτε ὄλως ἐκπέμψαι βουληθείς, εἰ νόθου γονῆς τὸν ὄγκον ἐπέπειστο τῆς γαστροῦ· ἀλλὰ καὶ νόμῳ καὶ τιμωρίᾳ δίκαιος ὧν μάλιστα παρεδίδου ἄν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέπειστο· οὐδ' ἐκεῖνο πάλιν ἤδει θείας ἐνεργείας τὴν κύησιν εἶναι· ὑπὲρ ἔννοιαν γὰρ ἀνθρώπου πίνην τὸ ἔργον ἦν. διὸ τοῖς λογισμοῖς ἐκυμαίνετο καὶ ἠγνόει, ὅπερ ἂν διαπραξάμενος εὐάρεστος δόξη τῷ θεῷ. ὅτε ἐν τούτοις ἐκλονεῖτο τοῖς διαλογισμοῖς, τότε λίαν ἀρμοδίως ἤκεν ὁ ἄγγελος στηρίζων αὐτοῦ ἐφ' ὧπερ ἔδει τὸν νοῦν καὶ φησιν· μὴ φοβηθῆς καὶ ἐξῆς. Εἰς ἀπορίαν καταστάς ὁ Ἰωσήφ περὶ τῆς παρθένου οὐκ ἠπίστατο ἀσφαλῶς τί δεῖ καὶ διαπραξασθαι. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ὥφθη ὁ ἄγγελος λύων αὐτοῦ τὴν ἀμηχανίαν καὶ ἔτι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὀδηγῶν· εἰ γὰρ ἐγένωσκε παρανόμου μίξεως εἶναι τὴν κύησιν, οὔτε λάθρα ἂν ἐβουλήθη ἀπολῦσαι οὔτε φανερώς δίκαιος ὧν, ἀλλὰ πάντα ποιῆσαι, ὅσα ὁ νόμος ἐκέλευεν· διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν ἠπόρει ὁ Ἰωσήφ καὶ ὥφθη ὁ ἄγγελος λύων αὐτοῦ τὴν ἀπορίαν. 3 Mt 1, 20 Πρὸς τοὺς λέγοντας πῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἡ κύησις οὐ γὰρ ἔστιν ὁ Χριστὸς υἱὸς τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ τοῦ πατρὸς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι λέγεται πνεῦμα πᾶσα ἡ θεότης, ὡς φησιν ὁ σωτὴρ· πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν . λέγεται δὲ ἰδίως καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτ' ἔστιν ἡ μία ὑπόστασις· οὐκοῦν καὶ πνεῦμα ἅγιόν ἐστι νοῆσαι καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ δύναμιν· καὶ γὰρ καὶ ὁ υἱὸς πνεῦμα καλεῖται καθὼς θεός, οὐ δεῖ δὲ θαυμάσαι· τῷ γὰρ ἐκ μόνου τοῦ ἀνδρὸς ἐξαγαγόντι γυναῖκα δυνατόν ἐστι καὶ ἐκ μόνης γυναικὸς παῖδα ἐξαγαγεῖν. 4 Mt 1, 22 Ἄρα ἀγγέλου φωνῆς ἔστι τὸ τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἢ τῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ σοφῆς διανοίας; ἢ μὲν γὰρ γεγενημένη ἐρμηνεία ὡς φωνὴν ἀγγέλου τὸ ῥητὸν ἀναπτύσσει, ἢ δὲ τοῦ λόγου ἀκολουθία τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀπαιτεῖ τὴν αἰτιολογίαν. Τὸ ῥητὸν τὸ λέγον τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν τίνος ἂν εἴη, τοῦ ἀγγέλου ἢ τοῦ εὐαγγελιστοῦ; τῷ μὲν δοκεῖν τοῦ ἀγγέλου, ὡς φασὶ τινες τῶν ἐρμηνευτῶν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τοῦ συγγραφέως. 5 Mt 1, 24 Τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὴν ὅσον πρὸς ἕτερον ἄνδρα μηδὲ τὸ ὄμμα ἐπιβαλοῦσαν, τὴν τῆς γυναικὸς τάξιν σώαν αὐτῷ καὶ ἀκαινοτόμητον συντηροῦσαν καὶ μηδὲν παραλύσασαν τῆς μνηστείας. Γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ καλεῖ ἡ γραφὴ τὴν παρθένον ὡς φυλάξασαν πάντα τὰ τῆ σῶφρονι γυναικί πρέποντα πρὸς τὸν ἑαυτῆς σύζυγον. 6 Mt 2, 13 Εἰς Αἴγυπτον φεύγει ὁ Χριστός, ἵνα καὶ ταύτην ἀγίαση ὡςπερ τὴν Βαβυλῶνα διὰ τῶν μάγων ἠγίασεν ἐλθόντων εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. 7 Mt 2, 15 Φησὶ Βαλαὰμ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς· ὁ θεὸς ὠδήγησεν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῷ . 8 Mt 3, 9 Ἐκ τῶν λίθων τούτων, ἐκ παντὸς ἠτιμωμένου καὶ εὐτελοῦς δύναται ὁ θεὸς ἐπιδόξους καὶ μεγάλους ἐγεῖραι τοὺς κάτω κειμένους ἐν εὐτελείᾳ προγονικῇ καὶ περιφανεῖς καὶ ἐπισήμους ἐπιδείξει, ἂν αὐτοὶ μόνον ἀκολουθεῖν αὐτοῦ τοῖς προστάγμασιν ἔλαιντο, ὡςπερ ἐπίσημον καὶ τὸν Ἀβραὰμ καταλιπόντα τὴν πατρῶν δεισδαιμονίαν ἀπειργάσατο· οὐ γὰρ πατρὸς δόξη, ἀλλ' ἀρετῆς οἰκειᾶς περιφανεία

θεῷ πιστεύσας, διέλαμψεν· οἱ οὖν θεῷ πιστεύοντες, κἂν ἐξ ἀσήμων καὶ εὐτελῶν προέλθωσιν, ἐγείρονται ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς Ἀβραὰμ γονῆς εἰς τὸν κληρὸν ἐγγράφονται τῆς πατρικῆς αὐτοῖς μηδὲν παρεμποδίζουσης δυσγενείας τε καὶ δυσσεβείας. ἢ καὶ ἄλλως. ὁ ἐκ γῆς διαπλάσας τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ παντὸς ἀνθρώπου τοῦτον ἐγείρας πατέρα δύναται καὶ ἐκ τῶν λίθων τοὺς ἐν γῆ ἀνθρώπους διαπλάσαι καὶ ἐγεῖραι τούτους καὶ ἀνυψῶσαι, ὥστε παραπλησίῳ τιμῆς καὶ δόξης τῆς τοῦ Ἀβραὰμ γενέσθαι κληρονόμους. Τὸ ἐκ τῶν λίθων τούτων οὐ τοὺς λίθους αὐτοὺς λέγει, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἀνθρώπων ἀτελῶν καὶ ἀπίστων καὶ πενήτων δύναται μεγάλους τε καὶ ἐπισήμους ποιῆσαι, ἐάνπερ ἐθέλωσιν, καθάπερ ὁ Ἀβραὰμ πιστεύσας θεῷ ἐξ ἀσήμων γέγονεν ἐπίσημος. 9 Mt 3, 12 Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, τὴν κριτικὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν σημαίνει, δι' ἧς τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος διακρίνεται· τὸ δὲ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ πρόχειρον καὶ ἀταλαίπωρον μνησθεῖ· οὐ γὰρ μελέτη καὶ χρόνῳ καὶ διασκέψει, ἀλλὰ πρόχειρος καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα βουλομένου θεοῦ ἡ διάκρισις. διαχωρίζονται δὲ οἱ δίκαιοι τῶν ἀμαρτωλῶν, ὧν τοὺς μὲν σῖτον ὠνόμασεν μηδὲν ἀλλότριον τοῦ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ θεοῦ καλοῦ σπέρματος καταβληθέντος τῇ φύσει ἐπισύροντας, τοὺς δὲ ἀμαρτωλοὺς ἄχυρον ὅλον τὸ γένος διανοθεύσαντας καὶ εἰς ἀλλόκοτον φύσιν διὰ κακίας ἐντελεψάντας. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐστὶ τινὰ ὄργανα διακριτικὰ τῶν κατὰ τὴν τέχνην καλῶν τε καὶ ἐναντίων, οὕτω καὶ ἐν τοῖς γεωργουμένοις ἢ ἄλλως ἐστὶ καὶ τὸ πτύον· ἐν γὰρ τῇ ἄλλῳ ὁ σῖτος ἀπὸ τοῦ ἀχύρου διακρίνεται. οἷσιν παρεικάζει τὴν τε ἐκκλησίαν καὶ τὴν διακρίνουσαν τοῦ θεοῦ δύναμιν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τοὺς μὴ τοιοῦτους. 10 Mt 4, 5 8 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος, ἀντὶ τοῦ· ἐνδίδοται καὶ παραχωρεῖται τῷ διαβόλῳ τὸ ἐπιθύμημα, ἵνα πλέον καταισχυνηθῇ· ἐπεθύμει γὰρ καὶ ἤθελεν εἰς τὸ πτερύγιον καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀνελεθεῖν τὸν Χριστὸν ὡς ἂν παλαίση αὐτῷ τοῖς πειρασμοῖς· γίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἄνευσιν ὁ κύριος ἡμῶν ἐπὶ τὸ πτερύγιον καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ πανταχόθεν αὐτὸν αἰσχύνει καταβαλὼν. Τὸ παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος οὐχ ὅτι μετ' ἐξουσίας αὐτὸν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐνδείκνυται ὡς παραχωρήσαντος τοῦ Χριστοῦ παρέλαβε. καὶ τοῦτο οἰκονομικῶς, ἵνα πληρωθείσης τῆς τοῦ διαβόλου ἐπιθυμίας καταισχυνηθῇ τελείως καὶ ἡττηθῇ. 11 Mt 5, 1 Ἐκάθισεν ὁ Χριστός, ἵνα οἱ μὲν ὄχλοι διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα θαύματα πιστεύσωσιν, οἱ δὲ μαθηταὶ διδασκόμενοι ἔτι ἐλλαμψήσονται καὶ νοήσωσιν, ὅτι οὐ μόνον ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ θεός· οὐ γὰρ σωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχῶν ὑπῆρξε θεραπευτής. 12 Mt 5, 13 Ἄλας τῆς γῆς φησι τοὺς τὰ θεῖα διδάσκοντας λόγια στύφοντα καὶ ῥωννύοντα τὸν νοῦν τῶν ἀκουόντων. 13 Mt 5, 17 Οὐκ ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον· ἐκεῖνος γὰρ καταλύει τὸν νόμον ὁ μὴ πληρῶν τὸν νόμον. ὁ δὲ πληρῶν τὸν νόμον, μὴ πληρῶν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀκρίβειαν τελειοτέραν ἀνάγων πῶς οὐ μᾶλλον φυλάσσει; ὥσπερ οὖν ὁ τὴν ἐν σκιάσμασι τυπωθεῖσαν τοῦ ἀνθρώπου μορφήν, ὥσπερ οὖν ὁ ταύτην τῆς τῶν χρωμάτων παρενθέσει καὶ ἐπιβολῇ μορφοποιῶν οὐ τοὺς ἐν αὐτῇ προχαραχθέντας τύπους κατέλυσεν, ἀλλ' εἰς ἀπαρτισμὸν καὶ τελειότητα τὸ ἀτελές αὐτῶν ἤνεγκεν, οὕτως καὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν θεὸς οὐ τὴν ἐν νόμῳ οἰονεῖ προτυπωθεῖσαν καὶ σκιαγραφηθεῖσαν τοῦ εὐαγγελίου πολιτείαν κατέλυσεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ ταύτην ἐφάνερωσέν τε καὶ ἐτράνωσεν πᾶσαν τὴν ἐν νόμῳ ἀναπληρώσας ἀτέλειαν καὶ προαγαγὼν εἰς ἀνυπέβλητον τελειότητα. Ὁ πληρῶν νόμον καὶ εἰς ἀκρίβειαν ἄγων αὐτόν, φυλάττων μᾶλλον νόμον ἐστίν, οὐ μὴν καταλύων· ὁ γὰρ τὴν σκιαγραφίαν τῆς εἰκόνης ἀναπληρῶν διὰ τῶν χρωμάτων, τελειωτῆς ἂν λέγοιτο τῆς εἰκόνης, ἢπερ ἀναιρετῆς αὐτῆς· τὴν γὰρ σκιαγραφηθεῖσαν πρότερον ἐν τῷ νόμῳ πολιτείαν ἐλθὼν ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσέ τε καὶ τετελείωκεν. 14 Mt 5, 19 Μίαν τῶν ἐντολῶν τῶν ἐλαχίστων, τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων εὐτελῶν καὶ εὐκαταφρονήτων εἶναι· οἱ γὰρ αὐτοῦ ἐκείνου κατεπαιρόμενοι τοῦ νομοθέτου καὶ

τέκτονος υἱὸν ἐξευτελίζοντες δηλονότι καὶ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς εὐτελεῖς καὶ ἐξουθενημένας ἠγοῦντο, ἀλλὰ τῆς μὲν εἰς ἑαυτὸν παροινίας αὐτῶν καὶ καταφρονήσεως τέως οὐχ ὀρίζει τὴν δίκην τῆς μακροθυμίας τὸ πέλαγος ἐνδεικνύμενος, τῆς μέντοι τῶν ἐντολῶν παραβάσεως (αὐτὴν τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπραγματεύετο) ἀπαραίτητον τὴν τιμωρίαν εἰσπράττεται ἐλάχιστον τὸν τοιοῦτον καὶ ἠτιμωμένον καὶ ὑπεύθυνον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀποφαίνων. σὺ μὲν, φησὶν, τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ὡς ἐλαχίστας καὶ εὐκαταφρονήτους ἠθέτεις, ἐγὼ δὲ σε διὰ τὴν ἀθέτησιν αὐτῶν ἐλάχιστον καὶ ἐξουθενημένον δεικνύω· καὶ σὺ μὲν ἔμπροσθεν εὐαρίθμητος τῶν ἀνθρώπων, ἐγὼ δὲ ἐνώπιον καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων· καὶ σὺ μὲν ἐν τῷ παρόντι βίω, ἐγὼ δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐλάχιστόν σε εἶναι καταδικάζω. δῆλον δὲ ὅτι τοῦ ἐλαχίστου οὐκ ἂν εἴη ἕτερον ὑποβεβηκὸς καὶ ἔσχατον, ὥστε δῆλον ὡς τὴν ἐσχάτην τὸν τοιοῦτον εἰσπράττεται τιμωρίαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. 15 Mt 5, 19 Ἐλαχίστην φησὶν ἐντολὴν τὴν δοκοῦσάν τισι τοιαύτην καὶ μὴ καθ' ἑαυτήν. ταῦτα δὲ λέγει ἀνάγων ἡμᾶς πρὸς τὰ μείζω τῶν ἐν τῷ νόμῳ κειμένων· οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἐπιτίμησιν ἔχει ἐντολὴ πᾶσα, ἐπεὶ οὐδὲ πᾶσα πράξις ἴση ἐστὶ πάσαις, ἀλλ' εἰσὶ τινες, αἵ καὶ χωρὶς τιμωρίας ἀφίενται τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ἅς καὶ ἐλαχίστας ἴσως ἐκάλεσεν ὁ Χριστός. 16 Mt 5, 22 Τῆς ὀργῆς τῷ μὲν ἐπάγει κόλασιν, τῷ δὲ συγγνώμην, τὸν δὲ καὶ βραβεῖων ἀξιοῖ· ὅταν μὲν γὰρ ὀργιζώμεθα τῷ πονηρῷ καὶ τοῖς ἐργάταις τῆς πονηρίας ἀναστέλλειν αὐτοὺς τῶν πράξεων σπεύδοντες τῶν κακῶν, μεγάλην ἑαυτοῖς θησαυρίζομεν τὴν ἀμοιβήν· μέγα γὰρ τὸ ἀποστρέφειν ἄνθρωπον ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ λίαν δεῖται νηφούσης ψυχῆς, ἵνα μὴ τῷ προσωπεῖω τῆς ἐτέρων διορθώσεως ἔχθραν ἑαυτῶν διὰ τῆς ὀργῆς φανῶμεν θεραπεύοντες, ὡς ὅ γε τοῖς ἐπταικόσιν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἕνεκα σωτηρίας ὀργὴν ἐπιδεικνύς καὶ μὴ καταμιγνύς κακίαν τῇ ὀργῇ μακάριος. ὁ μέντοι γε τῷ παραλυπήσαντι αὐτὸν ὀργιζόμενος οὐκ ἔξω μὲν μέμψεως, εἶγε δεῖ τὸν κοινὸν ἐκδέχεσθαι κριτὴν κἀκεῖνῳ τὴν περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων κρίσιν ἀνατιθέναι, ἀλλὰ μὴ αὐτὸν ὀργῇ καὶ θυμῷ κεχρημένον, τυφλοῖς καὶ φαύλοις παρέδροις, τὴν ἀπὸ τοῦ πλησίον ἐπιζητεῖν δίκην. οὐκοῦν ἄμεμπτον τοῦτο τῆς ὀργῆς τὸ εἶδος, συγγνώμης μέντοι οὐ πόρρω, ὅτι ὠργίσθη αὐτὸς πρότερον κακῶς ὑφ' ἐτέρου πεπονθώς. ὁ δὲ μήτε σωτηρίας τινὸς ἕνεκα μήτε ἀμυνόμενος τὸν προλελυπηκότα εἰς ὀργὴν ματαίως καὶ ἀλόγως ἐκφερόμενος καὶ τῷ πλησίον ἐμπαροινῶν εἰκότως ἐστὶ τιμωρίας ἔνοχος. ὁ καὶ ὁ δεσπότης δηλῶν ἔλεγεν· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. καὶ ὁ μὲν παλαιὸς νόμος τὸν ἀνελόντα μάτην κολάζει, ἡ δὲ τῆς χάριτος ἐντολὴ καὶ τὸν μάτην ὀργιζόμενον ὑπὸ τιμωρίαν ἄγει ἐμφράττουσα τὴν πηγὴν τοῦ φόνου τὸν θυμὸν, ἐξ οὗ εἴωθεν ἡ μαιφονία προχεῖσθαι. 17 Mt 5, 22 Οὐ πᾶσα ὀργὴ τῆς κρίσεως ἔνοχος, ἀλλ' ἡ μὲν ματαία καὶ εἰκῆ ἐστὶν ἔνοχος, ἡ δὲ ἥττων ταύτης καὶ μὴ διὰ χρημάτων εὐπορίαν ἢ φθόνον γεγονυῖα μήτε μὴν δι' ἀρετὴν ἢ ψυχῆς ὠφέλειαν συγγνώμης ἐστὶν ἀξία, ἡ δὲ ἕτερα καὶ κατὰ τῶν ἀμελούντων τῆς ἀρετῆς γενομένη οὐ μόνον συγγνώμης, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνου καὶ τιμῆς ὅτι πλείστης ἐστὶν ἀξία. 18 Mt 5, 22 Συνέδριον ἐνταῦθά φησι τὸ τῶν ἀγίων. καὶ ὁ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰπὼν ῥακά, οὐκ εἰς ἓνα ἡμάρτηκεν, ἀλλ' εἰς ἅπαν τὸ κοινόν. διὸ καὶ τῷ συνεδρίῳ ἔνοχος ἐστὶν ὡς τούτου καταφρονήσας. 19 Mt 5, 39 Πονηρὸν ἐνταῦθα τὸν ἀδίκως τύπτοντά τινα καὶ ἐπηρεάζοντα λέγει. ὁ δὲ ἀντιπίπτων καὶ ἀντιμαχόμενος ἔοικε τὸν πονηρὸν μιμεῖσθαι, τοῦτ' ἐστὶ τὸν τύψαντα αὐτόν. εἰ τοίνυν κακόν ἐστὶ τὸ ἀντιλυπῆσαι τὸν λυπήσαντα, ἀγαθὸν ἂν εἴη τὸ μὴ τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλὰ παντοίως θεραπεῦσαι τὴν ὀργὴν καὶ παρακαλέσαι· αἰσχυνθήσεται γὰρ καὶ ἀγαθὸς ἀντὶ κακοῦ γενήσεται. Mt 5, 39 Ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ φησιν, ἀντὶ φιλονικῆσαι, ὁμοίως ἐκεῖνῳ πράξαι καὶ ἀντιλυπῆσαι καὶ ἀντιπλῆξαι. οὐ δεῖ οὖν, φησὶν, ὁμοίως ποιεῖν τῷ πονηρῷ. 21 Mt 5, 45 Διὰ τοῦτο ἀδελφοὺς ἡμᾶς κέκληκε δούλους ὄντας αὐτοῦ καὶ συγκληρονόμους

ἐποίησεν ὡς γεγονότας αὐτοῦ μιμητὰς βρέχοντός τε ἐπὶ δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀνατέλλοντος τὸν ἥλιον. 22 Mt 6, 3 4 Μὴ γνώτω, φησὶν, ἡ ἐν ἡμῖν ἀλογία τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ ἔργον, ἵνα μὴ ἐμποδίσῃ αὐτὴν καὶ μείνῃ ἀτελής ἢ σφώζουσα τὸ κατ' εἰκόνα. ἀποδώσει σοι δὲ ἐν τῷ φανερωῶ, φησὶν, ἐν τῇ ἀναστάσει δηλονότι, ὅταν οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ κρυπτὰ φανερωθῶσιν. 23 Mt 6, 17 18 Ἐπειδὴ τὸ ἀλείφεσθαι καὶ νίπτεσθαι τοῖς εὐφραينوμένοις καὶ χαίρουσι κατὰ τι παλαιὸν ἐπετηδεύετο ἔθος καὶ σύμβολα ταῦτα χαρᾶς ἐνομίζετο καὶ εὐφροσύνης, ὁ δεσπότης μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὴν νηστείαν κελεύων ἡμᾶς ἐπιτελεῖν, ἄλειψαί σου, φησὶν, τὴν κεφαλὴν ἐλαίῳ καὶ νίψαι τὸ πρόσωπον, ἀπὸ τῶν συμβόλων τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐφροσύνης χαίρειν ἡμᾶς καὶ εὐφραίνεσθαι ἐν τῷ νηστεύειν νομοθετῶν· οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς διατιθέντες τοὺς τε ἄλλους λαθεῖν δυνησόμεθα, ὅτι νηστεύομεν, καὶ αὐτοῖς ἀνεπάχθητον τῆς νηστείας ἀγῶνα ἀπεργασόμεθα· ἔνθα γὰρ προθυμία καὶ χαρά, ἐκεῖ κοῦφον καὶ τὸ ἐπίπονον· ἄλειψαι οὖν σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι ἀντὶ τοῦ· φαίδρυνον σεαυτὸν καὶ ἰλαρὸν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ εὐθυμίας καὶ ἀγαλλιάσεως παρασκεύασον καὶ ἀπλῶς παντὶ τρόπῳ λαθεῖν ἐπιτήδευε, ἵνα μισθαποδότῃν ἕξις τὸν ἔφορον τῶν κρυφίων. Ἄμφω ταῦτα τὸ ἀλείφεσθαι καὶ νίπτεσθαι τοῖς εὐφραينوμένοις ὑπῆρχε. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς μετὰ χαρᾶς τε καὶ εὐφροσύνης κελεύει μετέρχεσθαι τὴν νηστείαν, ὥστε χαίρειν ἡμᾶς δεῖ καὶ εὐφραίνεσθαι, ὅταν τὰ καλὰ ἐργαζώμεθα. 24 Mt 6, 21 23 Εἰπὼν ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρός, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἐπεξηγεῖται τὴν ἐντεῦθεν βλάβην. καρδίαν δὲ ἐνταῦθα τὸ ἡγεμονικὸν λέγει καθὼς καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ θεός. φησὶν οὖν, ὅτι οἱ θησαυρίζοντες ἐπὶ γῆς, ἐκεῖ καὶ τὸν νοῦν ἔχουσι προσηλωμένον καὶ συνδεδεμένον. τούτου δὲ ἐν αἰχμαλώτου καὶ δεσμίου τάξει διακειμένου τί λοιπὸν ἔσται τῷ σώματι ὄλω ἢ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ ἄλλ' ἢ συνηδραποδίσθαι καὶ μᾶλλον δεδέσθαι; τοῦ γὰρ κυβερνήτου βυθιζομένου τί λοιπὸν ἢ ναῦς καὶ οἱ ἐμπλέοντες πείσονται; τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ἐν τῷ λέγειν ὁ λύχνος τοῦ σώματος ὁ ὀφθαλμὸς ἐστίν. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον. οἰκειῶς δὲ τῷ παραδείγματι κέχρηται· ὡς γὰρ ἐν σώματι ὀφθαλμὸς, οὕτω νοῦς ἐν ψυχῇ. εἰ οὖν ὁ νοῦς, δι' οὗ ἢ τε ψυχὴ καὶ ὄλον τὸ ζῶον ἀυγάζεται, τῷ πάθει τῆς φιλοχρηματίας ἐτυφλώθη, τί ἂν οὐ πάθοι, ἂν δι' ἐκείνου ἐνελάμπετο τὸν φωτισμόν; διὰ τοῦτο χρὴ παντὶ τρόπῳ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ φιλοχρηματίας φυλάττειν ἀπαθές, ἵνα μὴ τῷ ἐκεῖθεν πάθει πληρωθέντος αὐτοῦ ἐν σκότει βαθεῖ τὸν βίον ὧμεν δυστυχοῦντες καὶ ταλαιπωρούμενοι ἀθλίως τὸν ἡμῶν. Καρδίαν ἐνταῦθα ὁ σωτὴρ τὸν ἡγεμόνα νοῦν καλεῖ· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δαβὶδ αὐτὸν ὠνόμασε λέγων· καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ θεός. κἀντεῦθεν οἱ φιλοχρήματοι τὸν νοῦν συνδεδεμένον ἔχοντες τοῖς χρήμασιν ἀλλοτριοῦσιν ἑαυτοὺς τοῦ θεοῦ. 25 Mt 6, 25 Τὸ μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ, οὐκ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τροφῆς δεῖται. διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε τί φάγεται ἢ τί πίεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ τί φάγητε καὶ τί πίνητε ὑμεῖς, δηλονότι τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον ζῶον· εἰ γὰρ καὶ ἐκ τῆς ψυχῆς προΐασιν ὡσπερ ἀπὸ τινος πηγῆς αἱ ὀρεκτικαὶ δυνάμεις καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐκ ἔνι τρέφεσθαι τὸ ζῶον, ἀλλ' οὖν οὐκ αὐτὴ τρέφεται, ἀλλ' ἐκεῖνο. διὸ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν οὔτε αὐτῇ ἀπέδωκε τὸ τρέφεσθαι οὔτε παντελῶς αὐτὴν ἀπεξένωσεν, ἀλλ' ὡς μὲν τὰς ἀφορμὰς τοῦ ὀρέγεσθαι αὐτῆς παρεχομένης μὴ μεριμνήσητε, φησὶν, τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ὡς δὲ μὴ ταύτης, ἀλλὰ τοῦ συνθέτου ἐσθιοντός τε καὶ πίνοντος, ἐπήγαγε· τί φάγητε καὶ τί πίνητε ὑμεῖς, ἀλλ' οὐχ ἡ ψυχὴ δηλονότι. εἰ δέ τις διὰ τοῦ εἰπεῖν τῇ ψυχῇ ὑμῶν τοῦτο δηλοῦσθαι βούλεται, ὅτι μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἔργοις καὶ πόνοις τὴν περὶ τῶν τοιούτων μεριμναν μὴ ἐπιδείκνυσθε, ἀλλὰ μὴδ' ἐν τῇ ψυχῇ ταύτην φῶναι καὶ ἐνοχλεῖν ὑμᾶς εἰς ἔργον ἐλθεῖν συγχωρήσατε, οὐδὲ τοῦτο τῆς εὐαγγελικῆς παραινέσεως ἀλλότριον. Οὐκ εἶπε· τί φάγεται ἡ ψυχὴ ἢ τί πίεται· ψυχὴ γὰρ πᾶσα

ἀσώματος οὔσα οὔτε ἐσθίει οὔτε πίνει, ἀλλὰ μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ τί φάγητε ὑμεῖς ἢ τί πίητε· καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ προβάλλεται τὴν ὀρεκτικὴν δύναμιν, ἀλλ' οὐ χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τῆς τοῦ σώματος προνοίας· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ τρεφόμενον. 26 Mt 7, 1 Ἐὰν κρίνης, κριθῆσῃ, φησὶν, ὑπὸ σεαυτοῦ· εἰ γὰρ ἀμαρτωλοὺς κρίνεις ἀμαρτωλὸς ὢν, κατὰ σεαυτοῦ τὴν ἰδίαν κρίσιν φέρεις, ἄφες λοιπὸν τὸ ἐτέρους κρίνειν καὶ κρίνε σεαυτὸν μόνον, ὅπως μὴ ἀφ' ἐτέρων κρινόμενος κληρονομήσης γέενναν. 27 Mt 7, 2 Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε ἀντὶ τοῦ· ἐν αὐτῷ τῷ κατακρίνειν ἐτέρους ὑπὸ κρίμα γίνεσθε κριτοῦ ἀρπάσαντες πρόσωπον, οὐς ἐχρῆν τὴν τῶν κρινομένων τάξιν ἐννοοῦντας καὶ τῶν οἰκείων πλημμελημάτων τὸ πλῆθος τρέμειν καὶ δεδοικέναι καὶ περὶ τούτων φροντίζειν καὶ ἀγωνιᾶν, ὅπως ἀπολογήσωνται, ἀλλὰ μὴ τούτων ὑπερορῶντας ἐτέρων ἐλαττώματα λογοθετεῖν καὶ τούτους κατακρίνειν ἐπὶ τούτοις, ὧν αὐτοὶ χειρόνα μακρῶ ἐστὶν ὅτε διαπράττονται. ἂν τε οὖν μείζονα ἂν τε ὅμοια ἂν τε ἐλάττονα αὐτοῦ ἡμαρτηκότα κατακρίνη τις, ἑαυτὸν κατακρίνει· ὁ μὲν γὰρ ἐλάττονα ἀμαρτήσαντα εὐδηλον, ὅτε μᾶλλον ἑαυτὸν κατέκρινε μείζονα αὐτὸς ἡμαρτηκῶς καὶ προσθεὶς τούτοις τὸ καὶ ἐτέρους κατακρίνειν. ὁ δὲ μείζονα ἀμαρτήσαντα κρίνων καὶ αὐτὸς κατέκρινεν ἑαυτόν, ὅτι δέον ἐξαλειψαὶ τὰ οἰκεία καὶ τὸν κοινὸν κριτὴν ἐξιλεώσασθαι συντριμμῶ καρδίας καὶ μεταμελεία, ὁ δὲ φυσηθεὶς κατὰ τοῦ πλησίον κριτοῦ ἀξίωμα ἐνέδου καὶ κρίνειν ἐτέρους ἐπήρηθη εἷς καὶ αὐτὸς τυγχάνων τῶν κρινομένων. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τὸν τὰ ὅμοια ἡμαρτηκότα κατακρίνων κοινὴν ἐξάγει τὴν ψῆφον καθ' ἑαυτοῦ τε <καὶ> τοῦ κατακρινομένου, μᾶλλον δὲ καθ' ἑαυτοῦ· τῷ μὲν γὰρ διὰ τῆς ἰδίας προπετείας καὶ τὰ ἐνόητα ἐμετρίωσε πλημμελήματα, ἂν φιλοσόφως ἐκεῖνος μάλιστα τὴν παροινίαν ἐνέγκῃ τὴν αὐτοῦ, ἑαυτῷ δὲ προσθήκῃ εἰργάσατο τῶν κακῶν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακρίνειν ἐτέρους τιμωρίαν προσειληφώς. τί οὖν; οὐ δεῖ, φησὶν, κρίνειν ἐτέρους κἂν τὰ ἀτοπώτατα εἴησαν ἀναισχυντοῦντες, κλέπτοντες, ληστεύοντες; μάλιστα μὲν οὐδὲ τούτους σε κατακρίνειν φησὶν· τούτους γὰρ καὶ τοὺς τοιοῦτους νόμοι καὶ δημόσια κρίσεις κολάζουσιν, σὲ δὲ συναλγεῖν καὶ συλλυπεῖσθαι προσήκει τοῖς κατακρίτοις ἐν τῷ ἐκείνων πάθει τὰ σὰ ἀποβλέπειν δοκοῦντα κακά, ἀλλὰ μὴ ἐπεμβαίνειν μηδὲ ἐπιπλήττειν τὸν ἐν τῷ πτώματι κείμενον. τί οὖν; μηδὲ νουθετῶμεν μηδὲ παραινῶμεν ἀνανηψαί τινα τοῦ σφάλματος; μενοῦνγε, ἂν ἑαυτοὺς προτέρους διορθώσωμεθα μάλιστα· ἄλλο γὰρ παραίνεσις καὶ νουθεσία καὶ συμπάθεια καὶ ἄλλο κρίσις καὶ ἐπιτίμησις καὶ ἐπίπληξις καὶ τὰ μὲν πᾶσιν ἐστὶ χρήσιμα εὐκαίρως γινόμενα, ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ κρίνειν καὶ ἐπιπλήττειν ἀρχιερεῦσι θεοῦ μόνοις ἀνήκει, ἐπειδὴν τὰ λοιπὰ πάντα ἐπιδειξάμενοι οὐδὲν βελτίω τὸν θεραπευόμενον διέθηκαν. κρίνει δὲ καὶ ἐπιτιμᾶ καὶ ὁ τὰς δικαστικὰς ἐμπειστευμένος ψήφους, οὐς ἂν αἱ πράξεις εἰς δικαστήριον ἄγωσιν, καὶ πατὴρ παῖδα ἐπὶ βελτιώσει ἡθῶν· καὶ δεσπότης δούλοις ἐπιτιμᾶ καὶ κρίνειν καὶ ἐπιπλήττειν φιλανθρώπως καὶ εὐμενῶς οὐ κωλύονται. γίνονται οὖν διαφοραὶ ἀπὸ τε τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων προσώπων τσαῦται· μία μὲν ἂν ὁ κρίνων καὶ ἐπιπλήττων, φιλῶν καὶ στέργων, ἀλλὰ μὴ διασύρων καὶ μισῶν τοῦτο ποιῇ· δευτέρα δὲ ἂν νόμῳ καὶ κοινῶ τῆς πολιτείας καὶ δικαίῳ τοῦτο ποιῇ· τρίτη δὲ ἂν κατὰ μηδὲν μὲν τούτων, μισῶν δὲ καὶ διακωδωνίζων τοῦτο ποιῇ· ἢ καὶ μάτην οὐδὲ τὸν κρινόμενον καλῶς ἐγνωκώς· ἢ ἐν ταῖς κατ' ἐκείνου ἐπιτιμήσεσιν ἀκριβῆς τις εἶναι δόξει πραγματευόμενος καὶ τὰ οἰκεία αἴσχη τῇ περὶ ἐτέρους ἀποτομία καὶ διαβολῇ ἀποκρύπτειν πειρώμενος ὡς ὁ ἐπὶ τούτοις ἐτέρους τραχέως ἐπιτιμῶν οὐκ ἂν αὐτὸς νομισθεῖ τῶν ὁμοίους ἐαλωκώς. ἕκτη δὲ διαφορὰ ἂν αὐτοὶ τῶν κρινομένων ὄντες κρίνειν ἄλλους ἐπιχειρῶσιν· οὔτε γὰρ φιλίαν οὔτε στοργὴν οἱ τοιοῦτοι ἔχουσιν εἰς ἀπολογία. 28 Mt 7, 5 Τὸ ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου καὶ τὰ ἐξῆς ἐπήγαγε πᾶσαν πρόφασιν ἐκκόψαι τὴν εἰς τὸ κατακρίνειν

πρό χειρον βουλόμενος. ἴνα γὰρ μή τις λέγοι, ὅτι οὐκ ὄνειδίσαι οὐδὲ λυπήσαι τὸν ἀδελφὸν θέλων, ἀλλ' ἐκκαθάραι τοῦ νοσήματος προνοούμενος εἰς τὸ κρίνειν ἐλήλυθα, μάλιστα μὲν οὖν, φησίν, οὐδὲ τοῦτο σὸν ἐστι τοῦ ποιμαίνεσθαι δεομένου τυχεῖν· τί γὰρ ἐνὸν τὰ οἰκεῖα ἀκινδύνως σκοπεῖν σὺ δὲ ταῦτα λιπὼν τῶν ἀλλοτρίων γίνῃ κριτής; εἰ δὲ καὶ συγχωρεῖ σοι τῆς διορθώσεως χάριν καὶ προνοίας, ἀλλ' οὐκ ἀπεχθείας καὶ προπετείας ταῦτα ποιεῖν, χρὴ πρότερον ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι τῶν μειζόνων κακῶν, εἴτ' ἀδέκαστον καὶ καθαρὸν τὸ οἰκεῖον τῆς ψυχῆς ὄμμα κτησάμενον οὕτως αὐτὸ πρᾶον καὶ εἰρηνικὸν ἐπιβάλλειν τοῖς τοῦ πλησίον· κάρφος γὰρ ἂν οὕτως ὀραθείη καὶ τὰ πρὶν δοκοῦντα μέγιστα κακά. κἀντεῦθεν ἢ ὅλως καὶ ταῦτα ἐκβάλλεις ὡς μηδὲ ταῦτα ἐπὶ τῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ὀφθαλμῷ ἔτι νομίζειν καθορᾶν, ἢ ἐκεῖνον συναισθόμενόν σου τῆς φίλης προνοίας καὶ τῆς ἐπὶ τῷ συμφέροντι ἐπισκοπῆς θᾶττον τε καὶ ἀλύπως παρασκευάσεις ἀποβαλεῖν. οὐ χρὴ τοίνυν τοὺς τὰ μεγάλα πταίοντας, ἅπερ εἰσὶ δοκός, τὰ ἀλλότρια ὀξέως ὄραν μικρὰ ἀμαρτήματα καὶ διορθοῦσθαι, ἅπερ εἰσὶ κάρφος, καὶ ἀπλῶς ὁ ἀμαρτῶν τι μὴ ἐπανορθοῦσθω ἕτερον, πρὶν ἂν ἀπόθηται τὸ κακόν· καὶ γὰρ καὶ ὑποκριτῆς πρὸς τῷ ἀμαρτωλός ἐστιν ὁ τοιοῦτος. 29 Mt 7, 12 Οὗτος γὰρ ἐστιν ὁ νόμος. οὐ καινή, φησίν, οὐδὲ πρόσφατος ἢ ἐντολὴ αὕτη, τὸ ἐκεῖνα θέλειν παρὰ τῶν πλησίον καὶ ἀπαιτεῖν εὐρίσκειν ὅσα καὶ ἡμεῖς αὐτοῖς πρόθυμοί ἐσμεν κατατιθέναί, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις τοῦτο διατέτακται ὡς κοινὸν ὑπάρχον καὶ φύσει γνῶριμον τοῦτο τὸ δικαίωμα. πῶς γὰρ οὐ πᾶσι γνῶριμον ὡς ἅπερ αὐτὸς ἕκαστος ἠγεῖται καλὰ καὶ τῷ πλησίον ἐστὶ καλὰ, ἅπερ δὲ αὐτῷ λογίζεσθαι δυσχερῆ καὶ τῷ πλησίον ἐστὶ δυσχερῆ. καὶ δεῖ τὸν βουλόμενον παρὰ τοῦ πλησίον ἀπολαύειν τῶν χρηστῶν μηδ' αὐτὸν ἀποστερεῖν τῶν ὁμοίων ἐκεῖνον. ὡς ὁ γέ τι τοιοῦτον πράττειν ἀναισχυντῶν οὐ τῆς τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν παραβάσεως ὑφέξει τὴν δίκην, ἀλλὰ κἀν τοῖς νόμοις κἀν τοῖς προφήταις καὶ ἐν αὐτῇ <τῇ> αὐτοδιδάκτῳ καὶ φυσικῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψει καταδεδίκαται. Ὁ νόμος οὗτος, φησίν, οὐκ ἔστι πρόσφατος οὐδὲ ἀποδείξεων τινῶν καὶ ἐπιχειρημάτων δεόμενος, ὅτι καλός, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ὡσανεὶ παράγγελμα, τοῦτ' ἔστιν ὅσα ἐσμεν πρόθυμοι καὶ πάσχειν ὑφ' ἐτέρων καὶ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν, ταῦτα ἐσόμεθα προθυμότεροι πρὸς τοὺς πλησίον ἐργάζεσθαι· τοῦτο γάρ, φησίν, τὸ δικαίωμα κοινόν ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν· ὅσα γὰρ σοι αὐτῷ δυσχερῆ τυγχάνει, ταῦτα νόμιζε καὶ τοῖς ἑτέροις τοιαῦτα εἶναι· καὶ ὅσα καλὰ καὶ ὠφέλιμα, ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις εἶναι τοιαῦτα. 30 Mt 7, 13 14 Οὔτε στενὴ οὔτε τεθλιμμένη ἐστὶν ἡ νῦν γενομένη πύλη, ἀλλὰ φύσει μὲν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, νόμῳ δὲ ἡμετέρῳ καὶ προαιρέσει καὶ στενὴ ἐστὶ καὶ τεθλιμμένη, ὡς φησὶν ὁ κύριος. 31 Mt 7, 13 14 Στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη οὐ φύσει οὐδὲ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς εἰς τὴν ἀπώλειαν ἀγούσης ὁδοῦ· διὸ καὶ ὁ κύριος εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης ἐπήγαγεν· ὅτι πλατεῖα ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν ὡσανεὶ λέγων, ὅτι στενὴν αὐτὴν ἐκάλεσα πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς εἰς ἀπώλειαν ἀναγούσης ὁδοῦ· αὕτη γὰρ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἐστὶν, ὅτι πολλαὶ εἰσὶν αἱ τῆς ἀπωλείας ὁδοί, μία δὲ ἢ τῆς σωτηρίας. οὐ μόνον δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ταύτης ἐκείνη ἐστὶ στενὴ, φησίν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν διαπορευομένων αὐτὰς προαιρέσεως ἢ μὲν στενὴ, ἢ δὲ πλατεῖα νομίζεται· τὴν μὲν γὰρ τῆς ἀπωλείας πολλοὶ βαδίζουσιν καὶ πολλοὶ γάρ, φησίν, οἱ ἐρχόμενοι δι' αὐτῆς· τὴν δὲ τῆς βασιλείας πύλην ὀλίγοι διέρχονται· ὀλίγοι γὰρ εἰσὶν, φησίν, οἱ τοῖς ἔργοις αὐτὴν ἐξευρίσκοντες· ὡς οἱ γε τοῖς ἔργοις εὐρόντες οὐ στενῆς οὐδὲ τεθλιμμένης, ἀλλ' ἀπορρήτων ἀγαθῶν καὶ θυμηδίας ἀπάσης τὴν ἀπόλαυσιν προξενούσης πειραθήσονται. τὸ δὲ στενὴ ἢ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἢ ὁδὸς οὐκ ἀποφάσκοντός ἐστι καὶ τὴν τῆς πύλης φύσιν διορίζοντος, ἀλλ' οἶον ἀγανακτοῦντος καὶ ὄνειδίζοντος τὴν ὀλιγότητα τῶν διὰ τῆς πύλης εἰσιόντων, δι' ἧς ὀλιγότητος καὶ τὸ στενὴν αὐτὴν συνέβη νομίζεσθαι. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον

ἐκλαμβανόντων ἡμῶν κεκληθῆσθαι τὴν πύλην καὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον στενήν, οὐδὲ τὸ ὄζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστιν ἡμῖν ἐναντιωθήσεται· ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τούτων ἢ τοῦ πράγματος δηλοῦται φύσις, ἐνταῦθα δὲ ἡ ὀλιγωρία ὀνειδίζεται τῶν ὀφειλόντων αὐτὸ μετιέναι. 32 Mt 7, 22 23 Οἱ δαίμονας φυγαδεύοντες καὶ νόσους ἀποδιώκοντες καὶ τὰ παραπλήσια σημεῖα ποιοῦντες παρὰ θεοῦ τὴν τοιαύτην εἰλήφασιν δωρεάν. κἀντεῦθεν ἐχρῆν αὐτοὺς καὶ ἀρετὰς κεκτῆσθαι τοῖς χαρίσμασι καταλλήλους. ἐπεὶ δὲ χαρίσματα εἰληφότες οὐκ ἐφύλαττον ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἐποίουν τὰ φαῦλα, ἐρρήθη πρὸς αὐτούς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τοὺς γὰρ γινώσκοντας αὐτὸν καὶ ἀγαπῶντας ἀνταγαπᾷ ὁ θεὸς καὶ γινώσκει. 33 Mt 7, 23 Τότε, πότε; ὅτε ἐκεῖνοι τὰ δοκοῦντα προάξουσι δίκαια, τὸ προφητεῦσαι, τὸ δαιμόνια πολλὰ ἐκβαλεῖν, τὸ δυνάμεις πολλὰς ἐπιτελέσαι· ἐκ γὰρ τῶν αὐτοῖς δικαιωμάτων μᾶλλον ἔλκουσιν ἑαυτοῖς τὴν καταδίκην· οἱ γὰρ οὐς ἐχρῆν τοσοῦτων ἀπολαύσαντας χαρισμάτων βίον κατάλληλον σπουδάζειν κεκτῆσθαι, ἵνα καὶ τὸν δεδωκότα διὰ τῶν ἔργων δοξάσωσιν καὶ αὐτοὺς ἀξιόους τῆς δωρεᾶς ἐπιδείξωσιν, οἱ δὲ τάναντία δεδρακότες καὶ βλασφημεῖσθαι μὲν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αἴτιοι γεγονότες (ἵνα τί γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν), ἀναξίους δὲ τῶν εὐεργεσιῶν ἑαυτοὺς ἀποφῆναντες, οὗτοι δέον αὐτοὺς ἐγκαλύπτεσθαι καὶ σκυθρωπάζειν, ὅτι τὴν δεσποτικὴν ἐνύβρισαν δωρεάν, οἱ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῇ μέγα φρονοῦσι καὶ ἀξιοῦσιν προάγειν αὐτὰ εἰς δικαίωμα, πῶς οὐ μυρίων κακῶν ἐνόχους <ἑαυτοὺς> δεικνύουσιν; διὸ καὶ ὁ δεσπότης ἀποτόμως φησὶν πρὸς αὐτούς· οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐ γὰρ νῦν, φησὶν, ὑμᾶς ἀποστρέφομαι καὶ βδελύσσομαι, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἔστεργον ὑμᾶς, καθ' ὃν τοῦ χαρίσματος ἀπολαύοντες διὰ τῆς τοῦ βίου μοχθηρίας ἀχαριστία με ἠμεῖβεσθε. ἀλλ' οὖν εἰς τὸν παρόντα καιρὸν τὴν τιμωρίαν ἀνεβαλόμην τὴν ἐπιστροφὴν ὑμῶν ἐκδεχόμενος. ἐπεὶ δὲ οὐ μετεμελήθητε παρ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς ὑμῶν χρόνον, νῦν ἀποχωρεῖτε ἐξ ἐμοῦ. 34 Mt 7, 24 26 Σημειωτέον ὅτι τὸ μὲν γενέσθαι φρόνιμον οὐκ ἔστιν ἄνευ τῆς τοῦ θεοῦ συνεργίας καὶ ἐπιπνοίας. διὸ φησὶν· ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ ἀντὶ τοῦ συναντιλήψομαι καὶ συνεργήσω εἰς τὸ τὰ παρ' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντα μὴ διαπεσεῖν μηδὲ διαφθαρῆναι. ἐπὶ δὲ τοῦ μωροῦ οὐκέτι ὁμοιώσω, ἀλλ' ὁμοιωθήσεται, οἷον αὐτὸς ἑαυτῷ αἴτιος ἔσται τῆς ἀφροσύνης καὶ τιμωρίας, ὅτι δὲ τὸν ἀρετὴν διώκοντα τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένης αὐτῷ τυχεῖν βασιλείας <ἀγανακτῶν>, αὐτὸς διὰ κακίαν μετιῶν ἐντὸς ἑαυτοῦ ποιεῖ τῆς κολάσεως. οὕτως οὖν ἢ μὲν τῶν ἀρετῶν κτήσις ἡμετέρα τε σπουδῇ καὶ τῇ τοῦ θεοῦ κατορθοῦται χάριτι, ἢ δὲ τῆς κακίας πρᾶξις γνώμης μοχθηρία καὶ προαιρέσεως παρατροπῇ ἐπιγίνεται. 35 Mt 8, 1 3 Ὁ μὲν οὖν Ματθαῖος τὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους κάθοδον τοῦ Χριστοῦ λέγων προσάγει τὸν λεπρόν, ὁ δὲ Λουκᾶς τοῦτον ἐν μιᾷ τῶν πόλεων λέγει προσελθεῖν αὐτῷ, ὅπερ οὐ μάχης, ἀλλ' ἀληθείας· ὁ μὲν γὰρ λέγει, ὅτι καταβάντι ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθουν ὄχλοι πολλοὶ τὴν εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ πορείαν σημαίνων, ἣν μόνην ὁ Λουκᾶς ἀνέγραψε. πολλὴ δὲ ἡ σύνεσις τοῦ λεπροῦ· οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐὰν εὕξῃ, ἀλλ' ἐὰν θέλῃς. διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπεν ἀπλῶς καθαρίσθητι, ἀλλὰ θέλω, καθαρίσθητι. τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ τῷ σῶ ῥήματι τὴν κάθαρσιν σοι χαρίζομαι· τῆς γὰρ ψυχῆς θερμὴν καὶ καθαρὰν τὴν πίστιν ἐδήλωσεν ἢ σὴ φωνή, ἢ τὴν παρ' ἐμοῦ σοι τῆς ἰάσεως πηγὴν ἀνεστόμωσε. θέλω, καθαρίσθητι, ἔχεις πρόχειρον τὴν θεραπείαν, ὅτι βεβαίαν ἔχων προσελήλυθας τὴν γνώμην. 36 Mt 9, 5 6 Εὐκολώτερον, ἔφη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ἀμαρτημάτων ἄφεσιν πρᾶξαι ἢ σῶμα παραλελυμένου συσφίγξαι, οὐχ ἀπλῶς τοῦτο λέγων· δηλὸν γὰρ ὡς μᾶλλον ἐστὶν εὐχερὴς ἢ τοῦ σώματος θεραπεία ἢ ἡ τῆς ψυχῆς ἰατρεία. οὐχ ἀπλῶς οὖν τοῦτο φησιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐργασίαν· καὶ γὰρ κατὰ τὸν νόμον οἱ τούτων ἀρχιερεῖς δῶρα καὶ θυσίας αὐτοῖς προσαγομένας παρὰ τῶν ἡμαρτηκῶτων δεχόμενοι ἀφίεσθαι

αὐτοῖς τὰ ἀμαρτήματα, ὑπὲρ ὧν ἡ θυσία, ἐπηγγέλοντό τε καὶ ἐδόκουν καταπράττεσθαι, ἄνθρωπον δὲ παραλελυμένον οὐδενὶ τρόπῳ κατίσχυον ἐξιάσασθαι. διὸ εὐκοπώτερον ἦν αὐτοῖς λέγειν ἀφέωνταί σοι αἱ ἀμαρτίαι σου ἢ ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἢ καὶ ἄλλως ἔστιν εἰπεῖν καὶ ἐπιλύσασθαι, ὡς ἐκάτερον μὲν τῆς αὐτῆς ἔστιν ἰσχύος· ἄμφω γὰρ τῆς θείας ἐστὶ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπους δυνάμεως· πλὴν ἐπειδὴ τὸ μὲν παρὰ πόδας ἔχει τὸν ἔλεγχον ἥτοι ἡ θεραπεία τοῦ σώματος, τὸ δὲ ἄδηλον ἔχει τῆς ἐπαγγελίας τὴν ἀπόδειξιν, εἰκότως εὐκοπώτερον ἐρρήθη ἢ τῆς ψυχῆς ἢ ἢ τοῦ σώματος ἴασις. ἔστιν δὲ καὶ ἐτέρως εἰπεῖν· ὅτι νῦν τὸ Ἰουδαίων φύλον οὐκ ἐνεκάλεσε τῷ Χριστῷ ὡς ἀφιέντι ἀμαρτίας, ἀλλ' εἰπόντι ἀφέωνταί σου αἱ ἀμαρτίαι· ἔνθεν καὶ δεῖ ὑποστίζειν εἰς τὸ εὐκοπώτερον, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὸ εἰπεῖν, ἴν' ἢ τὸ παρὰ τοῦ δεσπότητος εἰρημένον ἐν ἐρωτήσῃ τοιοῦτον, ποῖον δὲ ἔστιν εὐκοπώτερον, τὸ εἰπεῖν· ἀφέωνταί σου αἱ ἀμαρτίαι. 37 Mt 9, 13 Τὸ οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἶπεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐκ ἦλθον καλέσαι ὑμᾶς τοὺς δικαιοῦντας ἑαυτοὺς, ἀλλὰ τοὺς ὁμολογοῦντας ἀμαρτωλοὺς εἶναι καὶ πειθομένους τοῖς ἔμοις προστάγμασιν. 38 Mt 9, 14 17 Τὸ οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἀκόλουθόν ἐστιν ἐννοεῖν οὐ περὶ τῶν μαθητῶν εἰρημένον, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἐκείνων τῶν τὴν ἐρώτησιν προσαγοχότων, ὡσανεὶ ἔλεγεν· οὐχ ὑγιῶς τῇ ἐρωτήσῃ ἐχρήσαθε· εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ὑψηλότερον φαντασθῆναι ἐδυνήθητε, ἀλλ' οὖν ἐχρῆν ὑμᾶς τῆς τοῦ διδασκάλου ὑμῶν μεμνησθαι φωνῆς νυμφίον με κηρυττούσης καὶ μὴ ἀπαιτεῖν νηστείας τοὺς ἅμα τῷ νυμφίῳ διαιτωμένους. εἰ δὲ τὴν διάνοιαν κατηρτισμένην εἶχετε τῇ χάριτι, εἶπον ἂν ὑμῖν τὴν ἀκριβεστάτην αἰτίαν τοῦ μὴ δεῖσθαι τούτους νηστείας, ὅτι παρ' οἷς ὁ θεὸς ὡς ἄνθρωπος συνεχῶς ὑπάρχει συνῶν καὶ συναναστρεφόμενος καὶ ῥυθμιζὼν τὰ ἥθη καὶ ἀγιάζων τὰς διανοίας, οὗτοι νηστείας οὐ δέονται. ἄλλως τε δὲ οὐδὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ ἀγῶνας καὶ τὰ ἄθλα οὐδέπω καλεῖ ὁ καιρὸς ἐναποδύεσθαι· ἐὰν δὲ ἀρθῇ ἀπ' αὐτῶν καὶ οὐκ ἔστι σὺν αὐτοῖς σωματικῶς ὁ δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὁ καιρὸς ἐπιστῆ, τότε καὶ νηστείας καὶ ταῖς ἄλλαις ταλαιπωρίαις ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος ἑαυτοὺς ἐπιδώσουσιν· καὶ ταῦτα ἂν εἶπον ὑμῖν, εἰ τελειοτέρων ἀκούειν ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐ λέγω ταῦτα, ὅτι ἔτι ταῖς σκιαῖς καὶ ταῖς παλαιαῖς νομοθεσίαις ὑποκάθησθε καὶ οὐπω δύνασθε συνιέναι τῆς χάριτος τὴν καινότητα καὶ τῆς ἐμῆς παρουσίας τὸ μυστήριον. διὸ οὐδὲ ἐπιβάλλομεν τέως ὑμῖν τοὺς νέους καὶ καινοὺς ἀνοικονομήτους καὶ ἀγνάφους καὶ ἀκατεργάστους λόγους· οὐ γὰρ ὠφελήσομεν, ἀλλὰ μᾶλλον ῥαγήσεται ὑμῖν καὶ τὰ προσόντα πιστὰ καὶ βλαβήσεσθε. ἀσκῶν δὲ καὶ οἴνου μέμνηται, ἐπειδὴ περ ὡσπερ ὁ οἶνος τῷ ἀσκῷ, οὕτω καὶ τὰ τῆς χάριτος ἐν τῇ τοῦ νόμου παλαιότητι περιείχετο καὶ κατεκρύπτετο πότιμα μὲν γεγονότα τοῖς πιστεύουσι, διαρρήξαντα δὲ τοὺς ἐν τῇ νομικῇ παλαιότητι διαμεΐναντας. ἔλεγον γὰρ φησιν, οἱ Ἰουδαῖοι ἕως πότε αἴρεις τὴν ψυχὴν ἡμῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. οὕτως μὲν εἴ τις ἐκλάβοι περὶ τῶν ἐρωτησάντων ταῦτα εἰρησθαι· οὐ γὰρ μοι δοκεῖ τῶν μαθητῶν ἀσθένειαν πρὸς νηστείαν καταγινώσκειν τὸν δεσπότην καὶ γαστριμαργίᾳ συνειδέναι ἐκείνων, οἳ γε διὰ πολλὴν ἀμέλειαν καὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς στάχνας τίλλοντες καὶ τότε παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν πολλὴν ἔνδειαν παρεμυθοῦντο τῆς φύσεως· εἰ γὰρ καὶ ἀτελεῖς ἐτύγχανον ἔτι οὐπω τοῦ πανα γίου πνεύματος αὐτοῖς ἐν πυρίναις γλώσσαις διανεμηθέντος οὐδὲ διὰ τῆς δεσποτικῆς ἐμπνεύσεως αὐτοῖς ἐναυγασθέντος, ἀλλ' οὖν τῶν μαθητῶν Ἰωάννου καὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν Φαρισαίων δῆλον ὅτι τελειότεροι ἐχρημάτιζον. οὕτως μὲν εἰ περὶ τῶν ἐρωτησάντων τις ἐκλάβοι τὸ οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου καὶ τὰ ἐξῆς, εἰ δὲ περὶ τῶν μαθητῶν, οὐκ ἂν φαίην ὡς μὴ δυναμένων νηστεύειν αὐτῶν εἰρησθαι ταῦτα, ἀλλ' ὡς μὴ προσῆκον τοὺς μαθητὰς τῆς νέας χάριτος ὄντας μαθητὰς τὰς νηστείας τῶν μαθητῶν Ἰωάννου καὶ τῶν Φαρισαίων ἐπιτελεῖν· δῆλον γὰρ ὡς οὗτοι νηστεύοντες οὐ κατὰ τὸ θέσπισμα τῆς

χάριτος, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐνήστευον. ἀνάρμοστον οὖν ἦν καὶ ἀνοίκειον τὰς ἐκείνων νηστείας νηστεύειν τοὺς τῆς καινῆς πολιτείας νομοθέτας καθισταμένους καὶ κήρυκας. νηστεύουσι δὲ νηστείαν οἰκείαν καὶ πρόσφορον. διό φησιν· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται τὸ εὐάρμοστον καὶ κατάλληλον ἀπολαμβάνοντες. οἶνον δὲ νέον εἰς ἀσκοὺς βάλλειν παλαιούς ἢ παλαιὸν εἰς νέους οὐκ ἔστιν τὸ οἰκεῖον καὶ ὁμόστοιχον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον καὶ ἀλλότριον ἀποδιδόναι. 39 Mt 9, 17 Ἀσκοὺς παλαιούς τοὺς ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ κειμένους λέγει, οἶνον δὲ νέον τὴν τοῦ Χριστοῦ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ὑστερον ἢ τὴν νέαν διαθήκην. 40 Mt 10, 32 33 Εἶτα εἰπὼν ὅτι ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ δείκνυσιν, ὅτι οὐ τῆς χάριτός ἐστι γυμνῆς τὸ ἀναγορευθῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώμης καὶ τῆς σπουδῆς καὶ τοῦ τὴν χάριν ὑποδεχομένου· ἐν αὐτῷ γὰρ φησιν ὁμολογήσω· ἐν τῇ πράξει αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς καλοῖς, ἐν τῇ παρρησίᾳ αὐτοῦ, ἦν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τοὺς διώκοντας ἐπεδείξατο καὶ ἐπαρρησιάσατο· καὶ γὰρ ὡσπερ χωρὶς τῆς χάριτος οὐδὲν δύναται κατορθῶσαι μόνη ἢ προαίρεσις, οὕτως ἂν μὴ καὶ αὐτοὶ προαιρώμεθα οὐδ' ἡ χάρις συναντιλαμβάνεται. 41 Mt 10, 33 Διὰ τί δὲ οὐκ ἀρκεῖται ὁ θεὸς τῇ κατὰ διάνοιαν πίστει, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ στόματος ὁμολογίαν ἀπαιτεῖ; καὶ ὅτι οὐδὲ ἡ κατὰ διάνοιαν πίστις ἔτι διαμένει τελεία καὶ βεβαία διὰ τῆς γλώσσης ἐνυβριζομένη, καὶ ὅτι τοὺς ἀκούοντας μᾶλλον βλάπτει ἢ εἰ κατὰ διάνοιαν ἐξηρνήσατο· τῆς μὲν γὰρ ἦν ἐν ἀδήλῳ τὸ πτώμα· ὁ δὲ διὰ γλώσσης ἐξαρνησάμενος εἰς μέσον ἄπασιν τὸ παράπτωμα προθεῖς κοινὸν τὸ σκάνδαλον κατειργάσατο καὶ τότε εἰς αὐτὸ ἦκων ἀσθένειαν τῆς πίστεως καὶ ψεῦδος κατεψηφίσατο. 42 Mt 10, 38 Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ· ὅστις οὐκ ἔστιν οὕτως ἔτοιμος εἰς τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ θάνατον, ὥστε δοκεῖν αὐτὸν αἰεὶ μεθ' ἑαυτοῦ φέρειν καὶ οὕτως ἐπεσθαί μοι, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, ἀλλὰ δεῖ βαστάζειν καὶ περιφέρειν μεθ' ἑαυτοῦ αἰεὶ ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὸν θάνατον, ὡς οἰκεῖον κτῆμα καὶ κατόρθωμα· καὶ γὰρ φησιν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, διὰ μὲν τοῦ σταυροῦ τὸν θάνατον καὶ τοῦτον οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν βίαιον καὶ ἐπονείδιστον· διὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ, δηλονότι οἰκεῖον λογιζομένους καὶ ἀγαπητῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους δεῖ βαστάζειν καὶ περιάγειν αὐτὸν οἷον ὡς ἔφην ἑτοίμους εἶναι πρὸς αὐτόν, ὅταν ἐπάγηται παρὰ τῶν διωκόντων ὑμᾶς· οἱ γὰρ οὕτως διατεθέντες πρὸς τὸν θάνατον οὐδὲν λοιπὸν τῶν ἐν βίῳ δυσχερῶν ἔξουσι περικόπτων αὐτῶν τὴν περὶ τὸν δεσπότην πίστιν καὶ διάθεσιν εἰλικρινῆ. εἰ δὲ τὸ ἐπίταγμα δοκεῖ βαρὺ, ἀλλὰ σκοπεῖν χρὴ καὶ τὸ ἔπαθλον ὁποῖον τὸ γενέσθαι ἄξιον Χριστοῦ. τίς ἂν γένοιτο Χριστοῦ ἄξιος; οὗτος γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ τρισμακάριστος ὁποῖοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μάρτυρες. 43 Mt 10, 38 Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν μου, φησίν, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· τοῦτ' ἔστιν ὅστις τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ θάνατον οὐκ αἰεὶ ἔχει ἐν τῇ ψυχῇ καὶ διηνεκῶς τοῦτον μελετᾷ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 44 Mt 11, 7 10 Ἐπειδὴ τινὰς ἦν εἰκὸς τῶν ἐκ τοῦ πλήθους σκανδαλισθῆναι ἐπὶ τῇ ἐρωτῆσει, ἦν προσήνεγκαν οἱ τοῦ Ἰωάννου μαθηταί, οὐκ ἄλλοθεν αὐτῶν τὸ σκάνδαλον, ἀλλ' αὐτοῖς ἐκείνοις χρώμενος μάρτυσιν διαλύει. ὑμεῖς, φησίν, ἐπίστασθε, ἃ ἐμαρτύρει ὁ Ἰωάννης περὶ ἐμοῦ, καὶ ὑμεῖς τὸν ἄνδρα οἷός ἐστι θαυμαστός ἔργῳ ἐδείξατε ἐξελθόντες πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἰορδάνου βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν ἅ τε μαρτυρεῖ οἶδατε καὶ τὸ ἀξιόπιστον αὐτοῦ ἔργῳ ὑμεῖς ἐμαρτυρήσατε, μὴ νομίσητε νυνὶ μεταβεβλήσθαι αὐτὸν καὶ ἄλλα ἀντ' ἐκείνων περὶ ἐμοῦ αὐτὸν ὑπονοεῖν ἢ λέγειν· ὡς γὰρ ἐπίπαν οἱ ἐξ ἀρετῆς ἐπὶ κακίαν καὶ ἐξ ἀληθείας εἰς ψεῦδος μεταβαλλόμενοι ἢ κουφότητι διανοίας ἢ δόξης καὶ χρημάτων ἐπιθυμία μεταβάλλονται, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννην ὑμεῖς οὐδὲν τοιοῦτο ὑπενοήσατε· οὐ γὰρ ἂν εἰς τὴν ἔρημον ἐξήλθετε, ἵνα κοῦφον ἄνθρωπον καὶ εὐμετάβολον καὶ ὡσπερ κάλαμον παντὶ ἀνέμῳ περιφερόμενον, [οὐκ ἂν ἐξήλθετε,] ἵνα ἴδητε, ἀλλ' οὐδὲ κενόδοξον ἢ φιλοχρήματον· οἱ γὰρ τοιοῦτοι οὐ τὰς ἐρήμους,

ἀλλὰ τὰς βασιλικὰς οἰκίας καταδιώκουσιν. ἐπεὶ οὖν ὑμεῖς οὐδὲν τοιοῦτον περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὑπελήφατε, ἀλλὰ προφήτην ἔργοις καὶ λόγοις αὐτὸν εἶναι ἠπιστήθητε, μὴ νομίσητε νῦν ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως μεταβεβλήσθαι αὐτοῦ τὴν γνώμην, ἀλλ' ἐτέρων ἕνεκα ὠφελείας καὶ πληροφορίας ταύτην ποιήσασθαι· οὐ γὰρ ἐστὶ προφήτης μόνον, ἀλλὰ καὶ προφήτου περισσότερος. Πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο διὰ τὴν τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου ἐρώτησιν, ἣν προσήνεγκαν τῷ Χριστῷ. οὐκ ἄλλοθεν οὖν λύει τὴν ἀμφιβολίαν εἰ μὴ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρωτησάντων μάρτυσιν αὐτοῖς χρώμενος. τοῦτο δ' ἦν ἐκ τοῦ θεάσασθαι αὐτοὺς τὰ θαύματα καὶ ὑποστρέφειν πρὸς Ἰωάννην καὶ ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ ἃ ἐθεάσαντο. Διὰ τοῦτο πρὸς τοὺς μαθητὰς Ἰωάννου φησὶν ὁ σωτήρ· βλέπετε τὰ θαύματα καὶ ἀπαγγείλατε, ἵνα λύσῃ τὸ σκάνδαλον ὃ ἐσκανδαλίσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὴν τοῦ Ἰωάννου ἐρώτησιν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς τοῦ Ἰωάννου μαθηταῖς χρώμενος μάρτυσι λέγων πρὸς αὐτούς· ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀκριβῶς τὴν τοῦ Ἰωάννου περὶ ἐμοῦ μαρτυρίαν τὸν ἄνδρα ὁποῖός ἐστι γινώσκοντες καὶ ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθέντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. 45 Mt 11, 12 Βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν· ὡσανεὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ δίδοται καὶ ἐγχειρίζεται, οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς βιασταῖς, τοῖς ἐκ καρδίας προσιοῦσιν, ἐκείνοις ἀρπάζεται καὶ κτῆμα γενέσθαι συγχωρεῖται ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. βιαστὴν δὲ αὐτὴν καὶ βιασταῖς ἀρπαζομένην εἰκότως λέγει, ὅτι καὶ τῆς δεσποτικῆς εὐεργεσίας ἐστὶ δῶρον, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ἀναπεπτωκόσι καὶ ῥαστώναις ἑαυτοὺς ἐκδεδωκόσιν ἀξία ἐστὶν παρατεθῆναι, ἀλλ' ἐκείνους ἀπολαῦσαι δεῖ τοῦ δώρου, οἳ καὶ αὐτοὶ πολλὴν σπουδὴν καὶ πόνον καὶ ἀγῶνα κατεβάλλοντο τῆς τηλικαύτης δωρεᾶς ἀξιωθῆναι. πλὴν εἰ καὶ μυρίους τις πόνους καὶ ἄφατον βίαν ἐπιδείξαιτο, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον μένει τὸ δῶρον τὴν οἰκείαν φύλαττον ἀξίαν καὶ τῷ μεγέθει τῆς εὐεργεσίας κούφως φέρειν ἅπαντας τοὺς δεχομένους αὐτὸ παρασκευάζον καὶ δυναμούμενον. πρὸ δὲ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐπαγγελίας τοῦ Χριστοῦ ἦτοι πρὸ τῆς Ἰωάννου ἐπὶ τὸ βάπτισμα παρουσίας καὶ ἀναδείξεως αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰσραὴλ οὕτω ἦν ἡ τῆς βασιλείας ἐπαγγελία πᾶσι σαφῆς καὶ λαμπρά, ἀλλ' αἱ ἐπαγγελίαι σωματικώτερα ἦσαν ἀγαθὰ, γῆς καὶ γένους πληθυσμὸς καὶ κράτος ἐχθρῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. 46 Mt 11, 12 13 Ἀφ' οὗ δὲ Ἰωάννης τῷ βαπτίσματι ἐπέστη καὶ τὸν τῆς μετανοίας ἐκήρυξε λόγον καὶ τὸν κοινὸν ἐβαπτίσαστο δεσπότην καὶ τὸ πνεῦμα ἐμαρτύρησε τὸν τοῦ πατρὸς γνήσιον καὶ ὁμοφυῆ παῖδα καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης ἤρξατο κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀπὸ τότε ἤρξατο ἐν ἐπιθυμίᾳ γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀπὸ τότε ἤρξατο ζητεῖσθαι καὶ βιάζεσθαι καὶ ἀρπάζεσθαι ὑπὸ τῶν βιαστῶν. εἰ γὰρ καὶ δῶρόν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (τί γὰρ ἂν τις καὶ ἀντιδοίῃ ταύτης;), ἀλλ' οὖν οὐ προῖκα δίδοται οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς κρούουσιν, τοῖς αἰτοῦσιν, τοῖς ἐπιμένουσιν, τοῖς βιαζομένοις, τούτοις δίδοται, τούτοις ἀρπάζεται. ὡσπερ δὲ ὁ μετὰ πολλῆς καὶ ἀφάτου τῆς προθυμίας ἐπιζητῶν τι, ἐπειδὴν συγχωρηθῆ λαβεῖν τὸ ποθούμενον, ἀρπάζει αὐτό, οὕτως καὶ τοῖς ὑπὸ σφοδρᾶς καὶ ἀμέτρου τῆς ἐπιθυμίας οἷον ἀρπάσαι ζητοῦσιν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν δίδοται αὐτὴ καὶ ἀρπάζεται. πρὶν ἢ δὲ Ἰωάννην ἄρξαι τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸν δεσπότην ἄρξαι τοῦ κηρύγματος, οὐκ ἦν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ἐπίδηλος οὐδὲ οὕτως αὐτῆς ἐρασταὶ καὶ βιασταὶ ἐχρημάτιζον ἄτε μὴδὲ περιφανῶς οὕτω καὶ συνεχῶς κηρυττομένης· οἳ γὰρ προφήται καὶ ὁ νόμος, οἳ ἕως Ἰωάννου ἦτοι τῆς ἀρχῆς τοῦ δεσποτικοῦ κηρύγματος προφητεύσαντες καὶ τὸν ὑπ' αὐτοὺς λαὸν παιδαγωγήσαντες οὐ βασιλείαν μᾶλλον ἐπήγγελλον οὐρανῶν, ἀλλὰ γῆν ρέουσιν μέλι καὶ γάλας καὶ γῆς ἀγαθὰ καὶ εὐτεκνίαν καὶ πολεμίων κράτος τοῖς κατορθοῦσιν ὡσπερ μάχαιράν τε κατεσθίουσαν τοῖς ἀπειθοῦσιν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ ὑπερόριον παροικίαν καὶ τὰ ὅμοια. Βιαστὴν εἶπε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ βιαστὰς ἀρπάζειν αὐτήν καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου ἡ τοιαύτη γέγονεν ἀρπαγὴ οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς

καταφρονήσασι πλούτου καὶ περιφανείας καὶ γονέων ἅμα καὶ παίδων καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου. πρὸ δὲ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τοῦ Ἰωάννου παρουσίας οὐπὼ ἦν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐπαγγελλομένη φανερώς, ἀλλ' ἐπαγγελίαι ἦσαν σαρκικαί, τοῦτ' ἔστι γένους πληθυσμὸς καὶ κατ' ἐχθρῶν κράτος καὶ τὰ παραπλήσια. ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἰωάννης ἐπέστη τῷ βαπτίσματι καὶ τὸν ἡμέτερον δεσπότην ἐβάπτισε καὶ τὸ πνεῦμα ἐμαρτύρησε τὸν μονογενῆ τοῦ πατρὸς υἱὸν καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς κηρύσσειν ἤρξατο τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀπὸ τότε γέγονεν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιθυμητὴ καὶ βιαστὴ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 47 Mt 11, 19 Ὅδε τὰς πόλεις ὀνειδίζειν, ὅτε ἐδικαιώθη ἡ σοφία πάντα ἐκτελέσασα τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶν αἷτια. ἐπεὶ δὲ πάντα ποιήσας οὐκ ἔπεισεν, ἑτέραν τρέπεται ὁδὸν καὶ ταλανίζει αὐτούς, μὴ πως κἂν διὰ τοῦ ταλανισμοῦ ἔλκυσθαι πρὸς σωτηρίαν αὐτούς. 48 Mt 12, 3 4 Ὁ Δαβὶδ δίκαιος ἦν ὅτε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγε, καὶ οἱ ἱερεῖς δὲ δικαιοτάτοι οἱ δεδωκότες αὐτῷ τοὺς ἄρτους καίπερ οὐκ ἦν δίκαιον ἐσθίειν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἄρτων τινά, εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς μόνους. οὗτος δὲ λαβὼν οὐ μόνον ἔφαγεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἔδωκε. τοῦτο δὲ πολλῶ μείζον ἦν ἢ ὅπερ ἐνεκάλουν τοῖς ἀποστόλοις οἱ Ἰουδαῖοι. 49 Mt 12, 28 Ἐπειδὴ τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας ἦτοι τῆς δευτέρας παρουσίας καταλαβούσης ἢ τε ἀμοιβὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ τιμωρία καὶ ἡ κόλασις τῶν φαύλως πολιτευσαμένων ἐπιτελεῖται, εἰς ἐκείνον τὸν καιρὸν τὴν ἀντιμισθίαν τῶν ἐκάστω πεπραγμένων ταμειουμένου τοῦ θεοῦ δεικνὺς τὸ ἄτοπον αὐτῶν καὶ σφοδρὸν τῆς ἁμαρτίας φησίν· ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀντὶ τοῦ· ὅσον ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀπονοίας ὑμῶν καὶ μανίας προεκκαλεῖσθε προφθάσαι καὶ βιάζεσθε τὸν τῆς τιμωρίας καὶ κολάσεως καιρὸν, ὃς κατὰ τὴν δευτέραν ἀφώρισται παρουσίαν. διὸ καὶ ἀποτόμως ἀποφαινόμενός φησιν· ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἦτοι ὁ τῆς κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως καιρὸς· πῶς γὰρ οὐκ ἂν αὐτοὶ <τοῦ> ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν τιμωρίαν καὶ πρὸ καιροῦ ἐκκαλεῖσθαι εἶεν αἷτιοι, οἳ γε τοῦ δεσπότης θαυματουργοῦντος καὶ τὰς νόσους ἰωμένου καὶ τοὺς δαιμονῶντας καθαίροντος καὶ τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντος ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· πόσης γὰρ οὐ γέμει τοῦτο θεομαχίας, πόσης ἀπονοίας, πόσης δυσσεβείας καὶ παροινίας· ὕβριζον τὸ πνεῦμα, ᾧ ἐξέβαλλεν τὰ δαιμόνια, καὶ ἡλίκιον ὕβριν· εὐεργέτην τῶν ἀνθρώπων τὸν φθορέα καὶ λυμεῶνα τὸν Βεελζεβούλ εἰσήγον. αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ μάχεσθαι τὸν σατανᾶν ἐφαντασιοῦντο, οὕτως ἦσαν τῷ φθόνῳ καὶ τῇ βασκανίᾳ μεμνηότες καὶ βεβακχευμένοι καὶ μηδὲν ὦν λέγουσιν πλὴν τοῦ βλασφημεῖν ἐπιστάμενοι. Ἀποτόμως λέγει, ὅτι ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὅσον οὐπὼ λήψεσθε τὴν τῶν ἡμαρτημένων ὑμῖν ἀνταπόδοσιν. 50 Mt 12, 29 Σκευὴ αὐτοῦ τοῦτ' ἔστιν τοῦ διαβόλου τοὺς δαίμονας λέγει. διαρπάζονται δὲ οὗτοι, ἐπειδὴ ἀπελαύνονται καὶ διώκονται τῶν ἀνθρώπων, οὓς κακοῦν καὶ κολάζειν διὰ παντὸς πεποιήνται σπούδασμα. τοῦ γοῦν σπουδάσματος αὐτῶν εἰς κενὸν διαλυομένου δηλονότι καὶ τὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τυραννίδος τοῦ διαβόλου ἀσθενῆ καὶ σαθρὰ ἀπελέγχεται. ἃ οὐκ ἂν ἐγεγόνει, εἰ μὴ διὰ τῆς οἰκείας ἐπιδημίας ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐπ' ἐλέῳ καὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων δήσας αὐτὸν καὶ καθελὼν τῆς ἰσχύος καὶ τοὺς αὐτοῦ συνεργοὺς καὶ συναποστάτας εἰς διαρπαγὴν καὶ ἐξουθένημα κατειργάσατο. Σκευὴ ἐνταῦθα τοὺς δαίμονας λέγει, οὓς ὁ σωτὴρ ἀπελαύνων καὶ διώκων ἐκ τῶν κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν ἀρπάζει. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐγένετο, εἰ μὴ ὁ σωτὴρ πρὸς ἡμᾶς παραγέγονεν ἐπὶ σωτηρίᾳ ἡμῶν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν καθελῶν. 51 Mt 12, 43 45 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπισυνάψας τοῖς προειρημένοις ἐπὶ κατακρίσει τῆς διαπιστώσεως γενεᾶς. τὸ ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα καὶ ἐξῆς τοῦτο δηλοῖ· μὴ νομίσητε, φησίν, ὅτι εἰς μάτην ὑμῖν ἠπεύχεται ταῦτα. διὰ τῆς μὲν εὐεργετικῆς μου δυνάμεως ἀπηλάσασατε νοσημάτων καὶ δαιμόνων ἀπαλλαγέντες, τῆς δὲ κολαστικῆς καὶ τιμωρητικῆς οὐπὼ πεῖραν

ειλήφατε, μάλλον δὲ δι' ὧν τῆς εὐεργεσίας ἀφθόνως ἀπηλαύσατε, δι' ἐκείνων ἐχρῆν τὴν τιμωρίαν σφοδροτέρα, ἂν ἀγνωμονῆτε, καὶ ἀναμφίβολον ἀπεκδέχεσθαι· ὡσπερ γάρ, ἐπειδὴν ὁ δαίμονος ἀπαλλαγίς ἀναπέση καὶ καταμαλακισθῆ καὶ ῥαθύμως βιοτεύῃ μὴ μνημονεύων τοῦ πάθους καὶ ἀσφαλιζόμενος ἑαυτὸν καὶ εὐχαριστῶν δι' ἔργων τῷ εὐεργέτῃ, ὡσπερ οὖν ἐκεῖνος δι' ὧν ἔπραξεν παρρησίαν μάλλον τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἐδωρήσατο καὶ αἰχμάλωτον ἑαυτὸν ὄλον τοῖς ἐχθροῖς ἐνεχείρισεν, οὕτως καὶ ὑμεῖς μυρίων ἀπολαύσαντες ἀγαθῶν καὶ ἀφάτων ἀπαλλαγέντες κακῶν καὶ νῦν καὶ πάλοι, ἐὰν μὴ μεταγνῶτε καὶ διορθώσησθε καὶ ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν εὐχαριστοῦντες μὴ διαλιμπάνητε, πολλαπλάσια ἑαυτοῖς καὶ πολλῶ φρικωδέστερα τὰ κακὰ ἐπισπάσεσθε· οὕτως γὰρ φησιν ἔσται τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὡσπερ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ τῷ ἀπαλλαγέντι μὲν τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, οἰκεία δὲ βίου ἀμελεία καὶ ἀχαριστία γνώμης εἰς ἑαυτὸν πάλιν πικρότερον καὶ μετὰ πλειόνων ἐπισπασαμένῳ καὶ ἐφελκῶσαντι. 52 Mt 12, 46 50 Ὁ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τῶν ἄλλων ἀπάντων προτιθέναι διδάσκων καὶ μήτε πατέρα μήτε μητέρα μήτε ἀδελφὸν ἐπίπροσθε ταύτης εἶναι κελεύων, μήτε δὲ αὐτὸν συμπάντα τὸν κόσμον, νῦν διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν εἰς ἡμετέραν διδασκαλίαν τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυται καὶ ποιεῖ· ἐπεὶ γὰρ διδάσκοντος αὐτοῦ τοὺς ὄχλους καὶ τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν πραγματευομένου ἐπέστη ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετακαλουμένη πρὸς ἑαυτήν, καὶ οὐκ ἐπεστράφη οὐδὲ ὑπήκουσεν οὐδὲ καταλιπὼν τὴν διδασκαλίαν προτίμησεν τὴν μητέρα τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας, διδάσκων ἐντεῦθεν ὡς ἐπειδὴν τινι σωτηρία ψυχικῇ πραγματεύεται, ἐπιμελῶς ταύτην προσήκει καὶ ἀπερισπάστως ἐπιτελεῖν μὴ καταμεριζόμενον πρὸς ἑτέρας φροντίδας μηδ' ἂν μήτηρ ἢ τις ἄλλος τοῦ ἐγγυτάτῳ γένους ἢ ὁ πρὸς ἑαυτὸν ἐκείθεν μεθέλκων καὶ μετακαλούμενος. Διδάξας ἡμᾶς ὁ σωτὴρ διὰ λόγου προτιθέναι τὴν εὐσέβειαν, ἣτις ἐστὶν ἀρχὴ πασῶν ἀρετῶν, καὶ μήτε πατέρα μήτε μητέρα προτιμᾶν αὐτῆς νῦν διὰ τῶν ἔργων ἐπιβεβαίωσι, ἅπερ ἐφθέγγετο· ἐπεὶ γὰρ ὅτε τοὺς ὄχλους ἐπιμελῶς ἐδίδασκε, τότε ἐπέστησαν ἢ τε μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοί, οὐχ ὑπήκουσεν, οὐ καταφρονῶν τῆς μητρός, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀμελεῖν δόξῃ τῶν διδασκομένων καὶ περικόψῃ τὴν διδασκαλίαν· καὶ οὐ προτετίμηκε τὴν μητέρα τῆς τῶν πολλῶν ὠφελείας. 55 Mt 13, 3 7 Τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ οἱ μὲν ἤκουσαν ἀμελῶς ὡς οἱ παρὰ τὴν ὁδόν· οἱ δὲ ἐπιμελῶς μὲν, οὐ βεβαίως δέ, ὡς οἱ παρὰ τὴν πέτραν· οἱ δὲ ἐπιμελῶς μὲν καὶ βεβαίως, ἔχοντες δὲ ἐπισπορὰν ἀκανθῶν καὶ ζιζανίων ὕστερον τούτοις ἐναπεπνίγησαν. διαφέρουσι δὲ οὗτοι, ὅτι οἱ μὲν καθεύδοντες ἐδέξαντο τὴν ἐπισπορὰν, οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ καλοῦ σπέρματος καὶ τὰ τῶν παραφυάδων ἐν ἑαυτοῖς μοσχεύοντες εἶχον· ἄλλοι δὲ ἐπιμελῶς τε ἤκουσαν καὶ βεβαίως ὅσον εἰς γνῶσιν ἐδέξαντο καὶ οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον ἐπισπορὰν ζιζανίων παρεδέξαντο, βίον δὲ τοῦ κηρύγματος ἀνάξιον ἐπεδείξαντο, οὓς καὶ σαπροὺς ὀνομάζει ὡς ἕνα ποσῆποντας τῶν ἡδονῶν τῷ βορβόρῳ. οὗτοι μὲν πάντες ἀποκηρύττονται τῆς βασιλείας καὶ πρὸς τούτοις οἱ μὴδ' ἀκοῦσαι ἀνασχόμενοι, ἀλλὰ καὶ καταγελῶντες τῆς διδασκαλίας, οἱ δὲ καὶ κατεξανιστάμενοι, ὅποιοι οἱ πεπωρωμένοι τῶν Ἰουδαίων ἐτύγχανον, καὶ τοῦτο οἱ γραμματεῖς καὶ τὴν ἱερωσύνην ὑποδύομενοι. 7 οὖν αἱ τῆς ἀπωλείας ὁδοί· διὸ καὶ πλατεῖα ἐστὶν καὶ εὐρύχωρος . Τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ οἱ μὲν ἤκουσαν ἀμελῶς· οὗτοί εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν κείμενοι· οἱ δὲ ἐπιμελῶς μὲν, οὐ βεβαίως δέ, ὅσοι παρὰ τὴν πέτραν· οἱ δὲ ἐπιμελῶς μὲν καὶ βεβαίως, ἔχοντες δὲ ἐπισπορὰν ἀκανθῶν καὶ ζιζανίων, οἵτινες καὶ ἀπεπνίγησαν ταῖς βιωτικαῖς φροντίσιν. 56 Mt 13, 4 9 Τίς ἐστὶν ὁ σπείρων; αὐτὸς ὁ Χριστός· πόθεν ἐξῆλθεν; τῆς κρυφίας αὐτοῦ καὶ ἀθεάτου καταλήψεως· πῶς ἐξεληθὼν ἐκείθεν; τῇ περιβολῇ καὶ οἰκειώσει τῆς σαρκός, ἐν ἣ ἔγνωσται καὶ κατείληπται ὅσον ἀνθρώπῳ γινῶναι καὶ καταλαβεῖν δυνατόν· ἵνα τί γένηται; ἵνα τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον κατασπείρῃ τῇ οἰκουμένη καὶ σώσῃ τὸ

οἰκεῖον πλάσμα ἔργοις ἀγαθοῖς εἰς ἐπίγνωσιν ἀναγόμενον αὐτοῦ τε καὶ τοῦ οἰκείου πατρὸς καὶ τοῦ ὁμοουσίου καὶ ἰσοσθενοῦς πνεύματος, τέσσαρες οὖν εἰσι τάξεις τῶν τὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν καὶ τὰς ἐντολὰς μὴ συντηρούντων, ὡς καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τοὺς καθ' ἑκάστην τάξιν ὑποφαινομένους παρεδήλωσεν· τούτων γὰρ οἱ μὲν ἀμελεία καὶ ῥαθυμία παντελεῖ καὶ οἰκεία μοχθηρία προαιρέσεως οὐδὲν ὧν ἐδέξαντο συνετήρησαν, ἀλλὰ πάντων ἐζημιώθησαν· οἱ δὲ παρακατέσχον μὲν μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, ἐνοχλησάντων δὲ πειρασμῶν καὶ αὐτοὶ τὸ τέως κατασχεθὲν ἀπέωσαντο μείναντες τῆς διδασκαλίας ὡσπερ οἱ πρότερον ἔρημοι· τρίτοι, οἵτινες τὸν μὲν σπόρον οὐκ ἐξ ἐπιπολῆς, ἀλλ' ἐν βάθει ὑποδέχονται, διὰ δὲ τὸ καὶ πρὸς ἕτερα μὴ προσήκοντα τὴν σπουδὴν μερίσαι καὶ ἀκάνθας ἀναφῦναι τῷ καλῷ σπέρματι παρεσκεύασαν· ἄκανθαν γὰρ τὸ τῆς ἀμαρτίας κέντρον ἔθος τῇ γραφῇ ὀνομάζειν. διὰ ταύτας οὖν τὰς ἀκάνθας οἱ ὑπεδέξαντο σπέρμα καλὸν ζημιοῦνται, ὧν εἰ μὴ ταχεῖα δι' ἐπιμελείας ἢ ἐκκοπῆ γίνηται, ἀνάγκη ταύταις ὅλον ἐναποπνιγῆναι καὶ ἀφανισθῆναι τὸ σπέρμα. 57 Mt 13, 11 12 Ὑμῖν δέδοται· τίσιν; τοῖς παρασκευάσασιν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ προσοχῆς ἀξίους τοῦ δωρήματος· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. τίσιν; τοῖς μὴ προαιρουμένοις λαβεῖν, ἀλλ' ἀναξίους τῆς δωρεᾶς διὰ τῆς ἐθελοκάκου αὐτῶν γνώμης καὶ πωρώσεως ἑαυτοὺς ἀποφῆνασιν· ὅστις γὰρ ἔχει προαίρεσιν καὶ σπουδὴν, τούτῳ καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθήσεται οὐ κατὰ τὸ μέτρον τῆς τῶν σπουδασάντων ἐπιμελείας καὶ προαιρέσεως, ἀλλὰ φιλοτιμότερόν τε καὶ περισσότερον· δοθήσεται γὰρ αὐτῷ φησὶν καὶ περισσευθήσεται. ὅστις δὲ οὐκ ἔχει σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν μηδὲ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι συνεισφέρει τὰ παρ' ἑαυτοῦ, οὗτος καὶ ἄπερ ὁ θεὸς ἀφάτῳ φιλανθρωπίας πλούτῳ παρέχειν ἐβούλετο καὶ κατέχειν αὐτόν, καὶ ταῦτα ἀφαιρεθήσεται οὐκ ἄλλου τινὸς ἀφαιροῦντος, ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνου διὰ τῆς οἰκείας ἀμελείας καὶ μοχθηρίας ἀποστεροῦντος τῆς δωρεᾶς ἑαυτόν. 58 Mt 13, 16 Μακαρίζει τοὺς μαθητὰς ὁ σωτὴρ, ἐπειδὴ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐπεδείξαντο τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, δι' ἧς καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἡ γνώσις ὡς ἀξιωθεῖσι θείας ἀκροάσεως. 59 Mt 13, 16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν ὀρθῶς καὶ ἀνεπιλήπτως, οὐ φθόνῳ καὶ ἀναισχυντία τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν ἐπικρύπτοντες καὶ τυφλώττοντες, καὶ τὰ ὦτα, ὅτι εὐκρινῶς καὶ χωρὶς βασκανίας καὶ ἀντιπαθείας τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον ἀκούουσιν. 60 Mt 13, 16 17 Ἦτοι μακαρίους αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα ἔσσεσθαί φησὶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως. καὶ περὶ παντὸς δὲ τοῦ βλέποντος τὰ θεῖα ὀφθαλμοῦ καὶ ὠτων ἀκηκοῦτων τῶν πνευματικῶν λόγων ταῦτα ἂν λέγοιτο ἀντὶ τοῦ συνιέντος τοῖς ἔνδοθεν ὡσὶν τῆς καρδίας· ὁ γὰρ ἀπερίτμητος τῇ καρδίᾳ ἐκωφώθη τοῖς ἔνδοθεν ὡσί. διὸ καὶ αὐτὴν τὴν ἀκοήν, ἣν ἐδόκουν ἔχειν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἦρθη καὶ ἐδόθη τοῖς ἔχουσιν τὴν καινὴν διαθήκην. ὅτι δὲ οὐδὲ ταύτην λέγει τὴν ὄψιν οὐδὲ τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διανοίας δῆλον. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι Ἰουδαῖοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παρεβλάβησαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ἐπειδὴ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν γνώμην εὖ διακειμένην εἶχον· οὐδὲ γὰρ ἔμακαρίσθησαν, εἰ μὴ αὐτῶν ἦν τὸ κατόρθωμα. εἶτα καὶ ἐτέρωθεν αὐτὸ βεβαιοῖ λέγων· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον. οἱ ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν δίκαιοι τὰ καταθύμια γινώσκοντες ἔλαβον, ὧν ἐπεθύμουν. ἐκείνοι μὲν οὖν τῇ πίστει ἐθεάσαντο μόνον, ὑμεῖς δὲ τῇ ὄψει· ἄπερ γὰρ φησὶν οἱ προφητῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν καὶ οὐκ εἶδον μὴ συγχωρούντων τῶν καιρῶν, τούτων νῦν ὑμεῖς ἠξιώθητε. λέγει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων τὴν παρουσίαν αὐτοῦ καὶ τὰ θαύματα καὶ τὴν διδασκαλίαν. οὐ πάντες δὲ οἱ προφητῆται οὐδὲ πάντες οἱ δίκαιοι οἱ ἐπιθυμήσαντες ἰδεῖν ἢ ἀκοῦσαι οὐκ εἶδον ἢ οὐκ ἤκουσαν, ἀλλὰ πολλοί· τινὲς γὰρ ἐπιθυμήσαντες εἶδον καὶ ἤκουσαν ὡς Ἀβραὰμ καὶ Μωυσῆς καὶ οἱ διασημότεροι. ὁ δὲ προσιέμενος ταῦτα ἤττονας δώσει εἶναι τοὺς ἐπιθυμήσαντας τῶν μὴ ἐπιθυμησάντων. ἐπεθύμουν δὲ ἰδεῖν, ἃ οἱ ἀπόστολοι ἔβλεπον, θεὸν

ένανθρωπήσαντα, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν θεοῦ ἐνωθέντος σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν. 61 Mt 13, 24 52 Βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βασιλεία τοῦ θεοῦ λέγεται μὲν ἡ πρώτη τοῦ δεσπότου Χριστοῦ παρουσία καθὼς λέγει· εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία . καὶ πάλιν· ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ· τούτων γὰρ ἑκάτερον τὴν πρώτην ὑπαινίττεται παρουσίαν. λέγεται βασιλεία ἡ ἀνάστασις καθὼς φησιν· ἕως ἂν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ . λέγεται βασιλεία καὶ αὐτὸ τὸ κήρυγμα ὡς τῆς βασιλείας πρόξενον καθὼς φησιν· ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως καὶ ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη· δι' ἑκατέρας γὰρ παραβολῆς τὸ κήρυγμα ὑπαινίττεται· ὥσπερ γὰρ ὁ τοῦ σινάπεως κόκκος βραχύτατος ὢν ἐν τῷ σπείρεσθαι εἰς δένδρον μέγα ἐξαπλοῦται καὶ ἐκτείνεται, οὕτως καὶ ὁ τοῦ κηρύγματος λόγος βραχύτατος ὢν καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μόνῃ κατ' ἀρχὰς σπειρόμενός τε καὶ διαφαινόμενος ὕστερον ἐκείθεν εἰς πᾶσαν ἐξηπλώθη καὶ διέδραμεν τὴν οἰκουμένην. καὶ ὥσπερ ἡ ζύμη μικρὰ οὖσα ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ, οὕτω καὶ ἡ τοῦ κηρύγματος χάρις τῷ ἀνθρωπίνῳ φυράματι ἐμβληθεῖσα ὅλον μετέστησεν εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ ἀρτοποιήσασα καὶ συσφίγξασα καὶ ἐνοποιήσασα τὴν διεσπαρμένην ἐν τῇ πλάνῃ καὶ διεσκεδασμένην καὶ διαλελυμένην φύσιν ἡμῶν. οὕτως καὶ τὸ κήρυγμα αὐτὸ λέγεται βασιλεία τῶν οὐρανῶν. λέγεται δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ αὕτη ἡ ἀπόλαυσις καὶ ἡ κτῆσις τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καθὼς φησιν· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ· κέκρυπται γὰρ αὕτη καὶ ἠσφάλισται ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἰδρώσι καὶ πόνοις καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσι καὶ κόποις καὶ ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένη εὐρίσκεται· οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτῆς εὐρεσις ἀταλαίπωρος. καὶ ἐν αὐτοῖς πάλιν κρύπτεται καὶ φυλάττεται· οὐ γὰρ ἐστὶν εὐρόντα ἀναπεσεῖν καὶ διαμελεῖσαι, ἀλλὰ δεῖ πονεῖν καὶ ὑπεραγρυπνεῖν τοῦ εὐρήματος ἕως ἂν αὐτοῦ ἐν τελείᾳ κτήσῃ καὶ ἀπολαύσῃ περιφανῶς καὶ διὰ πείρας αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ κεκρυμμένως καὶ τῇ ἐπιγνώσει μόνῃ καὶ ταῖς ἀγαθαῖς ἐλπίσιν γενώμεθα. τούτῳ τῷ σημειομένῳ τῆς βασιλείας καὶ ἡ τοῦ μαργαρίτου παραβολὴ ὑποβάλλεται· ἐμπορία γὰρ ἔοικεν ὁ βίος ἡμῶν καὶ πάντες τὰ ἐκείθεν ζητοῦμεν καὶ πραγματευόμεθα, ἀλλ' οἱ μὲν τοῖς ἔργοις καὶ ἀληθῶς, οἱ δὲ διὰ τῆς γλώττης καὶ ἐπὶ σχήματος. ὁ οὖν ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας ζητῶν οὕτως εὕρεν, τοῦτ' ἔστιν ἐπιγνώσει καὶ καταλήψῃ τοῦ θησαυροῦ καὶ τοῦ μαργαρίτου γέγονεν· τοῦτο γὰρ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν παραβολῶν σημαίνει τὸ εὐρῶν, τοῦτ' ἔστιν ἐπιγνοῦς, κατανοήσας ἀκριβῶς καὶ λίαν ἐπιθυμητικῶς ἔχων περὶ αὐτὸ εὐελπὶς ὢν τοῦ τυχεῖν· οὐ γὰρ τὸ εὐρῶν ἐνταῦθα σημαίνει τὸ κτησάμενος ἢ κατασχών· οὐ γὰρ ἂν ἐπῆγεν καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. καὶ πάλιν· ἀπελθὼν πάντα ὅσα εἶχεν πέπρακεν καὶ ἐξῆς, ἀλλὰ τὸ εὐρῶν ὥσπερ ἔφαμεν τὸ ἐπιγνοῦς καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ σφόδρα γεγονῶς καὶ εὐελπὶς ὢν τοῦ τυχεῖν σημαίνει. διὰ τοῦτο καὶ χαίρει καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς πάντα τὰ ἄλλα πιπράσκει, τοῦτ' ἔστιν ἀποτίθεται καὶ ἀποβάλλεται ἕνεκεν τῆς κτήσεως τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. λέγεται βασιλεία καὶ ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦτο πολὺ τὸ σημαινόμενον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ· καθ' ὃ σημαινόμενον καὶ ἐνταῦθ' αὖ φησιν· ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη καὶ τὰ ἐξῆς. σκόπει οὖν καὶ τὴν τάξιν τῶν παραβολῶν. ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τῆς παρουσίας τὸ πρῶτον λαμβάνεται καὶ ἡ δευτέρα ὁμοίως, ἀλλ' ἡ μὲν βίων εἰσάγει διαφορὰς φαύλων καὶ χρηστῶν, ἡ δὲ δογμάτων μᾶλλον ὀρθῶν καὶ αἰρετικῶν. ἡ δὲ τρίτη καὶ τετάρτη τοῦ κηρύγματος τὴν δύναμιν καὶ ἰσχὺν καὶ τὸν τρόπον τῆς αὐξήσεως. ἡ δὲ τετάρτη καὶ πέμπτη τῶν κατορθούντων τὸν τρόπον καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἐπίτευξιν. ἡ δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ ἕκτη τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, ἐν ἧ τῶν κατορθωσάντων καὶ τῶν διαμαρτόντων ἡ ἀμοιβὴ γίνεται καὶ ἀντίδοσις. ἔστιν σημαινόμενον καὶ ἕτερον βασιλείας ἢ τῆς θείας γραφῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας ἀκριβῆς

ἐπίγνωσις καὶ κατάληψις καθὼς φησιν· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐξῆς· καὶ γὰρ διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν κτώμεθα τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 62 Mt 13, 31 32 Ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως τὴν τῆς φράσεως καὶ διδασκαλίας εὐτέλειαν ἠνίξαστο, ἐξ οὗ τὸ μέγιστόν τε καὶ θερμότερον τῆς πίστεως πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκράτησεν. 63 Mt 14, 1 2 Εἰκὸς μὲν τὸν Ἡρώδην πολλάκις ἀκούσαι τὰ περὶ Χριστοῦ, διὰ δὲ τὸν ἔμφυτον τοῖς τυράννοις τυφόν καὶ τὴν ἀλαζόνος γνώμην ὑπερορᾶν καὶ καταφρονεῖν τῶν λεγομένων. ὅτε δὲ λοιπὸν πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη τῶν θαυμάτων ἐπεπλήρωτο καὶ πλήθη ἄπειρα πρὸς τὴν διδασκαλίαν ἐπεστρέφοντο καὶ πάντα καὶ φθόνον καὶ τυφόν ἢ τῶν πραγμάτων ἐνίκᾳ ἐνέργεια, τότε καὶ αὐτὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀκούσας εἰς δέος καὶ θάμβος κατέστη, ὡς ἄρα μήποτε ὁ Ἰωάννης ἀνέστη, ὃν αὐτὸς εἶη παρανόμως ἀνελὼν. ἐν λογισμοῖς γὰρ ὑπάρχων τοῦ διαπεπραγμένου αὐτῷ μύσους (τὸ γὰρ μέγεθος τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, τὸ ἀνυπέβλητον ἄγος τοῦ τολμήματος εἰς λήθην ἐλθεῖν τὸν τολμήσαντα οὐ συνεχῶρει τοῦ μιάσματος)· ἐν τούτοις οὖν τὸν λογισμὸν μαστιζόμενος καὶ τῶν παραδόξων ἔργων τὴν ἀκοὴν ἐκπληττόμενος μόνον οὐ παρεῖναι τὸν ἀνηρημένον καὶ δίκας εἰσπράττεσθαι τοῦ τολμήματος ἐφαντασιοῦτο. διὸ καὶ τοῖς παισὶ τὴν ὑπόνοιαν ἀνακοινοῦται οὐ θαρρῶν τοῖς ἄλλοις ἀποκαλύψαι τὴν ἀγωνίαν. Ὁ μὲν Ἡρώδης πολλάκις ἀκούσας τὰ περὶ Χριστοῦ διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ κακίαν τὴν ὑπάρχουσαν αἰεὶ τοῖς τυράννοις καὶ τὸν τυφόν, ὑπερέωρα καὶ κατεφρόνει τῆς φήμης. ὅτε δὲ λοιπὸν πάντες ἀκηκόασιν καὶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν ἔδραμον καὶ πάντα φθόνον καὶ τυφόν ἢ τῶν πραγμάτων ἐνίκᾳ ἐνέργεια, τότε ἀκούσας ἐφοβήθη λίαν λέγων· μήποτε Ἰωάννης ἀνέστη, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· ψοφοδεὴς γὰρ ἢ μοχθηρία καὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ τοὺς νεκροὺς δεδοικέναι. 64 Mt 14, 9 10 Λυπεῖται ὁ Ἡρώδης μεριζόμενος εἰς δύο, τῇ μὲν τοῦ ἀνδρός ἀρετῇ ἀναστελλόμενος τῆς μισοφονίας, τῇ δὲ τῆς ὑποσχέσεως ἐπαγγελίᾳ οἰστρηλατούμενος πρὸς τὸν φόνον καὶ τῷ μὲν οἰκίῳ κεντούμενος συνειδῶτι, δεῖξαι δὲ τοῖς συνανακειμένοις φιλοτιμούμενος, ὡς εὐορκὸς τε εἶη καὶ οὐδενὸς φείδεται πρὸς ἀρέσκειαν αὐτῶν καὶ θεραπείαν πράττων· εἰκὸς γὰρ τοὺς κόρης ἀσελγοῦς ἀσελγέσι σχήμασι καὶ κινήμασι ἐκμεθυσθέντας μὴδὲ τὸν μισθὸν ἀναβληθῆναι ἐπιτρέπειν τῆς ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως ἀκολα σίαις καὶ ὕβρειν αὐτοὺς δεξιωσαμένης. καὶ ὅρα ὡς τρυφῇ καὶ ἀνθρωποπαρέσκεια φόνον ἀπέτεκεν τὸν ὄρκον ποιησαμένη παραπέτασμα. εἰ δὲ τὴν σὴν ἐπεζήτησεν, ἄθλιε, κεφαλὴν, τί ἂν διέπραξας; ἄρα τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἀφοσιούμενος ἐξέτεμες ἄν; εἰ δὲ τῆς Ἡρωδιάδος αὐτῆς ὡς εἶθ' ὠφελεν; ἀλλὰ τί ταῦτα λέγω; εἰ μισθὸν ἤτησεν τῆς παρανόμου μίξεως τὴν φυγὴν, ἄρα τὴν ἐπαγγελίαν ἐφύλαξας; καίτοι πόσα ὑπῆρχεν ἐν τούτῳ ἀγαθὰ· ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδ' ἀπαλλάξαι καλῶς ἐπέτρεψας τὸ κοράσιον, ὅς γε πάλαι νουθετοῦντα τὸν Ἰωάννην τὴν διάζευξιν ἀπέκτεινας ἄν, εἰ μὴ τοῦ πλήθους ἐπέσχεν ὁ φόβος· δι' ὃ καὶ ἡ λύπη σου πλάσμα καὶ σχῆμα καὶ ὑπόκρισις· εἰ γὰρ ἦν τελεία καὶ ἀληθής, οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον ἀλογῆσαι τῶν πεπλασμένων προφάσεων καὶ καθαρὸν ὀφθῆναι τῆς μισοφονίας. Ἐλυπεῖτο ὁ Ἡρώδης μεριζόμενος τὴν ψυχὴν· καὶ ποτὲ μὲν τοῦ ἀνδρός ἀρετὴν αἰδούμενος ἀνεχαιτίζετο τῆς μισοφονίας, ποτὲ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν πληρῶσαι βουλόμενος διηγείρετο πρὸς τὸν φόνον δεῖξαι βουλόμενος ὡς εὐορκὸς ἐστὶ καὶ οὐδενὸς φειδόμενος τῶν πρὸς ἀρέσκειαν τῶν ἀνακειμένων. 65 Mt 15, 1 6 Καὶ τί κοινωνεῖ τῷ τῶν Φαρισαίων ἐγκλήματι τῷ αἰτιωμένῳ τὸ ἀνιπτόν τῶν χειρῶν ἢ τιμᾶσθαι δεῖν παρακελεύουσα τοὺς γονεῖς ἐντολή; φιλαργυρίαν νοσοῦντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ἔχαιρον τῷ περιέργῳ τῶν παραδόσεων καὶ ὀρώντες λυμαιομένην αὐτοῖς τὴν τιμᾶν τοὺς γονεῖς κελεύουσαν ἐντολὴν καὶ τὸν ἐσπουδασμένον αὐτοῖς πόρον ἐγκόπτουσαν τί μηχανῶνται; ἐπιτειχίζουσιν αὐτῇ τὴν πασῶν μείζονα ἐντολῶν τὴν ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ τὰ ἐξῆς· οἱ

γὰρ παῖδες οὐδὲν τῶν οἰκείων πόνων καὶ πόρων ἐνόμιζον ἴδιον εἶναι, ἀλλὰ πάντα τοῖς πατράσι προσεπόριζον δεδιότες μὴ προσκρούσωσιν τῷ τιμᾶν τοὺς γονεῖς βουλομένῳ νόμῳ. ἐπέ τρεψαν οὖν οἱ πρεσβύτεροι τοῖς παισὶ τοιαῦτα κηρύττειν καὶ προδιαμαρτύρεσθαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ καὶ λέγειν πᾶν, ὃ ἐὰν ὠφεληθῆς, τοῦτ' ἔστιν κερδαίνης, ἐξ ἐμοῦ καὶ πρὸς σῆς ὠφελείας εἶναι λογίσαιο, τοῦτο δῶρόν ἐστιν ἀφιερῶθέν ἤδη θεῷ παρ' ἐμοῦ. καὶ λοιπὸν οἱ γονεῖς εὐρίσκοντο κρεῖττονι μαχόμενοι νόμῳ τῷ βουλομένῳ πάντων προτιμᾶσθαι θεὸν καὶ ἀναγκαίως παρεχώρουν μηδὲ ἐφάψασθαι τολμῶντες τῶν προεπηγγελμένων καὶ ἀνατεθέντων ὡς ἱερῶν. καὶ ταύτη τῇ μηχανῇ τοὺς γονεῖς ἀποστεροῦντες τῆς ὀφειλομένης τιμῆς τῶν ἀνοσίων λημμάτων τοῖς πρεσβυτέροις ἐκοινώνουν οἱ παῖδες. ὁ δὲ Μᾶρκος σαφέστερον τὸ δῶρον κορβᾶν εἶπεν, ὅπερ τῇ τῶν Ἑβραίων γλώττῃ σημαίνει τὴν προσφοράν καὶ τὸ δῶρον τὸ ἀφιερῶθέν τῷ θεῷ· ἦσαν γὰρ τινες, οἱ καθιεροῦν ἑαυτοὺς ἐσπούδαζον τῷ θεῷ. σπάνει δὲ χρημάτων ἀνακοπτόμενοι τὴν εἰς τοὺς γονεῖς αἰδῶ παραπόδιμα ἔχειν προετίνοντο· μόλις γὰρ σφίσι τε αὐτοῖς κάκεινοις τὰ ζωαρκῆ πορίζεσθαι δύνασθαι. οἱ δὲ πρεσβύτεροι ἀνέπειθον παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι τὸ χρῆμα διὰ θεόν· κἂν εἰ προσίοιεν οἱ γεγεννηκότες τὴν συνήθη παρ' αὐτῶν ζητοῦντες ἐπικουρίαν, χρῆναι λέγειν ἐδίδασκον, ὅτι ὅπερ ἂν ἐξ ἐμοῦ λάβοις τὸ θεῖον ἴσθι σοι παραβλάπτων ἀνάθημα καὶ χρήμασιν ἱεροῖς τὰς χεῖρας ἐπάγων· ἀνατέθεικα γὰρ ἑμαυτὸν καὶ ὡς δῶρον ἐπήγγελμαι τῷ θεῷ· οἱ δὲ τὰ ἐκ τῆς ἱεροσυλίας δεδιότες βλάβη διεκαρτέρουν οἰμῶζοντες καὶ τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν πρόφασιν λιμοῦ ἔχοντες. διὰ τί τοῖνυν ἠκυρώσατε τὴν ἐντολήν; οὔτε γὰρ τῶν τῷ θεῷ πρεπόντων ἀμελητέον διὰ τὰ ἀνθρώπινα οὔτε μὴν εἰς ἅπαν τῶν ἀνθρωπίνων καταρραθυμητέον. 66 Mt 15, 2 6 Οὐ δεῖ θαυμάζειν, εἰ τοῦ νόμου κωλύσαντός τινα ὡς πρὸς τὸν ἔξω ἄνθρωπον μᾶλλον ἀποβλέποντος ὁ κύριος ἡμῶν πρὸς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ποιούμενος τὴν διδασκαλίαν οὐκ ἐκώλυσεν αὐτά. 67 Mt 15, 39 Ἴνα μὴ καθ' ἐκάστην ποιῶν σημεῖα δόξη φιλόδοξος τοῦτο γὰρ διηγείρε τοὺς ὄχλους ἀκολουθεῖν αὐτῷ δεικνὺς τὸ ταπεινὸν ἑαυτοῦ διὰ τὴν τῆς σαρκὸς οἰκονομίαν ἀναχωρεῖ εἰς τὸ πλοῖον. 68 Mt 16, 13 17 Καὶ ἐπειδὴ οὐκ αὐτὸς ἐβούλετο εἰπεῖν τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα, ἀλλ' ἐκείνων τῆς γνώμης τὴν ψῆφον ἀνέμενεν· εἰ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς· τίνα με λέγουσιν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ὑποπτος ἂν ἦν αὐτῶν ἢ ἀποκρίσις λεγόντων σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὡς ἄρα ἀκολουθοῦντες τῇ φωνῇ τοῦ διδασκάλου τοῦτο εἶπον. ἐκείνου <δὲ> μηδὲν τοιοῦτον εἰπόντος καὶ ἐκείνων ἀποκρινομένων σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐδείχθη καθαρῶς τοῦ οἰκείου εἶναι φρονήματος τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἀπόκρισιν. ἄλλως τε δὲ ἐπειδὴ προῆδει ὁ πάντα εἰδὼς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς μαθητὰς μέλλοντας αὐτὸν υἱὸν ὁμολογεῖν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, αὐτὸς τὸ τῆς οἰκονομίας προλαμβάνει καὶ ἀνθρώπινον ἑαυτὸν ὁμολογεῖ, ἵνα διὰ τε τῆς οἰκείας φωνῆς διὰ τε τῆς τῶν μαθητῶν ἀποκρίσεως τῶν δύο φύσεων παραστήσῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἐμφράξῃ τῶν αἰρετιζόντων τὰ στόματα τῶν τε ψιλὸν ἄνθρωπον αὐτὸν βλασφημεῖν μελλόντων καὶ τῶν ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσαι μυθολογούντων. βεβαιοτάτην δὲ καὶ τὴν τῶν μαθητῶν ἀπόκρισιν ποιεῖται τοῦ πατρὸς αὐτὴν ἐπιμαρτυρόμενος εἶναι ἀποκάλυψιν, ὥστε, ὅτι μὲν θεοῦ υἱὸς οἱ τε ἀπόστολοι ἔφασαν καὶ ὁ πατήρ ἀπεκάλυψεν καὶ ὁ υἱὸς ἐπιμαρτυρήσας συνωμολόγησεν· ὅτι δὲ ἄνθρωπος, αὐτὴ ἢ ἀλήθεια ὁ υἱὸς ὁμολογήσας ἐξήρκεσεν· τὸ μὲν γὰρ ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς καὶ πλείονος ἔδει παραστάσεως, τὸ δὲ πᾶσιν ἐορᾶτο καὶ μόνη ἐξήρκει ἢ τοῦ φοροῦντος ὁμολογία καὶ συγκατάθεσις. τὸ δὲ σὰρξ καὶ αἶμα οὐκ ἀπεκάλυψεν σοι ἀντὶ τοῦ· οὐδὲν σαρκικὸν καὶ γήινον ἤδη περὶ ἐμὲ φανταζομένῳ, ἀλλ' ἀνωτέρω τῆς τῶν πολλῶν καὶ χαμαὶ συρομένων δόξης γεγονότι ἀπεκάλυψεν σοι καὶ τὴν ὑψηλοτάτην καὶ οὐράνιον γνῶσιν ὁ πατήρ, τὸ ἐπιγνώναί σε, ὅτι φύσει καὶ ἀληθῶς εἰμι υἱὸς τοῦ ζῶντος θεοῦ. Οὐκ ἐβούλετο εἰπεῖν τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα, ἀλλὰ τὴν τῶν μαθητῶν

ἀνέμενε γνώμην καὶ μαρτυρίαν περὶ αὐτοῦ· εἰ γὰρ ἔλεγεν· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κολακείας ἂν ἦν ἢ τῶν μαθητῶν ἀπόκρισις, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 69 Mt 16, 25 17, 1 Εἰπὼν ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτὴν προθυμότερους καὶ εὐέλπιδας ποιῶν τοὺς ἀκροατὰς ἐπάγει· μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ· εἰ γὰρ καὶ νῦν τὴν ἐκούσιον κένωσιν καὶ τὸ ταπεινὸν τῆς σαρκὸς ὀρώντες οὐδὲν μέγα δύνασθε διανοηθῆναι περὶ ἐμοῦ, ἀλλ' οὖν αὐτὸς ἐγὼ εἰμι ὁ τὰ ἐπηγγελμένα πληρώσω· μέλλει γάρ, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν τὸ ἀξίωμα δεικνὺς τῆς θεότητος, οὐ μὴν ἀποτιθέμενος τὸ ἀνθρώπινον· διὰ τοῦτο γάρ φησιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ γὰρ μετὰ τοῦ προσλήματος ἐλεύσεται ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἥτοι ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ. καὶ τότε ἔσται τὰ εἰρημένα πέρασ λαμβάνοντα· ἀποδώσει γὰρ ἐκάστῳ οὐ κατὰ τίνα προσπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν οὐδὲ καθ' ὕφεισιν ἢ φιλοτιμίας ἐπίδειξιν τῆς ἴσης γνώμης καὶ δικαίας ἀποκλινόμενος, ἀλλ' ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἅτινα οἰάπερ ἔστιν, τοιαύτην καὶ τὴν ἀμοιβὴν ἐφελκύσει· ἀγαθὰ μὲν, ἀγαθὴν· φαύλην δέ, φαῦλα. εἶτα πιστούμενος τὰ εἰρημένα οὐ μακράν, φησὶν, ἔσται ὑμῖν ἡ πληροφορία· καὶ γὰρ τινες τῶν μεθ' ὑμῶν νυνὶ παρόντων οὕτω θανόντες ὄψονταί με παραγυμνοῦντα καὶ ἐμφανίζοντα τῆς μελλούσης βασιλείας μου τὴν δόξαν καὶ τὸ ἀξίωμα. ὁ καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ προοιμιαζόμενος καὶ πιστούμενος ἐκείνην ἐπετέλεσεν μεταμορφωθεὶς ἐνώπιον Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου. Ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ, φησὶν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτὴν. εὐέλπιδας ἡμᾶς ποιῶν καὶ καρτερικοὺς ἐπάγει· μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ· εἰ γὰρ νῦν οὐδὲν μέγα δύνασθε διανοηθῆναι περὶ ἐμοῦ διὰ τὴν τῆς σαρκὸς ταπείνωσιν, ἀλλ' οὖν αὐτὸς ἐγὼ εἰμι ὁ μέλλων ἐλθεῖν μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς μου. 70 Mt 17, 6 Ἐπειδὴ τῆς θεότητος οἱ ἀπόστολοι παραγυμνούμενον ἐθεάσαντο τὸ ἀξίωμα καὶ τῆς πατρικῆς ἐκείνης φωνῆς ἐνωτίσθησαν τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸν Μωσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν εἶδον ἄνδρας τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς τὴν πρώτην τάξιν ἐπέχοντας δουλοπρεπῶς παρεστηκότας, ἀνήλθον εἰς τελειότεραν καὶ θειότεραν ἔννοιαν τὴν περὶ τοῦ δεσπότη, ὡς ἄρα ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ, οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, οὗτος ὁ θεὸς τῶν πατέρων, ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Ἐπειδὴ τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα παραγυμνούμενον ἐθεάσαντο οἱ ἀπόστολοι καὶ τῆς τοῦ πατρὸς φωνῆς ἤκουσαν, εἶδον δὲ τὸν Μωσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν δουλοπρεπῶς παρεστηκότας, εἰς τελειότεραν ἀνήχθησαν ἔννοιαν περὶ τοῦ σωτῆρος καὶ ὡς ἄρα ἀληθῶς οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ καὶ ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, οὗτος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. 71 Mt 17, 9 12 Εἶτα καλῶς ἐν τῇ καρδίᾳ ταῦτα πηξάμενοι μόνον οὐ λέγουσιν· ἰδοὺ ὀρώμεν καὶ πεπεισμεθα, ὅτι σὺ εἶ καὶ οὐκ ἄλλος ὁ ἐρχόμενος θεὸς ἡμῶν καὶ λυτρωτὴς καὶ κριτὴς καὶ ἡ προσδοκωμένη παρουσία σου ἐνέστηκεν. πῶς οὖν λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ἔλεγον δὲ τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι καὶ περιέφερον ἀνατρέπειν πειρώμενοι τὴν ἐνεστῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ πρὸ ταύτης ὀφείλοντος ἐλθεῖν τοῦ Ἠλίου. οἱ δὲ ἀπόστολοι προήνεγκαν τοῦτο οὐχ ὡς αὐτοὶ διστάζοντες· τούναντίον γὰρ λίαν ἦσαν πεπεισμένοι καὶ πολλὴν εἰληφότες τὴν πληροφορίαν καὶ ἔνθερμοι τὴν γνώμην τοῖς ἠκουσμένοις καὶ ἔωραμένοις. διὸ καὶ καταβαίνοντες εὐθύς ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐποίησαν τὴν ἐρώτησιν οὐδεμίαν ἀναβολὴν ταύτης ποιησάμενοι· προσάγουσιν δὲ τῶν γραμματέων τὸν λόγον, ἵνα μὴ μόνον αὐτοὶ ὡς πεπεισμένοι ἄτε γεγονότες θεαταὶ τῶν φρικτῶν καὶ ἀπορρήτων, ἀλλ' ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπειδὴ βούλωνται ταῦτα κηρύσσειν καὶ ἀποκαλύπτειν καὶ διδάσκειν μὴ ἔχωσιν μηδὲ τὸν παρὰ τῶν γραμματέων λόγον προφερόμενον ἀντιπίπτοντα. διὸ καὶ ὁ κύριος τὸ πρόθυμον αὐτῶν τῆς περὶ τὰ θεαθέντα διηγήσεως εἰδὼς τέως ἐπέχει εἰς τὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν καιρὸν ἀνατιθεῖς

τῶν ὑψηλοτέρων καὶ θαυμασιωτέρων τὴν διήγησιν. οὐ ποιεῖται δὲ τοῖς γραμματεῦσιν οἰκείαν τῆς δοκούσης ἀπορίας ὁ δεσπότης τὴν ἐπίλυσιν δεικνύς, ὅτι οὐδὲν ἢ λύσις τοὺς γραμματεῖς βελτιώσει· οὐ γὰρ ἀγνοία τοῦ ἀληθοῦς, κακουργία δὲ καὶ ἀπονοία γνώμης τοῦτο προέφερον· οὐς γὰρ τηλικούτων θαυμάτων ἐνάργεια οὐκ ἐδυσώπησεν, ἀλλ' εἰς μείζονα φθόνον ἐξέκαυσεν, οὐδὲ τοσαύτης διδασκαλίας χάρις ἐπέστρεψεν. τί ἂν εἰργάσατο ἐνὸς οὐδ' ἀπορίαν ἔχοντος λόγου, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν κακουργουμένου διασάφησις; ἐπάγει γοῦν διὰ τοῦτο τὴν λύσιν οὐκ αὐτοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ τοῖς ἀποστόλοις ἀρμόζουσιν, ὅτι ἐλεύσεται μὲν, ὃν λέγουσιν Ἥλιαν καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, ἀλλ' ἤδη καὶ ὁ τοῦ Ἥλια ὁμοιότροπος ἦλθεν καὶ μυρία κακὰ ἐποίησαν αὐτόν. μὴ οὖν σεμνυνέσθωσαν ἐπὶ τῷ λέγειν Ἥλιαν δεῖ ἔλθειν· οἱ γὰρ τὸν ὁμοιότροπον οὕτω διαθέντες κἀκεῖνον, εἰ νῦν παρεγένετο, οὐκ ἂν μὴ ὁμοίως κακοποιῆσαι ἐφείσαντο, οἳ γε οὐ μόνον τὸν ὁμοιότροπον τοῦ Ἥλια, ἀλλὰ καὶ αὐτόν τὸν ἐκατέρου δεσπότην σταυρῶ καὶ θανάτῳ παραδοῦναι συνειδῶσιν. φησὶ δὲ καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν. οὐκ ἠθέλησαν γνῶναι αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μηδεμίαν λέγειν ἔχοντες αἰτίαν κατ' αὐτοῦ πάντα, ὅσα ἐπέτρεπεν ἢ πονηρὰ αὐτῶν γνώμη, εἰς αὐτόν διεπράξαντο. ἐνέβαλλον ὡς κακοῦργον εἰς δεσμωτήριον, μισθὸν ὀρχήσεως τὴν ἐκείνου ζωὴν ἐποίησαντο, τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμον, ἐνύβρισαν καὶ μετὰ θάνατον ἐπὶ πίνακος ὡς ἐνόμιζον θριαμβεύοντες. ἀλλὰ πῶς ἔφη ἐποίησαν; ταῦτα γὰρ Ἡρώδης μόνος ἐποίησεν. οὐ μὲν οὖν μόνος Ἡρώδης, ἀλλὰ καὶ οἱ συνανακείμενοι αὐτῷ, δι' οὓς μᾶλλον καὶ τὴν σφαγὴν ἐξεργάσατο· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μὴ συνέτρεχον, οὐκ ἂν ἢ μαιφονία ἐξείργαστο τοῦ Ἡρώδου ἤδη πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς <σφαγὴν> ὑποστελλομένου· εἰ γὰρ πρώην εἰς τὴν τοῦ θεοῦ σφαγὴν ὠρμημένος ὅμως τῷ δέει τοῦ πλήθους ἐπεσχέθη, ὅτε καὶ αὐτὸς εἰς αἴσθησίν τινα τῆς θαυμασιότητος ἐληλάκει τοῦ ἀνδρὸς καὶ λύπην ἐπὶ τῇ προπετεῖα τῆς ὑποσχέσεως ἐπεδείκνυ, πῶς οὐκ ἂν εὐκόλως ἐπεσχέθη τῶν συνανακειμένων διαγανακτούντων· οἱ δὲ τοσοῦτου ἐδέησαν τοῦ ἐπισχεῖν, ὥστε μονονουχὶ καὶ αὐτόχειρες γεγόνασιν, εἴπερ τὸ ἄρεστον αὐτῶν ποιῶν ὁ Ἡρώδης τὴν μαιφονίαν ἀπειργάσατο. 72 Mt 17, 11 13 Ἡλίας ὁ Ἰωάννης οὐ τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ τῷ παραπλησίῳ τῆς πράξεως· καὶ γὰρ ἐκάτερος τῆς δεσποτικῆς παρουσίας πρόδρομος, εἰ καὶ ὁ μὲν τῆς προτέρας, ὁ δὲ τῆς δευτέρας, καὶ ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πολλὴν τὴν ὁμοιότητα εἶχον· ἐκάτερος γὰρ αὐτῶν τοὺς θορύβους καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ δικαστήρια καὶ πάντα τὸν ἐκεῖθεν ἐξέφυγεν ὄχλον. ὥκει τὸν Κάρμηλον Ἡλίας, ἐν τῇ ἐρήμῳ διέτριβεν ὁ Ἰωάννης· ἄσκευον βίον ἐδίωκεν ὁ Ἰωάννης, ἀφρόντιστον εἶχεν ὁ Ἡλίας μηδὲ τῆς ἐφημέρου τροφῆς μεριμνῶν, παρθενείας ἐκάτερος φύλαξ καὶ πολλὴ <οὔν> ἢ ὁμοιότης. διὸ οὐ μόνον νῦν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν τοῦ Ἥλια ὁμοιότητα παραλαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἐμφαντικώτερον ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται· αὐτὸς ἐστὶν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· καὶ γὰρ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τῷ μέλλοντι ἔρχεσθαι Ἡλία ὁ αὐτὸς ἐστὶν κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ ταυτότητα τῆς διακονίας ὁ Ἰωάννης· πρόδρομός τε γὰρ ὡς ἔφην ἐκάτερος τῆς δεσποτικῆς παρουσίας καὶ κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ οἰκείωσιν τῆς θαυμασίου πολιτείας. ὅταν οὖν λέγη Ἡλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει, τὸν Ἥλιαν λέγει τὸν ὄντα τῷ τε πράγματι καὶ τῷ ὀνόματι· ὅταν δὲ λέγη Ἡλίας ἤδη ἦλθεν τὸν Ἰωάννην μὲν τῷ ὀνόματι λέγει, Ἥλιαν δὲ τῷ πράγματι τὴν πρὸς ἀλλήλους δεικνύς ὁμοιότητα. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅταν λέγη αὐτὸς ἐστὶν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι τὸν τῷ πράγματι Ἥλιαν γεγεννημένον φησίν, ὃς διὰ τὴν σφοδρὰν ὁμοιότητα, ἣν πρὸς τὸν μέλλοντα ἔρχεσθαι κέκτηται, Ἡλίας καλεῖται· τὸ γὰρ ὁ μέλλων ἔρχεσθαι τοῦτο δηλοῖ, οἷον ὁ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι ὁμοιότητα καὶ οἰκειότητα καὶ τὴν κλήσιν αὐτοῦ ὑποδύς αὐτὸς ἐστὶν. Οὐ τῷ ὀνόματι ἐστὶν Ἡλίας ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ τῇ ὁμοιότητι τῶν πράξεων· καὶ γὰρ ἀμφοτέροι πρόδρομοι ἐτύγχανον τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ὁ μὲν τῆς προτέρας, ὁ δὲ τῆς δευτέρας, καὶ ἀμφοτέροι

τοὺς πολιτικοὺς θορύβους ἐξέφυγον. καὶ ὁ μὲν Ἥλιος ὤκει τὸν Κάρμηλον, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ ἐρήμῳ διέτριβε καὶ κατὰ τὰ ἄλλα δὲ πλείστη ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἡ ὁμοιότης. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Χριστὸς λέγων, ὅτι ἦλθεν Ἥλιος, ἀλλ' οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν ὁ Ἰωάννης ὁ κατὰ πάντα ὅμοιος αὐτῷ. 73 Mt 17, 19 21 Τοῦ μὴ τυχεῖν τῆς ἰάσεως τὸν δαιμονιζόμενον τρία ἠτιάσατο· τὴν ἀπιστίαν τῶν παρεστώτων καὶ διαστροφήν τῆς γνώμης, τὴν περὶ τὰ σημεῖα τῶν μαθητῶν ὀλιγοπιστίαν, τὴν τοῦ δεομένου τῆς ἰάσεως γαστριμαργίαν καὶ ἀδηφαγίαν καὶ τὸ ἐρραθυμημένον εἰς προσευχήν· ἐνίστε γὰρ καὶ ἡ τῶν προσιόντων μόνη διάθεσις σφοδρὰ καὶ σύντονος οὕσα ἐκβιάζεται τὴν ἴασιν, ἄλλοτε δὲ τοῦ ἱατροῦ ἡ ἄφατος ἰσχὺς καὶ ἡ δύναμις, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τῶν ὀρώντων καὶ παρεστώτων ἡ ἐπιστροφή καὶ ἡ σωτηρία. εἰπὼν οὖν ὁ δεσπότης τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐξέρχεται δύο τινὰ παρεδήλωσεν καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυθήσατο· μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι τὸ πᾶν τῆς ὑμῶν ὀλιγοπιστίας γέγονεν, ἀλλὰ μέγα γέγονεν ἐμπόδιον εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν τὸ γαστρίμαργον καὶ πρὸς εὐχήν ἀφιλόπονον τῶν δεομένων τῆς ἰάσεως. πάλιν δὲ καὶ θεραπείας παρέδωκεν θείαν καὶ σοφὴν ὄντως μέθοδον τὴν νηστείαν καὶ προσευχήν τῶν πασχόντων, δι' ὧν οὐ μόνον δαιμόνων ἐπιρρείας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα. Τοῦ μὴ τυχεῖν τῆς ἰάσεως τρία εἰσὶν αἴτια, ἀπιστία τῶν παρεστώτων καὶ ἡ περὶ τὰ θαύματα ὀλιγοπιστία τῶν μαθητῶν καὶ ἡ τοῦ δαιμονιζομένου γαστριμαργία καὶ ἀδηφαγία. 74 Mt 18, 8 9 Εἰπὼν περὶ τῶν σκανδάλων καὶ ταλανίσας τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐπισπορὰν καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν ταλανίζει καὶ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐργάτην καὶ εἰσαγωγέα αὐτῶν. δείκνυσι διὰ τοῦ ταλανισμοῦ, ὅτι οὐ μόνον οὐ προσῆκεν τῶν σκανδάλων εἶναι ἡμᾶς αὐτουργοῦς, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ταῦτα πράττοντας ἀποδέχεσθαι, ἀλλὰ ταλανίζειν καὶ ἐκτρέπεσθαι αὐτούς· ἡ γὰρ μετ' αὐτῶν φιλία καὶ συναναστροφή εἰς μίμησιν κατὰ μικρὸν ἐκκαλεῖται καὶ πρᾶξις τὴν αὐτήν. εἶτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ, τί δέ; ἂν φίλος ἦ ὁ τοιοῦτος, ἂν τῶν συγγενῶν ὁ ἐπέραςτος, ἂν τῶν συνοικούντων ὁ τιμιώτατος, πῶς καὶ τοῦτον χρή ἀποστρέφεισθαι, ἐπάγει αὐτὸς τὴν τοιαύτην ἀμφισβήτησιν προφθάσας καὶ τὸν λογισμὸν ἐκτεμῶν, ὅτι κἂν φίλος ἦ ὥστε ἐν τάξει αὐτὸν ἔχειν σε ὀφθαλμοῦ καὶ δι' αὐτοῦ πολλὰ δοκεῖν τῶν χρησίμων σοι καθορᾶν, κἂν συγγενής, ὥστε τόπον αὐτὸν ἔχειν χειρὸς καὶ συνεργὸν εὐρίσκειν ἐν πολλοῖς, κἂν ἄλλος τίς ἐστιν, δι' οὗ σοι πᾶσα ἡ κατὰ τὸν βίον ἐξομαλίζεται τρίβος, ὅστις ἂν οὖν ἦ τοῦτόν σοι διακείμενος τὸν τρόπον, ὅμως δὲ σκανδάλων ἐστὶν ἐργάτης καὶ δημιουργός, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ, ἀποκολλήθητι αὐτοῦ, φύγε τῆς αὐτοῦ συναναστροφῆς τὴν βλάβην καὶ τὸν μεταλαμβανόμενον ἰόν. ἂν δὲ τοὺς οὕτως ἡμῖν κατὰ τὸν βίον χρησίμους βλάβην προξενούντας ψυχικὴν ἐκτρέπεσθαι χρή, πῶς οὐ πολλῶ πλεον τοὺς μετὰ τῆς ψυχικῆς βλάβης μηδὲ συμφέρον τι κατὰ τὸν βίον συνεισάγοντας ἡμῖν. Πλείστα περὶ τῶν σκανδάλων εἰπὼν ὁ σωτὴρ καὶ θρηνήσας τὸν κόσμον, θρηνεῖ καὶ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐργάτην τῶν κακῶν δεικνύς, ὅτι οὐ μόνον χρή τὰ σκάνδαλα ἐκφεύγειν καὶ ἀποτρέπεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιαῦτα πράσσοντας μὴ ἀποδέχεσθαι· τὴν γὰρ μετὰ τούτων ἀναστροφήν εἰς μίμησιν αὐτῶν ἐκκαλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἀναγκαῖον. Κἂν φιλικῶς εἴῃ τις πρὸς σε διακείμενος, εἴῃ δὲ ἐργάτης τε καὶ δημιουργός τῶν κακῶν, ἀποκολλήθητι αὐτοῦ τὴν βλάβην ἐκκλίνων τῆς ψυχῆς καὶ τὸν ἐκ τῆς συνουσίας αὐτοῦ ἰόν. 75 Mt 18, 15 18 Ὑπὸ μεγάλην κατάκρισιν ἀγαγὼν τοὺς σκανδαλίζοντας καὶ ἀμαρτάνοντας εἰς τοὺς πλησίον νῦν τρέπει τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς ἡδικῆσθαι νομιζομένους καὶ φησιν· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς ὁ ἡδικῆσθαι καὶ ἠτιμῶσθαι νομίζων μὴ ἀναπέσης μηδὲ τὴν εἰς σὲ τοῦ πλησίον ἀμαρτίαν ζημίαν ποιήσης· δύνασαι ταύτην καὶ εἰς μέγα κέρδος καταστήσαι. πῶς καὶ τίνα τρόπον; ἂν ἀπελθὼν εἰς τὸν ἀμαρτήσαντα ἐπιδείξης αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα, παραστήσεις αὐτῷ τὸν διὰ τοῦ πράγματος ἔλεγχον· πολλοὶ γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἐπισκοτιζόμενοι τῇ

ἐκεῖθεν ἀχλύι οὐδὲν τῶν πραττομένων συνιδεῖν ἠδυνήθησαν, ὕστερον δὲ τῆς συγχύσεως ἐκείνης ἀπαλλαγέντες καὶ καθ' ἑαυτοὺς γεγονότες ἐν συναισθήσει λοιπὸν τῆς ἀτοπίας γεγόνασιν, οἳ καὶ μικρᾶς προφάσεως ἐπιλαβόμενοι τὸ πᾶν τοῦ πταιίσματος διωρθώσαντο. σὺ δὲ κἂν σκληρότερός τις ἢ διορθώσεως μηδὲ πρὸς ἐκεῖνον ἀμελήσης, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς ἄπελθε δεικνὺς αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα καὶ ἐκκαλούμενος αὐτὸν εἰς ἐπιστροφήν καὶ διόρθωσιν· μέγα γὰρ τὸ ἐντεῦθεν σοι κέρδος, εἰ σωτὴρ ὀφθήσῃ τοῦ ἀδελφοῦ· κερδαίνει μὲν γὰρ κάκεῖνος τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀμαρτίας, οὐ τοιοῦτον δὲ κέρδος οἷον τὸ σὸν τὸ σωτῆρα γενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ. διὸ καὶ τοῦ μείζονος κέρδους μνημονεύει ἐκέρδησας λέγων τὸν ἀδελφόν σου· ἂν δὲ μὴ θέλῃ μεταμεληθῆναι, τί; καὶ οὕτως μὲν αὐτὸς τῆς σπουδῆς καὶ προαιρέσεως τὸ κέρδος ἀναφαίρετον ἔχεις, λαμβάνεις δὲ καὶ ἑτέρας ἐξουσίας ἄφατον ἰσχύν. τίνα ταύτην; κύριος καθίστασαι τῆς τοῦ ἡμαρτηκότος τιμωρίας καὶ τὰς σὰς περὶ αὐτοῦ ψήφους ἔχεις τὸν κοινὸν ἐπικυροῦντα δεσπότην· ὃ ἂν γὰρ δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐξῆς. εἶδες εἰς ὅσον ἡμᾶς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀνεξικακία ἀναβιβάζει ἀξίωμα. ἰσοστασίους τοῦ Πέτρου ἐργάζεται, εἰς τῶν μαθητῶν καταλέγει τὸν χορόν. εἶτα οὐ μόνον τῆς τιμωρίας τὴν ἐξουσίαν ἐγχειρίζει σοι, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφέσεως, σοί τε τῷ ἡτιμωμένῳ οὐ μόνον τῆς ἀτιμίας πολλαπλασίονα τὴν παραμυθίαν συλλέγων, ἀλλὰ καὶ ἀσύγκριτον τὴν ἐξουσίαν κατὰ τοῦ προπηλακίσαντος παρέχων κάκεῖνον πανταχόθεν συνελαύνων ἐπὶ σὲ τὸν ἠδίκημένον καταφεύγειν καὶ τῆς παρὰ σοῦ προστασίας καὶ ἐπικουρίας δεῖσθαι, εἶγε σου μὲν λύοντος λέλυται καὶ ἐν οὐρανοῖς, δεσμοῦντος δέ, δέδεται. καὶ οὐκ εἶπεν λυθήσεται καὶ δεθήσεται, ἀλλ' ἐπὶ λύσης, λέλυται καὶ ἐξαυτῆς εὐρῶν τὴν λύσιν λελυμένος εὐρεθήσεται καὶ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐὰν δήσης, δέδεται καὶ δεδεμένος ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου ἔσται καὶ ἐν οὐρανοῖς, δεικνὺς τὸ σφοδρὸν καὶ ἀπαράβατον τοῦ δεσμοῦ καὶ τῆς λύσεως. ἀκούσωμεν, ἀγαπητοί, νήφουσιν λογισμοῖς καὶ ἐννοήσωμεν ὅσον ἡμῖν τὸν καρπὸν ἡ μακροθυμία καὶ ἡ πραότης καὶ ἡ τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν φυλακὴ προξενεῖ. τοὺς σκανδαλίζοντας τὸν πλησίον ἀποτρεπόμενος ὁ σωτὴρ νῦν παραμυθεῖται τοὺς σκανδαλιζομένους καὶ λέγει πρὸς αὐτούς· μὴ καταπέσητε ἐννοοῦντες ἦν ὑπέστητε ἀδικίαν, ἐπεὶ δυνατόν ἐστιν εἰς μέγα κέρδος μεταστῆσαι. πῶς δὲ τοῦτο γενήσεται; εἰ τὸν ἀδικήσαντά σε κατ' ἰδίαν ἐλέγξεις δεικνύων αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα· μετανοοῦντος γὰρ ἐκείνου ἐφ' οἷς ἔπραξεν εἰς σὲ μέγα σοι κέρδος γενήσεται, σοῦ τε διαλλαγέντος πρὸς αὐτὸν κάκεῖνω συγχωρηθέντος τοῦ ἀμαρτήματος. ὄρας εἰς ὅσον ἡμᾶς ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας συγχώρησις ἀναβιβάζει ἀξίωμα· ἰσοστασίους γὰρ Πέτρῳ πεποίηκε καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις συνηρίθμωσεν· εἶτα οὐ μόνον τῆς τιμωρίας τὴν ἐξουσίαν ἐγχειρίζεται σοι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφέσεως καὶ πολλαπλασίονα τὴν τιμὴν χαρίζειται. οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πανταχόθεν τὸν ἀδικήσαντα συνελαύνει ἐπὶ σὲ τὸν ἠδίκημένον καταφεύγειν καὶ τῆς παρὰ σοῦ προστασίας καὶ ἐπικουρίας δεῖσθαι, εἶπερ σοῦ μὲν λύοντος λύεται καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δεσμοῦντος δὲ δεσμεῖται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 76 Mt 19, 16 24 Ἄγαθὰ ἐνόμιζεν ὁ νεανίσκος καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα, μᾶλλον δὲ ταῦτα πρὸ τῶν ἄλλων· ἔθος γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖνα ἠγεῖσθαι ἀγαθὰ, πρὸς ἃ ἂν ὦσιν αὐτοὶ ἐρωτικῶς καὶ περιπαθῶς διακεείμενοι. διὸ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἔλεγεν· ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ· φάγε καὶ πίε μετρῶν τὴν εὐδαιμονίαν βρώμασι καὶ πόμασι καὶ γαστριμαργία καὶ ταῦτα νομίζων ἀγαθὰ. οὕτως οὖν καὶ ὁ νεανίσκος οὗτος ὁ πλούσιος ἀγαθὰ ἠγούμενος τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἀγαθὸν καὶ τὸν δεσπότην ὀνομάζει ἄνθρωπον μὲν αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν διδασκάλων λογιζόμενος, τιμῶν δὲ αὐτόν, ὡς ἐνόμιζεν, τῇ προσηγορίᾳ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ. ὁ δὲ τῶν ὄλων δεσπότης καὶ πάντα εἰδὼς θέλων αὐτὸν τῆς τοῦ πλούτου προσπαθείας ἀποσπάσαι καὶ διδάξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ πλοῦτος, ὃν ἐκεῖνος ἔστεργεν, ἀγαθός (καὶ γὰρ τῇ αὐτοῦ φύσει οὔτε τῶν ἀγαθῶν ἐστιν οὔτε τῶν

κακῶν) οὐ μόνον τὸν πλοῦτον λεληθότως ἅμα καὶ σοφῶς τῆς ἐπικλήσεως ἐκβάλλει τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, τῇ περὶ πάντων ἀποφάσει ἀνυπόπτον τε καὶ εὐπαράδεκτον τὴν τοῦ πλούτου ποιούμενος ἐκβολήν· οὐδεὶς γάρ φησιν ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός . προεπιτιμῶν δὲ καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ κλήσιν τοῦ ἀγαθοῦ ἀναρμόστως προσενεχθεῖσαν καὶ πολὺ τῆς ἀκολουθίας παρασφάλουσαν· τί με , φησίν, καλεῖς ἀγαθὸν ἀντὶ τοῦ τί με ἄνθρωπον ἡγούμενος ψιλὸν ἀγαθὸν καλεῖς; εἰ ψιλὸν ἄνθρωπον ἡγῆ, μηδὲ ἀγαθὸν κάλει· εἰ δὲ καλεῖς ἀγαθόν , ἐπιγίνωσκε καὶ θεόν· οὐδεὶς γάρ ἀγαθὸς πλὴν θεοῦ, οὐ διδάσκαλος, οὐκ ἄρχων, οὐκ ἐξουσιαστής, οὐχ ὁ νίκαις κρατῶν τῶν ἄλλων, οὐχ ὁ κάλλει διαφέρων, οὐχ ὁ πλούτῳ κομῶν, οὐδ' αὐτὸς ὁ πλοῦτος, πρὸς ὃν σὺ κέχηνας· οὐδὲν ὅλως τῶν παρόντων καὶ ρεόντων ἐστὶν ἀγαθόν. οὕτως οὖν ὁ φιλόανθρωπος δεσπότης ἐκ πρώτης ἀποφάσεως τὴν τε νομιζομένην εὐφημίαν ἀσύμβατον οὔσαν τῇ ἄλλῃ αὐτοῦ ὑπολήψει διακρουσάμενος καὶ μηδὲν ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι μηδὲ τὸν πλοῦτον πλὴν θεοῦ προτρεψάμενος ἐπὶ τὴν κατὰ μέρος ἔρχεται τῶν ἐντολῶν ἀπαρίθμησιν καὶ διδασκαλίαν, ἐκείνας τέως προάγων εἰς μέσον, πρὸς ἃς μηδ' ἐκεῖνον δυσφόρως ἐγίνωσκεν ἔχειν, ἵνα τῇ περὶ τούτων ἀποδοχῇ καὶ συγκαταθέσει καὶ τὴν τῆς φιλοχρηματίας καὶ τοῦ πλούτου ἐκτομὴν καὶ ἀποστροφὴν ἀκολουθῶς καταδέξασθαι παρασκευάσῃ. ὁ δὲ πρὸς τὰς προενεχθεῖσας ἐντολὰς ἔτοιμος καὶ προπαρασκευασμένος φανεῖς τοσοῦτον ἐδέησεν ἀποσπασθῆναι τῆς φιλαργυρίας καὶ τοῦ πλούτου, ὥστε καὶ προτεινομένων αὐτῷ καὶ ὑποτεινομένων ἐπάθλων καὶ στεφάνων, φημί δὴ τὸ τέλειον γενέσθαι καὶ οὐρανίων θησαυρῶν εὐπορησαί, οὐ μόνον οὐδὲν ἐνέδωκε τῆς προσπαθείας τῆς πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὸν διδάσκαλον λιπῶν ἀνεχώρησεν. οὕτως ἐστὶ χαλεπὸν καὶ δυσκαταγώνιστον ἢ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, οὕτως ἐστὶν ἀνίατον σχεδὸν τὸ νόσημα τῆς φιλαργυρίας. φύγωμεν τὸ πάθος πρὶν κατακυριεύσει ἡμῶν, ἀποσεισώμεθα τὴν τυραννίδα ταύτην πρὶν ἢ κατακυριεύσει κατὰ κράτος καὶ δεσπόσει ἡμῶν· ἂν γὰρ κατακυριευθῶμεν καὶ καταδουλωθῶμεν ὑπ' αὐτῆς, εὐκοπώτερον εἰσελεύσεται κάμηλος διὰ τρυπήματος ῥαφίδος ἢ ἡμεῖς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 77 Mt 19, 24 Οἱ μὲν κάμηλον, οἱ δὲ κάρμηλόν φασιν· ἀμφοτέρω δὲ οὐ τὸ ζῶον, ἀλλὰ τὸ σχοινίον λέγουσι τὸ τὰς ἀγκύρας δεσμεῦον. 78 Mt 19, 27 Οὐ λέγει ὁ Πέτρος· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τὸν πλοῦτον καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι (οὐ γὰρ εἶχεν πένης καὶ ἀλιεὺς ὑπάρχων πλοῦτον), ἀλλ' ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα, ὥστε πένης ὦν καὶ σὺ μηδὲν δυσχεράνης ὡς ἐπὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν ὑπαρχόντων ἐλαττούμενος τοῦ πλουσίου· ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀποφορτιζόμενος τὸν πλοῦτον τέλειός τε γίνεται καὶ θησαυροὺς οὐρανίους ἀντιλαμβάνει, οὕτως καὶ σὺ ἂν ἀφῆς πάντα τὰ σά, κἂν εὐτελεῖ καὶ ταπεινὰ καὶ δίκτυα μόνα καὶ ὀλίγα ἰχθύδια ὑπάρχη. ἂν οὖν ταῦτα ἀφῆς καὶ ἀκολουθήσῃς τῷ Χριστῷ, τῆς αὐτοῦ δόξης συγκληρονόμος καὶ συμμετοχος καθάπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀναδειχθήσῃ· οὐχ ἀπλῶς δὲ ἂν ἀφῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἀκολουθῆσαι Χριστῷ, ἐπεὶ οὐδ' ὁ πλούσιος ἐπὶ τῇ ἀπλῶς ἀποθέσει τοῦ πλούτου ἐκείνων ἠξιοῦτο τῶν ἐπάθλων, ἀλλὰ προσλαμβάνων καὶ τὸ ἀκολουθῆσαι Χριστῷ· καὶ δεῦρο γάρ φησιν καὶ ἀκολουθεῖ μοι . τί οὖν ἐστὶν ἀκολουθῆσαι αὐτῷ; τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰς ἄλλας τηρῆσαι, ἔτοιμον εἶναι πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ δέοι, θάνατον καὶ τοῦτον μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας προσίεσθαι. ἔτοιμος δὲ ἐστὶν εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θάνατον καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν πάντα πράττων καὶ θανάτου καταφρονῶν καὶ μήτε δυναστείαν ὑποπτήσων μήτε βασιλείαν θεραπεύειν ὑπαγόμενος μήτε κολακείαις χαυνούμενος μήτε φιλίᾳ κλεπτόμενος, ἀλλὰ πάντα παρορῶν καὶ <ὑπὲρ> τῆς συντηρήσεως τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν τὰ λοιπὰ παρωθούμενος. 79 Mt 19, 28 Ἐπειδὴ ἔθος τοὺς ἐλέγχοντας ἀντεξετάζεσθαι καὶ τρόπον <τινὰ> τῆς αὐτῆς τάξεως εἶναι τοῖς ἐλεγχόμενοις, δεικνὺς ὁ Χριστός, ὅτι οὐ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τῶν διελεγχόντων οἱ ἀπόστολοι

ἀπειθήσαντας ἐλέγξουσιν τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ἐν τιμῇ διαλάμποντες καὶ δόξῃ, ἐκεῖνοι δὲ ἐν ἀδοξίᾳ ἐσχάτη καὶ κατηφεία. ἵνα οὖν ἐκάτερον τούτων παραδηλώσῃ, τοῖς μὲν θρόνους καὶ καθέδρας καὶ κρίσιν συνέζευξεν, τοὺς δὲ εἰς τὴν τῶν παρεστηκότων καὶ κρινομένων χώραν ὤθησεν· διὰ γὰρ ἐκατέρου τούτων τῶν μὲν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ λαμπρότης, τῶν δὲ σημαίνεται τάναντία. 80 Mt 20, 1 16 Ἐπειδὴ ἡ παραβολή, εἰ καὶ τὴν μισθαποδοσίαν τὴν ἐκεῖθεν δηλοῖ, ὅμως πρὸς σωφρονισμόν καὶ σωτηρίαν τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἴρηται, διὰ τοῦτο ἀνθρωπινώτερον αὐτὴν ἐξυφαίνει καὶ ἐπεξεργάζεται ἀμπελῶνα καὶ ἐργάτας καὶ κλησίν καὶ ἀπολογίαν καὶ συμφωνίαν, εἶτα δὲ καὶ ἐπίτροπον καὶ τοῦ ἐπιτρόπου μισθαποδοσίαν, εἶτα καὶ διαγογγυσμὸν καὶ τοῦ οἰκοδεσπότη πρὸς αὐτοὺς δικαιολογίαν καὶ ἐπιτίμησιν· τούτων μὲν γὰρ ἐκεῖθεν οὐδὲν ἐστὶν οὐδὲ παρ' ἐπιτρόπου μισθαποδοσία· αὐτὸς γὰρ ἐκάστῳ ὁ δεσπότης ἀποδίδωσιν· οὐδὲ διαγογγυσμὸς· οὐδὲ γὰρ ὄλως ἐκεῖ φθόνου λείψανον· οὐ μὴν οὐδὲ τὰ ἐφ' ἐξῆς, δικαιολογία πρὸς αὐτοὺς δεσποτική ἢ ἐπιτίμησις· συνεχρήσατο δὲ τούτοις ἀπὸ τῶν συμβαινόντων πολλάκις τοῖς ἐνταῦθα μισθουμένοις, ἐν οἷς καὶ φθόνος καὶ γογγυσμὸς καὶ τὰ ὅμοια, ἀπὸ τῶν ἡμῖν ἐγνωσμένων εὐμαθεστέραν καὶ σαφεστέραν ποιῶν τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς. 81 Mt ,20 23 Ἡ μὲν μήτηρ καὶ οἱ υἱοὶ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ τὴν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐνύμων ζητοῦντες προεδρίαν νομίζοντες ἤδη τὴν βασιλείαν αὐτοῦ παρεῖναι διὰ τὸ καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα αὐτὸν ἐπείγεσθαι. ὁ δὲ Ἰησοῦς τὴν πλάνην αὐτῶν διορθούμενος καὶ τῶν πρωτείων μὴ ἐρᾶν ἐκπαιδεύων εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε ὑπονοοῦντες πρὸς καιρὸν εἶναι καὶ ἐγγίζειν ἤδη τὴν ἐμὴν βασιλείαν καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἀναβαίνομεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τὸ ταῦτα ἤδη παρεῖναι, ὅτι καὶ ἐπὶ σταυρὸν καὶ θάνατον νῦν παραγίνομαι· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ποτήριόν μου καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι. ταῦτα οὖν ἐνέστηκε νῦν, πρὸς ταῦτα ἐπείγομαι. ἐὰν οὖν πρὸς ὃ νυνὶ παραγίνομαι τούτου συμμετέχειν καὶ συναπολαύειν ἔρωσ ὑμῖν καὶ φιλοτιμία, οὐχὶ θρόνους καὶ καθέδρας καὶ προεδρίαν, ἀλλὰ σταυρὸν καὶ θάνατον ἐχρῆν ἐξαιτεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ἐστὶν, ἃ μέλλω νῦν ἀναδέχεσθαι. διὸ οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· ἢ γὰρ κατὰ λόγον αἰτήσις νῦν σταυρὸς καὶ θάνατός ἐστιν. δύνασθε γάρ, φησίν, τὸ ποτήριον πιεῖν, ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; εἶτα τῶν δὲ καὶ πρὸς ταῦτα ἐλπίδι τοῦ τυχεῖν τῆς αἰτήσεως εἰπόντων ἐτοιμοὺς εἶναι (καὶ γὰρ· δυνάμεθα, φασίν, καὶ οὐδὲ τούτων ἀποπηδῶμεν, ἂν μόνον ἡμῖν περιγένηται, ὃ ἠτησάμεθα· σφόδρα γὰρ κατείχοντο τῇ φιλοπρωτείᾳ) καὶ πάλιν πρὸς αὐτοὺς φησὶν ὁ δεσπότης· τὸ μὲν ποτήριον καὶ ἐξῆς, τοῦτ' ἔστιν ἂν μὲν ἐγὼ πάσχειν μέλλω, καὶ ὑμεῖς ἐν οἰκείῳ καιρῷ παθεῖν κατορθώσετε. καθέδραι δὲ καὶ προεδρίαὶ καὶ θρόνοι οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ. εἰ δὲ καὶ ἦν, οὐκ ἂν τοῖς φιλοπρωτοῦσιν καὶ ἐξαιτουμένοις ἐδίδοτο, ἀλλὰ τοῖς παρασκευάσασιν ἀξίους ἑαυτοῦς· εἰ γὰρ καὶ μὴ ταῦτά ἐστιν ἐκεῖ τισὶ διδόμενα, ἀλλ' ἔστιν ἕτερα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ταῦτα δίδονται τοῖς ἀπλῶς αἰτοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς μετὰ αἰτήσεως καὶ τῶν ἀρετῶν ἐπιφερομένοις τὰ κατορθώματα. 82 Mt 20, 23 Εἰπὼν δὲ ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται καὶ οὐ προσθεῖς ἑτέροις κοινήν ἔθηκεν τὴν ἀπόλαυσιν καὶ οὐδ' αὐτοὺς ἐκείνους ἐξέβαλεν ταύτης. οἷς ἠτοίμασται, καὶ ὑμῖν, φησίν, ἔσται, ἂν ἀξίους τῆς δωρεᾶς ἑαυτοῦς ἀπεργάσησθε· εἰ γὰρ καὶ μὴ θρόνοι καὶ καθέδραι τὰ ἔπαθλα, ἀλλ' ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων οὐκ ἀνέβη τοῖς καλῶς ἀγωνισαμένοις ἀπόκειται. 83 Mt 21, 44 Ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τὸν θάνατον πεσὼν τῇ σαρκὶ καὶ τάφῳ καλυφθεὶς ἐλίκμησεν αὐτοῦ τὴν ἰσχύን καὶ τοῦ ἄδου τὴν τυραννίδα κατέλυσεν καὶ τὰ βασίλεια αὐτοῦ πάντων τῶν κατεχομένων ἐκένωσεν συναναστήσας αὐτῷ τοὺς ἐξ αἰῶνος ἅπαντας κατεχομένους νεκρούς. 84 Mt 23, 2 5 Τὸ δεσμεύουσιν φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα οὐχ ἀπλῶς φησὶν ὁ δεσπότης, ὅτι βαρέα τυγχάνει καὶ

δυσβάστακτα, ἀλλὰ τὰ τῆ αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἱερέων κρίσει βαρέα φανέντα καὶ δυσβάστακτα· ἃ γὰρ αὐτοὶ οὐδὲ τῷ δακτύλῳ κινουῖσιν, τοῦτ' ἔστιν οὐδὲ ἀπάρχονται πράττειν, πῶς οὐχὶ βαρέα καὶ δυσβάστακτα νομίζεσθαι πεποιήκασιν; ἀλλ' οὗτοι βαρέα καὶ δυσβάστακτα δι' ὧν οὐ πράττουσιν ἐπιδείξαντες ὅμως ἐπιτιθέασιν αὐτὰ τοῖς ἄλλοις πράττειν ἀπαραιτήτως βιαζόμενοι. διὸ πράττειν μὲν ὁ δεσπότης τὰ παρ' αὐτῶν προσταττόμενα τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπει καὶ ταῦτα δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὅσα τῆς Μωσαϊκῆς καθέδρας ἄξια· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ταύτην προέταξεν εἰπών· ἐπὶ τῆς καθέδρας Μωυσέως καὶ ἐξῆς· οὐ γὰρ ὅσα αὐτοῖς ἐπινενόηται ταῦτα ποιεῖν κελεύει (ταῦτα γὰρ προδιήλεγξεν παραδόσεις ἀνθρώπων εἰπών ἐπὶ παραλύσει τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ) οὐδὲ τὰ μικροπρεπῆ ταῦτα καὶ παιδαγωγικὰ καὶ ἀνάξια πολιτείας τελείας καὶ ὑψηλῆς, οἷα τὰ περὶ βρωμάτων καὶ σαββάτων παρατηρήσεως καὶ τὰ ὅμοια· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα προεξέβαλεν· τούτων γὰρ ἐργάται ἀκριβεῖς ὑπῆρχον οἱ ἱερεῖς. ποῖα οὖν προστασόντων τῶν γραμματέων ὁ δεσπότης κελεύει τὸν ὄχλον ποιεῖν; ἐκεῖνα, ὡς ἔφαμεν, ὅσα τῆς Μωσαϊκῆς καθέδρας ἄξια, τοῦτ' ἔστιν ὅσα δύναται ψυχὴν σαλευομένην καὶ ὀκλάζουσαν ὑποστηρίζειν καὶ ἐνδυναμοῦν. ταῦτα δὲ ἔστιν ἢ πρὸς θεὸν ἀγάπη εἰλικρινής, ἢ πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἀπλῶς ὅσα συνάδει τῆ νομοθεσίᾳ τῆς χάριτος· ἅπερ οὐ μόνον οὐκ ἐξέβαλλεν ὁ δεσπότης, ἀλλὰ καὶ βεβαίως φυλάττεσθαι παρέδωκεν, ἅτινα οὐδὲ τῷ δακτύλῳ φησὶν θέλειν τοὺς ἱερέας κινεῖν, ἐξ ὧν αὐτὰ καὶ βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ τοῖς ἄλλοις νομίζεσθαι πεποιήκασιν. ταῦτα πάντα, φησὶν, ἂν λέγωσιν ὑμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν, ποιεῖτε μὴ ἔχοντες προφάσεως ἀναβολήν, ὅτι ἐκεῖνοι οὐ ποιοῦσιν· καὶ γὰρ οὐδὲ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ ὑμᾶς ποιεῖν ἐπιτάσσω· τούναντίον δὲ καὶ ἀποτρέπω. κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, φησὶν, μὴ ποιεῖτε. πῶς οὖν ἂ λέγουσιν ποιεῖν κελεύεις; ἀκολούθως λίαν, ὅτι αὐτοὶ ἂ λέγουσιν οὐ ποιοῦσιν, ἐν τούτῳ μόνῳ δοκοῦντες εὐδοκιμεῖν, ἐν τῷ τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ ἄλλοις ἀναγγέλλειν. εἰ δὲ καὶ ἔπραττον, ἂ ἔλεγον, καὶ ἂ πράττουσιν προσέταττεν ἂν μιμεῖσθαι. διὰ τοῦτο δὲ ταλανίζει αὐτοὺς ὁ δεσπότης, ὅτι ἤδεσαν αὐτοὶ τὰς ἐντολάς, ὅτι οὐκ ἔπραττον εἰδότες, ὅτι βαρὺ αὐτοῖς καὶ δυσβάστακτον, δι' ὧν οὐκ ἔπραττον, ἐποίουν φορτίον, ὅτι καὶ ἂ ἔπραττον εὐτέλειαν ἔχοντα καὶ ταπεινότητα ἰουδαϊκὴν καὶ αὐτὰ οὐχ ὡς ἐντολήν ἐποίουν, ἀλλ' ὥστε τοῖς ὀρώσιν ἀρέσαι. Οὐχ ἀπλῶς φησὶν ὁ κύριος, βαρέα τυγχάνει καὶ δυσβάστακτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἱερέων κρίσιν βαρέα φανέντα καὶ δυσβάστακτα· ἃ γὰρ αὐτοὶ οὐδὲ τῷ δακτύλῳ κινουῖσιν, τοῦτ' ἔστιν οὐδὲ ἀπάρχονται πράττειν, ταῦτα τοῖς ἑτέροις ποιεῖν ἐπιτάττουσιν. 85 Mt 23, 8 10 85 Μὴ διδασκάλους ἑαυτοὺς καινῶν δογμάτων χειροτονήσητε· πάντων γὰρ τῶν καλῶν καὶ θείων μαθημάτων ἐγὼ ὑμῖν ὁ Χριστὸς εἰμι καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος, ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ καὶ τὰ αὐτὰ παρελήφατε δόγματα καὶ ἀδελφοὶ διὰ τοῦτο χρηματίζετε πατέρα κοινὸν τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα κτησάμενοι. ὡς περ οὖν ὁ πατέρα ἄλλον παρὰ τὸν ἐν οὐρανοῖς ἐπιζητῶν καὶ καλῶν ἐκπίπτει τῆς θαυμασίας ἐκείνης συγγενείας τῶν ἀδελφῶν ἀφαιρούμενος δηλονότι καὶ τὴν τῶν δογμάτων ἀδελφότητα, οὕτως καὶ ὁ τὸν κοινὸν καθηγητὴν παρωσάμενος καὶ ἐκφύλων μαθημάτων καθηγητὴν ἑαυτὸν προστησάμενος ἐξοστρακίζει ἑαυτὸν τῆς τῶν δογμάτων ἀδελφότητος καὶ τῆς συγγενείας τῶν ἀδελφῶν, ὧν ὁ ἐν οὐρανοῖς πατὴρ κοινὸς ὑπάρχει πατήρ. δείκνυσιν δὲ διὰ τούτων, ὅτι, εἰ καὶ αὐτός ἐστιν ὁ διδάσκαλος, ἀλλ' οὖν τὰ διδάγματα αὐτοῦ εἰς υἰοθεσίαν ἄγει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ θεοῦ καὶ πατρός. καὶ εἰ ἐκεῖνος υἰοποιεῖται τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' οὖν οὐκ ἄνευ τῆς διδασκαλίας καὶ προσενέξεως τοῦ υἱοῦ, πανταχοῦ τὸ σύμφωνον καὶ ὁμόγνωμον καὶ ἰσότιμον αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς ἀναδεικνύς. 86 Mt 23, 11 12 Ἐπειδὴ τοὺς εἰς καινότητα δογμάτων ἐκφερομένους ἔστιν ὡς ἐπίπαν ἰδεῖν κενοδοξίας καὶ ἀλαζονείας ἔρωτι εἰς τοῦτον τὸν ὄλεθρον συμποδιζομένους, ἐκκόπτει λοιπὸν καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ ρίζαν τῆς κενοδοξίας ἀμφιστόμῳ καὶ ἠκονημένῳ μαχαίρᾳ· καὶ γὰρ εἰ δόξης καὶ πρωτείων ἐρᾷς, τὴν τῶν

διακόνων καὶ ὑστέρων τάξιν ἐπιζήτει, τοῦτ' ἔστιν ταπεινοφροσύνην ἄσκει· διὰ ταύτης γάρ ἐστιν τυχεῖν τῶν ὡς ἀληθῶς πρωτείων καὶ τῆς ἀνεκφράστου δόξης. εἰ ἐρώμεν δόξης τυχεῖν καὶ πρωτείων, μισήσωμεν δόξαν καὶ πρωτεῖα· εἰ δὲ οὐδὲ οὕτως πείθεσθε καταφρονεῖν δόξης καὶ πρωτείων, γινώσκετε ὅτι εἰς τούναντίον τὰ τῆς σπουδῆς ὑμῖν περιτραπήσεται· ταπεινωθήσεσθε γάρ· καὶ γὰρ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. οἱ δὲ τὰς ἐντολάς μου φυλάξαντες καὶ ταπεινωθέντες ὑψωθήσονται· πᾶς γὰρ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται· ἡ γοῦν ταπεῖνωσις σύμβολον τῆς τῶν δογμάτων φυλακῆς, ἡ φυλακὴ δὲ σύνδεσμος τῆς συγγενείας τῶν ἀδελφῶν, ἡ δὲ τὸν οὐράνιον πατέρα δείκνυσιν· ἀγαπήσωμεν ἐκ καρδίας τὴν ταπεινοφροσύνην. 87 Mt 23, 15 Τὸ υἱὸν γεέννης ἀντὶ τοῦ· οὕτως ἔχειν οἰκείως δι' ὧν ἀμαρτάνει πρὸς τὴν γέενναν παρασκευάζετε ὡς υἱὸς πρὸς τὴν τεκοῦσαν μητέρα. τὸ δὲ διπλότερον ὑμῶν τὴν ἄκραν αὐτῶν περὶ τοῦ προσηλύτου ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν δηλοῖ, ὅτι κἂν ἴδητε αὐτὸν διπλότερον ὑμῶν ἐξαμαρτάνοντα καὶ διὰ τοῦτο διπλότερον ὑμῶν υἱὸν γεέννης γινόμενον οὐκ ἐπιστρέψετε καὶ διορθοῦσθε, ἵνα διὰ τῆς ὑμῶν ἐπιστροφῆς καὶ διορθώσεως κἀκεῖνοις μικρᾶς τινοσ μεταβολῆς ἀφορμὴν καὶ ἐπιμελείας δωρήσησθε. καίτοι εἰ μὴ τι ἄλλο τὴν ὑμετέραν σπουδὴν καὶ τὸν ἀγῶνα, ἃ καταβάλλειν ὑμῖν ἔθος εἰς τὸ ποιῆσαι προσήλυτον, ἔδει αἰσχυνθῆναι καὶ δυσωπηθῆναι καὶ μὴ σπένδειν μὲν ὑπερβαλλόντως καὶ ἀγωνιᾶν καὶ πάντα πράττειν πρὸ τοῦ ποιῆσαι, ἀμελεῖν δὲ καὶ ὑπερορᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς κακίαν ἐπιτίβειν μετὰ τὸ ποιῆσαι. Υἱὸν γεέννης γίνεσθαι τινὰ φησιν διὰ τὸ ἔχειν οἰκείως πρὸς τοὺς Φαρισαίους κακῶς διακειμένους· ὡς γὰρ ὁ υἱὸς πρὸς τὴν μητέρα ἔχει, οὕτως ὁ μανθάνων πρὸς τὸν διδάσκαλον. τὸ δὲ διπλότερον ὑμῶν τὴν ἄκραν αὐτῶν περὶ προσηλύτους ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν ἐνδείκνυται. 88 Mt 23, 29 32 Οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ ἐξῆς ἀντὶ τοῦ· πληθύνετε καὶ ἐποικοδομεῖτε δι' ὧν καὶ αὐτοὶ προφήτας καὶ δικαίους πρόθυμοὶ ἐστε ἀποκτενεῖν, καίτοι λέγοντες ὅτι εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ἐξῆς. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ἐξ ὧν τε πληθύνειν καὶ ἐποικοδομεῖν τάφους προφητῶν καὶ δικαίων ἐπιθυμεῖτε, ἐξ ὧν τε λέγετε, ὅτι εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων καὶ ἐξῆς. δι' ἀμφοῖν οὖν μαρτυρεῖτε, ὅτι υἱοὶ τῶν προφητοκτόνων ἐστέ. διὸ καὶ δικαίως αὐτοὺς ὁ δεσπότης ταλανίζει, ὅτι ἃ ἐκάκιζον πράττειν ἐπεθύμουν. διὸ καὶ ἐπάγει· καὶ ὑμεῖς πληρώσατε καὶ ἐξῆς ἀντὶ τοῦ· ὅπερ τῆ μελέτη καὶ τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς καὶ τῆ σπουδῇ καὶ τῆ προθυμίᾳ διεπράξατε, πληρώσατε κατὰ τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν, τοῦτ' ἔστιν εἰς ἔργον αὐτὸ καὶ πρᾶξιν ὀρωμένην ἐξάγοντες· καὶ γὰρ μέτρον ἦν τοῖς πατράσιν αὐτῶν τῆς κατὰ τῶν προφητῶν ἀγανακτήσεως καὶ ὕβρεως ὁ βίαιος καὶ δι' ἀτιμίας θάνατος, ὃν οὗτοι κατὰ τοῦ κοινοῦ τῶν ὅλων δεσπότης ἐκμανέντες ἐξεπλήρωσαν. τὸ δὲ καὶ ὑμεῖς πληρώσατε οὐκ ἐπιτάττοντός ἐστιν, ἀλλὰ ἀποτρέποντος μᾶλλον καὶ κωλύοντος· καὶ γὰρ οὐ μόνον ἐξ ἀποφάσεως πολλακίς κωλύειν εἰώθαμεν, οἷον μὴ ποιήσης τόδε, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐκ καταφάσεως καὶ τότε μάλιστα ἠνίκα ἐστὶν πρόδηλος ἡ ἀτοπία τῆς πράξεως· ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὴν ἀποτροπὴν ἐκτελεῖν εἰώθαμεν, οἷον ποίησον τόδε, ἄνελε σαυτὸν, ἄνελε τὸν σαυτοῦ πατέρα, ἀπότρεχε εἰς τὸν τῆς θαλάσσης βυθόν· ταῦτα γὰρ τισιν ἐπιτιμῶντες λέγομεν ἄντικρυς ἀποτρέποντες κατὰ τὴν πρόδηλον μὲν, σιωπωμένην δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τὴν διάνοιαν, οἷον εἰ οὐκ αἰσχύνῃ, εἰ οὐ πέφρικας, ἄνελε τὸν πατέρα, εἰ μέμηνας, εἰ ἐξέστηκας, ἄνελε σαυτὸν· ῥίψον σεαυτὸν κατὰ κρημοῦ, εἰ τολμᾶς. διὸ καὶ ὁ δεσπότης καὶ προεπιτιμήσας διὰ τὸ υἱοὺς αὐτοῦ τῶν προφητοκτόνων εἰπεῖν καὶ πικρότερον ἐπικαθαψάμενος μέσον τέθεικεν τὸ πληρώσατε· ὅπερ ἀποτρέποντος καὶ κωλύοντος ἦν οὐχ ὅτι αὐτὸς ἐδεδίει τὸν θάνατον, ἀλλ' ὅτι τῆς ἐκείνων ἐφρόντιζε σωτηρίας. Οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους, φησίν, πληθύνοντες ἅμα καὶ δεῖ κύντες τὴν τόλμαν τῶν προγόνων καὶ πρόθυμοι ὄντες παραπλησίως ἐκείνοις προφήτας τε καὶ

δικαίους ἀποκτενεῖν. διὸ καὶ μαρτυρεῖτε τοῖς προγόνοις ὡς ἀσεβέσι ποθοῦντες ὅμοιοι ἐκείνοις γίνεσθαι. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε, φησὶν, τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν, τοῦτ' ἔστιν ὅπερ τῇ διανοίᾳ ὑμῶν τῇ πονηρᾷ καὶ τῇ σπουδῇ καὶ τῇ προθυμίᾳ διαπράξασθαι βούλεσθε, πληρώσατε αὐτὸ κατὰ τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν, ἦγουν εἰς ἔργον φανερόν καὶ πρᾶξιν ὀρωμένην ἐξαγάγετε· μέτρον γὰρ ἦν τοῖς πατράσιν αὐτῶν κατὰ τῶν προφητῶν ὁ δι' ὕβρεως καὶ ἀτιμίας θάνατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἐπιτάττοντός ἐστιν, ἀλλὰ προτρέποντος μᾶλλον· καὶ γὰρ πολλάκις εἰώθαμεν κωλύειν τινὰς οὐκ ἀπαγορεύοντες τὸ ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον διεγείροντες πρὸς αὐτό. 89 Mt 24, 28 Ὡσπερ τὰ τῶν πτηνῶν σαρκοβόρα ἐπὶ τὰ πεπτωκότα σώματα τρέχει, οὕτως καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐρχομένου πάντες οἱ ἀετοὶ συναχθήσονται ἐπ' αὐτὸν ἦτοι οἱ εἰς τὰ ὑψηλὰ πετόμενοι καὶ ἀνωτάτω τῶν ἐπιγείων πραγμάτων. 90 Mt 26, 6 13 Δείκνυται ἡ γυνὴ μετὰ πολλῆς καὶ ἀφάτου πίστεως προσιοῦσα τῷ Χριστῷ ἔκ τε τοῦ πανευλαβῶς προσελθεῖν καὶ ἐκ τοῦ μύρον προσενεγκεῖν καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσελθεῖν καὶ ἐκ τοῦ ἐλπίζειν τῆς ἀφέσεως τυχεῖν καὶ οὐχ ὡς ἄνθρωπον ψιλόν, ἀλλ' ὡς κρεῖττονα πολλῶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἠγησαμένη. Ἐκ πολλῶν δείκνυται ἡ γυνὴ μετὰ πολλῆς καὶ ἀφάτου πίστεως προσιοῦσα τῷ Χριστῷ· καὶ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ εὐλαβῶς εἰσελθεῖν πρὸς αὐτόν, εἶτα καὶ ἐκ τοῦ προσενεγκεῖν τὸ μύρον καὶ ἔτι ἐκ τοῦ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν αἰτῆσαι· τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον ἐκ τοῦ ἐλπίζειν τῆς ἀφέσεως τυχεῖν. 91 Mt 26, 6 13 Καὶ ταύτης τὴν διάθεσιν ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἡμῶν εἰδὼς καὶ ἀνέχεται τῷ προσαχθέντι μύρῳ τὴν κεφαλὴν ἐπιχεθῆναι καὶ ἀποδέχεται ἐκ τηλικαύτης διαθέσεως προελθοῦσαν τῆς γυναικὸς τὴν πρᾶξιν· καλὸν γάρ, φησὶν, ἔργον ἐποίησεν· ἀπὸ γὰρ καλῆς καὶ θαυμασίας αὐτὸ γνώμης διεπράξατο ἔχουσα παραδείγματα τὴν τε στήλην, ἣν ἤλειφεν ὁ Ἰακώβ τῷ θεῷ καὶ τὰ προσφερόμενα ἐν ταῖς θυσίαις ἔλαια τῷ θεῷ. ἀλλ' ὁ μὲν δεσπότης ὡς πάντα εἰδὼς οὕτω καὶ τῆς γυναικὸς ἀπεδέξατο τὴν πρᾶξιν. οἱ δὲ μαθηταὶ τὸ φαινόμενον μόνον ὡς ἄνθρωποι ὀρῶντες τὴν τοῦ μύρου κένωσιν ἐπετίμων τὸ γινόμενον, οὐχ ἄπλως δέ, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν πενήτων αὐτὸ εὐποίᾳ φάσκοντες ἐχρῆν διαπραθῆναι καὶ δοθῆναι· τοῦτο γὰρ ἦσαν μεμαθηκότες ὑπὸ τοῦ διδασκάλου περισπούδαστον ὑπάρχειν θεῷ τὴν περὶ τοὺς δεομένους ἐλεημοσύνην· ἔλεος γάρ, φησὶν, θέλω καὶ οὐ θυσίαν καὶ τοῖς ἐλεήσασιν εἰς κληρονομίαν ἐτοιμάσθαι τὴν οὐράνιον βασιλείαν ἔναγχος ἦσαν ἀκηκοότες καὶ μυρία ἄλλα. οὐ πάντες δὲ οἱ μαθηταὶ ὁμοίως ἀγανακτοῦντες λέγουσιν· εἰς τί ἡ ἀπώλεια τοῦ μύρου καὶ ἐξῆς, ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι φροντίδι καὶ προκρίσει ἐλεημοσύνης, ὁ δὲ Ἰούδας παραπέτασμα μὲν τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖται, ἔρωτι δὲ φιλαργυρίας τὴν ἀγανάκτησιν ἐπεδείκνυτο· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Ἰωάννης ἐδήλωσεν παραπλησίᾳ πράξει, ἣν ἡ τοῦ Λαζάρου ἀδελφὴ Μαρία ἐποίησεν ἐστιωμένου τοῦ δεσπότητος ἐν τῇ οἰκίᾳ Μάρθας καὶ αὐτῆς τοῦ Λαζάρου οὔσης ἀδελφῆς· καὶ γὰρ καὶ τότε ἡ Μαρία μύρον ἐκένωσεν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ οἱ μὲν ἄλλοι μαθηταὶ οὐδὲν φαίνονται εἰπόντες ἅτε δὴ μὴ πρόχειροι ὄντες μηδὲ προπετεῖς τοῖς τοιοῦτοις ἐπιτιμᾶν. ὁ δὲ ἀναίσχυντος Ἰούδας καὶ ἐπ' ἐκείνης τῆς πράξεως τὴν αὐτὴν ῥήξας ὀράται φωνήν· διὰ τί γὰρ τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη καὶ ἐδόθη πτωχοῖς· διὸ ἐπήγαγεν ὁ εὐαγγελιστὴς· οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν· πῶς γὰρ ἂν ἔμελεν αὐτῷ περὶ τῶν πτωχῶν τῷ καταφρονητῇ τῶν διδασκαλικῶν ἐντολῶν, ἐξ ὧν καὶ ἡ περὶ τῶν πτωχῶν ἐγκατεβάλλετο φροντίς. ἀγανακτοῦσιν μὲν οὖν ὡς ἔφην κοινῶς οἱ μαθηταί, οὐχὶ πάντες δὲ ὡσαύτως οὐδ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ ὁμοίας διανοίας, ἀλλὰ οἱ μὲν ἄλλοι ἐλεημοσύνης τε πολὺν λόγον ἔχοντες καὶ μηδὲ ἐναντία λέγειν δοκοῦντες τῆς τοῦ δεσπότητος γνώμης, εἰ γυναῖκα ἐπιτιμῶσιν κατεγνωσμένην τοιαῦτα τολμῶσαν. διὸ οὐδὲ φαίνονται ἐνοχλήσαντες πρὶν τῇ παραπλήσιον αὐτῇ ποιησάσῃ Μαρία τῇ τοῦ Λαζάρου ἀδελφῇ ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ βίου σεμνότητι μαρτυρουμένη. ὁ δὲ Ἰούδας

φλεγμαιῖνον ἔχων αἰὲς τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος πανταχοῦ ἀγανακτεῖ ἀποστερούμενος τοῦ κέρδους, διὸ καὶ ὁ δεσπότης πρὸς τὴν ἐκείνων τε καὶ τούτου διάνοιαν ἀφορῶν δύο ἐπάγει αἰτίας, ὅτι μὴ δεῖ ἐπιτιμᾶν τῇ γυναικί· μίαν μὲν ὅτι καλὸν ἔργον ἐποίησεν, ὃ τοῖς εὐγνώμοσιν τῶν μαθητῶν ἐξήρκει μόνη ἢ τοῦ διδασκάλου μαρτυρία. ἑτέραν δέ, ὅτι εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου τοῦτο πεποίηκεν, ὅπερ ἄντικρυς εἰς τὸν Ἰούδαν ἀπειρηται οἶον· σὺ ταύτην ἐπιτιμᾶς τὴν γυναῖκα καὶ ἐλεημοσύνης προσποιεῖ φροντίζειν; ὁ εἰς τὸν θάνατον τρέχων τὸν ἐμόν, ὁ κατὰ τοῦ εὐεργέτου φονῶν ἀναξίαν ταύτην κρίνεις μύρον μοι ἐπιχέειν, ὁ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν τάφον καὶ τὰ ἐντάφια φανταζόμενος καὶ διαμελετῶν· ἐλεᾶς πτωχὸν ὁ τὸν μὴ ἔχοντα τὴν κεφαλὴν ποῦ κλίνῃ πιπράσκων· οἰκτεῖρεις ἄλλον ὁ τὸν διδάσκαλον προδιδούς· τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Λαζάρου ἀδελφῆς ἔλεγεν πρὸς αὐτόν, ὅτε μόνος αὐθαδεῖα γνώμης καὶ καταφρονήσει τοῦ διδασκάλου καὶ πάθει φιλαργυρίας ἔφασκεν· διὰ τί μὴ ἐπράθη τοῦτο τὸ μύρον καὶ ἐδόθη πτωχοῖς ; καὶ γὰρ καὶ τότε φησίν· ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό , διὰ πάντων αὐτὸν ἀνακόπτων τῆς ἐγχειρήσεως καὶ πονηρᾶς προαιρέσεως καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἄγων ἃ ἐμελέτα τε καὶ ἐμελλεν πράττειν. ἀλλ' οὐδὲν ὀνίνησιν ψυχὴν φιλαργυρία καὶ ἀπογνώσει σὺν ἀπονοίᾳ καταποθεῖσαν· καὶ τοὺς πτωχοὺς δὲ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐξήπται. τί, φησίν, τοὺς πτωχοὺς προφασίζῃ, εἰ ἐμὲ ὀλίγον συνδιαιτηθέντα χρόνον καὶ ταχὺ ἀφεστάναι μέλλοντα οὕτως βαρὺν καὶ φορτικὸν ἠγήσω, ὥστε καὶ εἰς θάνατον προδιδόναι καίτοι μυρίων ἀπολαύσας ἀγαθῶν; εἰς οὓς καὶ τὰ σὰ δεῖ σε κενοῦν καὶ μεθ' ὧν ὄλον συναναστρέφεσθαι τὸν βίον ἀνάγκη, τούτους σὺ ἀβαρῶς οἴσεις καὶ ἐλεεῖν προθυμηθήσῃ; Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τρεῖς φαίνονται γυναῖκες παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς ἀλείψασαι τὸν κύριον μύρω καὶ αἱ τρεῖς ἀπὸ πολλῆς πίστεως καὶ διαπύρου πόθου, πρώτη ἢ παρὰ τῷ Λουκᾶ, δευτέρα ἢ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ καὶ τρίτη ἢ παρὰ τῷ Ματθαίῳ καὶ Μάρκῳ· οὗτοι γὰρ οἱ δύο τῆς αὐτῆς μνημονεύουσιν. ἀλλ' ἢ μὲν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἐπ' εὐλαβείᾳ ἐγνωρίζετο, αἱ δὲ ἄλλαι δύο τῶν κατεγνωσμένων ἐτύγγανον. καὶ ἢ μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς οἰκειᾶς ἀδελφῆς Μάρθας ἐπέχεεν τὸ μύρον· τῶν δὲ ἢ μὲν ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ἢ δὲ ἐν οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου. καὶ ἢ μὲν εὐχαριστήριον ἄγουσα τῆς ἐγέρσεως τοῦ ἀδελφοῦ Λαζάρου ἐπιχέει τὸ μύρον, τούτων δὲ ἑκατέρω ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν. καὶ ἐξ ἄλλων δὲ ἔστιν ἰδεῖν τὴν διαφορὰν τῶν τριῶν· ἢ μὲν γὰρ πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ νομικοῦ πάσχα πρόσεισιν τῷ Ἰησοῦ· ἢ δὲ πρὸ δύο ἡμερῶν, ἢ δὲ ἔμπροσθεν πολλῶ χρόνῳ [ὡς] ἢ παρὰ τῷ Λουκᾶ. καὶ ἢ μὲν πρὸ ἕξ τοὺς πόδας ἀλείφει μὴ κλαίουσα· εὐφροσύνης γὰρ καὶ εὐεργεσίας τετελεσμένης τὸ γινόμενον χαριστήριον ἦν. ἢ δὲ πρὸ δύο ἡμερῶν οὐ κλαίει μὲν οὐδ' αὐτὴ τῇ ζεύσει πίστει καὶ τῷ πολλῷ πόθῳ ὅλη ἀναφλεχθεῖσα, ὑπὸ πολλῆς δὲ τῆς προθυμίας καὶ δὴ καὶ τῆς πρὸς τὸν δεσπότην εὐλαβείας οὐδὲ ἀλείφειν καὶ ἐφάπτεσθαι τοῦ δεσποτικοῦ καὶ ἀχράντου σώματος ἐπιχειρεῖ, ἀλλ' ὄλον ἀθρόον συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον ἐπιχέει τῇ δεσποτικῇ κεφαλῇ. ἢ μὲντοι παρὰ τῷ Λουκᾶ τοὺς πόδας ἀλείφει μύρω , δάκρυσιν δὲ μιγνῦσα τὸ μύρον. καὶ αὐτὴ μὲν ταῖς θριξίν ἐξέμασεν τοὺς πόδας τοὺς δεσποτικούς ὡς καὶ ἢ τοῦ Λαζάρου ἀδελφῆ, ἢ δὲ τὸ ἀλάβαστρον συντρίψασα καὶ ἐπιχέασα τῇ κεφαλῇ οὐδὲ προσψαῦσαι ὡς ἔφαμεν ἐτόλμησεν. καὶ ἐπὶ μὲν τῇ τοῦ Λαζάρου ἀδελφῆ ὁ Ἰούδας μόνος ἠγανάκτει καὶ διεγόγγυζεν, ἐπὶ δὲ τῇ συντριψάσῃ τὸ ἀλάβαστρον καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταί. ἐπὶ δὲ τῇ παρὰ τῷ Λουκᾶ οὐδεὶς μὲν τῶν μαθητῶν, ὁ δὲ ὑποδεξάμενος εἰς τὴν οἰκίαν Φαρισαῖος, ὃν ἔδει μᾶλλον χαίρειν καὶ πλεον καταρτίζεσθαι τῇ πίστει, ὅτι ἐπιστρέφοντας ἐξ ἀμαρτιῶν ἑώρα, αὐτὸς μόνος ἐσκανδαλίζετο. καὶ ταύτη μὲν εἴρηται· ἀφέωνταί σοι αἱ ἀμαρτίαι σου καὶ ἢ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην , τῇ δὲ συντριψαμένη τὸ ἀλάβαστρον εἴρηται, ὅτι ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη

κηρυχθήσεται, οὐχὶ ἀποστερῶν δὲ θατέραν τὴν μισθαποδοσίαν θατέρας· καὶ γὰρ ἑκατέρα τῶν ἀμαρτιῶν τὴν ἄφεισιν εὕρηται καὶ διὰ τῆς πράξεως ἐν ὄλω τῷ κόσμῳ κηρύσσεται καὶ μακαρίζεται τούτων ὁμοίως ἑκάστη, ἀλλ' ἑκατέρᾳ τούτων τὸ μᾶλλον ἀρμόζον εἰς παραμυθίαν ῥηθῆναι τοῦτο εἰπών· καὶ γὰρ ἐκείνη μὲν ἐπετίμων οἱ ἀπόστολοι ὡς παράχρησιν τινα καὶ κακὸν ἐργασαμένη· περὶ ταύτης δὲ διεγόγγυζεν ὁ Φαρισαῖος ὡς ἀμαρτωλοῦ. διὸ ταύτη μὲν μισθὸς ἐρρήθη ἢ ἄφεισις τῶν ἀμαρτιῶν, ἐκείνη δὲ μισθὸς ἀνεκηρύχθη τὸ εἰς πάντας ἐξενεχθῆναι τὴν πρᾶξιν καὶ παρὰ πάντων μακαρισθῆναι. τῇ μέντοι γε ἀδελφῇ τοῦ Λαζάρου οὐδὲν τοιοῦτον ὑπεσχέθη, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐκείνη ὑπὲρ προσδοκωμένης εὐεργεσίας τινὸς προσῆγεν τὸ μύρον, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τῇ ἐγέρσει τοῦ ἀδελφοῦ εὐηργέτητο. Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλη ἐν ταῖς μακαρίαις ταύταις γυναιξίν διαφορά, ὅτι ἡ μὲν τῷ μύρῳ τὰ δάκρυα μίξασα καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας τοὺς δεσποτικούς, τῶν δὲ λοιπῶν δύο οὐδεμία· αἱ μὲν οἶμαι μὴ τολμῶσαι, ἀλλ' ὑπὸ εὐλαβείας χαλινωθεῖσαι, ἡ δὲ ἐκνικηθεῖσα τῷ πόθῳ καὶ ταῖς τῶν δακρύων αἷς ἔβρεχεν τοὺς πόδας κατὰ μικρὸν παραθαρρήσασα ῥοαῖς. Ἄλλως τε δέ. καὶ εἰ ἔμελλον τι τοιοῦτο ποιεῖν, προσεπεσχέθησαν· προλαβὼν γὰρ ὁ Φαρισαῖος καὶ διεγόγγυσεν καὶ μετὰ δικαίου ἐπετιμήθη τοῦ ἐλέγχου. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Λαζάρου ἀδελφῆς οὐκ ἀγανακτοῦσιν ἀπὸ τε τῆς εὐλαβείας ἐπεχόμενοι τῆς γυναικὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνεστηκότος θαύματος καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ οὐ τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ τοὺς πόδας ἤλειπεν. ὁ μέντοι γε Ἰούδας ἀγανακτεῖ ἤδη κάτοχος τῇ φιλαργυρίᾳ γενόμενος καὶ τοῖς τῆς προδοσίας λογισμοῖς πολιορκούμενος. ἐπὶ μέντοι τῆς τρίτης ἅπαντες ἀγανακτοῦσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ γνώμης καὶ διαθέσεως, ἀλλ' ὁ μὲν Ἰούδας, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔφαμεν, ὑπὸ φιλαργυρίας καὶ ἀπονοίας καὶ τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον ὑπεροψίας, οἱ δὲ ἄλλοι ὑπὸ ἐλεημοσύνης καὶ φιλοπτωχίας καὶ τῆς περὶ τὸν διδάσκαλον τιμῆς καὶ εὐλαβείας· οὐ γὰρ ἀπεικὸς ἐνόμιζον ποιεῖν μὴ ἀνεχόμενοι γυναικῶν ἀμαρτωλῶν τῆς ἀχράντου κεφαλῆς ἐκείνης, εἰ καὶ μύρον ἦν τὸ κενούμενον, τοῦτο καταχέειν. εἰκὸς δὲ αὐτοὺς καὶ τοῦτο διαλογίσασθαι, ὅτι εἰ ὁ διδάσκαλος πάντων μὲν ὀλιγωρεῖ, πρὸς δὲ τὸν θάνατον ἐπείγεται (καὶ γὰρ συνεχῶς αὐτοῖς ἤδη τοῦτο ἐπέλεγεν), εἰ οὗτος οὖν εἰς τὸ ἀποθανεῖν ἐτοιμάζεται, τίς ἢ ὠφέλεια τοῦ μύρου, ὅτι κενοῦται; διὸ καὶ ὁ δεσπότης πρὸς τὴν αὐτὴν ἀποφαινόμενος διάνοιάν φησιν· εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου τοῦτο ἐποίησεν, μονονουχὶ λέγων, ὅτι ἐξ ὧν ὑμεῖς λογίζεσθε, ὅτι οὐκ ἔδει ἐπιχεθῆναι μοι τὸ μύρον ὀλιγωροῦντι πάντων καὶ πρὸς θάνατον ἐπειγομένῳ, ἐκ τούτου μᾶλλον ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἐπαίνοισι στεφανῶ· εἰς γὰρ τὸν ἐνταφιασμόν μου τοῦτο ἐποίησεν. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους μαθητὰς οὕτως ἀρμόσαι ἂν εἰρησθαι ὁ λόγος ὁ δεσποτικός, πρὸς δὲ τὸν Ἰούδαν ὡς προεῖρηται· πρὸς γὰρ τοὶ τὴν τῶν λογισμῶν διαφορὰν τῶν τὴν ἀγανάκτησιν ἐνδειξαμένων εἰκὸς ἦν καὶ τὸν δεσπότην ταῖς ἑκατέρων γνώμαις ἀρμόζοντα τὸν λόγον εἰρηκέναι καὶ τοὺς ἀκούσαντας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστον συνειδὸς τὴν ἀπόφασιν ἐξείληφέναι. 92 Mt 26, 34 Τὸ τρις ἀπαρνήσῃ με ἢ τῷ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δύναται συναφθῆναι καὶ τὴν δοκοῦσαν τῶν εὐαγγελιστῶν διαφωνίαν αὐτόθεν λῦσαι ἢ πρὸς τὸ τρις ἀπαρνήσῃ με ὡς οἱ πλείους ἐξέλαβον συνεξακουσθῆναι καὶ ἐπίλυσιν δέξασθαι καθὼς καὶ οὕτως ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐπελύσατο. Φωνεῖ ὁ ἀλέκτωρ καθ' ἕκαστον φωνήσεως καιρὸν οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δῖς, ἀλλὰ καὶ τρίτον καὶ ἐπέκεινα καὶ ταῦτα οὐ κατὰ συνέχειαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινος διαστήματος, ὥστε τὴν ὅλην ἐκφώνησιν ἐκ διαφόρων τε φωνήσεων συνεστάναι καὶ τὸν ὅλον τῆς ἐκφώνησεως καιρὸν ἐκ τῶν κατὰ μέρος συμπληροῦσθαι διαστημάτων. ἔχει οὖν ἡ πρώτη ἀλεκτοροφωνία διαφόρους φωνήσεις καὶ ἀνάλογα διαστήματα, ἡ δευτέρα ὁμοίως καὶ ἡ τρίτη ὡσαύτως. καλεῖται δὲ καὶ ἡ ὅλη ἀλεκτοροφωνία φώνησις καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων φωνήσεων. ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Ματθαῖος καὶ ἄλλοι εὐαγγελισταί, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρις ἀπαρνήσῃ με, τὴν ὅλην ἀλεκτοροφωνίαν τὴν πρώτην δηλοῖ καὶ

φῆσιν, ὅτι πρὶν αὐτὴ ἀπαρτισθῆ ἢ ὅλη ἀλεκτοροφωνία ἢ πρώτη, τρὶς ἀπαρνήση με. ὅταν δὲ ὁ Μᾶρκος φῆσιν· πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήση με τὰς ἐν ὅλῃ τῇ πρώτῃ ἀλεκτοροφωνίᾳ περιεχομένης φωνήσεις δηλοῖ καὶ φῆσιν, ὅτι πρὶν ἢ τὰς δύο τὰς κατὰ μέρος φωνήσεις προελθεῖν, τρίτον ἀπαρνήση με· ὅπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ, ὅτι πρὶν τὴν ὅλην ἀλεκτοροφωνίαν τὴν πρώτην παρελθεῖν, τρίτον ἀπαρνήση με· ἢ γὰρ ὅλη ἀλεκτοροφωνία καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας πολλακίς ἔχει φωνήσεις. λίαν οὖν συμφωνοῦσιν κατὰ τοῦτο ἀλλήλοις οἱ εὐαγγελισταί· ὅτε γὰρ Μᾶρκος καὶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὸ αὐτὸ ὑποδηλοῦσιν, ὅτι οὕτω τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ὅλης ἀπαρτισθείσης καὶ ἐκφωνηθείσης ὁ Πέτρος τρίτον ἠρνήσατο, ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι ὀλοσχερέστερον καὶ κεφαλαιωδέστερον αὐτό φασιν· οὐ γὰρ ἐπισημαίνονται ἐν ποίᾳ ἐκφωνήσῃ τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ἢ ἡ πρώτη ἢ ἡ δευτέρα ἢ ἡ τρίτη ἄρνησις τοῦ Πέτρου ἐγένετο, μόνον δὲ φασιν, ὅτι τρίτον ἀρνησαμένου εὐθέως φώνησις γέγονεν ἀλέκτορος, ἄρα δὲ ἡ πρώτη τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ἦν αὕτη ἢ φώνησις ἢ ἡ δευτέρα, οὐδὲν ἐπιδηλοῦσιν. ὁ μὲντοι γε Μᾶρκος πάντα μετὰ ἀκριβείας λέγει· φῆσιν γὰρ μετὰ τὴν πρώτην ἄρνησιν· καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν . ἰδοὺ ἔχεις τὴν πρώτην ἄρνησιν, ὅτι ἐγγὺς τῆς πρώτης φωνήσεως τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ἐγένετο· εἶτα ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη ἄρνησις· συνεχῶς γὰρ ἀλλήλαις ἐγένοντο· φῆσιν γάρ, ὅτι καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ καὶ ἐξῆς. αὐταὶ οὖν αἱ δύο ἀρνήσεις μεταξὺ γεγόνασιν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας φωνήσεως τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας· φῆσιν γάρ· ἤρξατο ὁμνῦναι, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν . ταύτης οὖν τῆς φωνήσεως καὶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ μνημονεύσαντες οὐκ ἐπεσημήναντο ὡσπερ οὗτος, ὅτι ἢ ἐκ δευτέρου ἦν, τοῦτ' ἔστιν ἢ δευτέρα φώνησις τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ἦν. διὸ καὶ διαφωνίας ἐδόκει φαντασία τοῖς ῥητοῖς ὑπάρχειν. διὰ τί δὲ μὴ κατὰ τὴν πρώτην φώνησιν τῆς πρώτης ἀλεκτοροφωνίας ἤδη τὸ πρῶτον ἀρνησάμενος ὁ Πέτρος ἀνεμνήσθη τὸ ῥῆμα; ὅτι οὕτω ἦν τὸ τρίτον ἀρνησάμενος καὶ οὕτω τελείως κατακυβερῆσεν τὴν διάνοιαν καὶ τὴν πολλὴν χαλάσας τῆς αὐθαδεΐας προπέτειαν, ἀλλ' ἔτι ὑπόθερμος ἦν καὶ φιλόνηκος ὡς οὐ τελείως ἀρνήσεται. διὸ καὶ ἀφίησιν αὐτὸν ὁ δεσπότης οὐ μόνον ἀρνήσασθαι, ἀλλὰ καὶ τρὶς ἀρνήσασθαι καὶ οὐ μόνον τρὶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὄρκου ἀρνήσασθαι. ὅταν οὖν μέγα τὸ πτώμα γένηται, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ πτώματος ἠκολούθησεν ἢ τοῦ ἀλέκτορος φωνῆ καὶ ὁ δεσπότης ἐξερχόμενος ἐνέβλεψεν αὐτῷ· τότε ἀνεμνήσθη τὸ ῥῆμα , τότε ἀπέστη τοῦ θαρρεῖν, τότε ἐπέγνω τὸ πτώμα, τότε ἰάτρευσεν τὸ τραῦμα. καὶ ὅρα, πόσα συνέδραμον, ἵνα εἰς συναίσθησιν αὐτὸν ἀγάγῃσιν τοῦ πτώματος· αὐτὸ τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος, τὸ σημεῖον τοῦ ἁμαρτήματος, αὐτὸς ἐμβλέψας ὁ δεσπότης. καὶ τίνα τότε; τὸν Πέτρον, τὴν πέτραν, τὸν θερμόν, τὸν κλειδοῦχον, τὸν πρὸς θάνατον ἔτοιμον, τὸν κορυφαῖον, τὸν πλεον τῶν ἄλλων φιλοῦντα τὸν κύριον. φύγωμεν οὖν, ἀγαπητοί, ἐννοοῦντες ταῦτα τὸ πεποιθῆναι ἑαυτοῖς καὶ νομίζειν δύνασθαι τι ἀγαθὸν ἐξανύσειν ἐξ ἰδίας μόνης προθυμίας. κακὸν τὸ πάθος, χαλεποὺς ἐγείρει τοὺς μώλωπας. συγχωρεῖτε τῷ Πέτρῳ πεσεῖν ὁ Χριστός, ἀποστῆναί τε αὐτόν, ὡς ἔφημεν, τοῦ μὴ πεποιθῆναι ἑαυτῷ, ἀλλὰ πᾶν κατόρθωμα τῆς ἄνωθεν χάριτος ἡγεῖσθαι παιδεύων καὶ ὅτι μεγάλα ἦν ἐμπεπιστευμένος· πέτρα γὰρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰς κλεῖς αὐτὸς ἐδέξατο καὶ μυρία ἄλλα. ἵνα οὖν μὴ ὑπεραρθῆ, ταῦτα ὠκονόμητο· λέγει γὰρ καὶ ὁ Παῦλος· ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ καὶ τὰ ἐξῆς. εἰ δὲ τὰ σωματικὰ πάθη κωλύουσιν ὑπεραίρεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτῆς καθαψάμενον μᾶλλον. ἄλλως τε. ἐπειδὴ τὸν κόσμον ἦν ἐμπεπιστευμένος διδάσκειν καὶ ὁδηγεῖν, ἵνα μὴ θερμὸς ὢν πικρότερον καὶ ἀσυγγνώστως ἐπεξέρχηται τοὺς ἀσθενεῖα σαρκὸς τῶν ὑψηλοτέρων ὀλισθαίνοντας, παραχωρεῖται πεσεῖν, ἵνα τῷ οἰκείῳ πάθει συγγνωμονικώτερος καὶ αὐτὸς τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἂν μετανοῶσιν γίνηται. καὶ εἰς ἡμετέραν δὲ νοουθεσίαν καὶ

ἀσφάλειαν τοῦτο παρακεχώρηται, ἵνα αἰὲν νήφωμεν, ἵνα αἰὲν κἄν τι δοκῶμεν ἀγαθοεργεῖν, τῆς ἄνωθεν αὐτὸ δωρεᾶς ἠγώμεθα, ἵνα μηδέποτε ἐν μηδενὶ ἀπαυθαδιαζώμεθα, ἵνα ἂν ὑπὸ τοῦ πο νηροῦ σκελισθῶμεν ἐν τινι, μὴ ἀπογνῶμεν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν μετάνοιαν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸν τῆς καρδίας συντριμμὸν καὶ τὴν θεϊαν ἐπικουρίαν εὐθέως τρέχωμεν μηδ' ἐπὶ βραχὺ ἀναβαλλόμενοι. Ὅταν ὁ Ματθαῖος λέγῃ· πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήση με, τὴν πρώτην ἀλεκτοροφωνίαν αἰνίττεται τὴν ὅλην δηλονότι. διὸ καὶ φησιν πρὶν αὕτη ἀπαρτισθῆ, τοῦτ' ἔστιν ἡ ὅλη ἀλεκτοροφωνία, τρίς ἀπαρνήση με. ὅταν δὲ ὁ Μᾶρκος λέγῃ· πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήση με, τὰς ἐν ὅλη τῇ πρώτῃ ἀλεκτοροφωνίᾳ περιεχομένης φωνήσεις δηλοῖ καὶ φησιν, ὅτι πρὶν τὰς δύο τὰς κατὰ μέρος φωνήσεις παρελθεῖν, τρίτον ἀπαρνήση με· ἡ γὰρ ὅλη ἀλεκτοροφωνία τρεῖς καὶ τέσσαρας καὶ πλείους ἔχει φωνήσεις, ὥστε συμφωνοῦσιν μᾶλλον ἀλλήλοις οἱ εὐαγγελισταί. 93 Mt 26,45 46 Τὸ καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε οὐκ ἐπιτρέποντος ἦν, ἀλλ' ὄνειδίζοντος, οἷον ἔτι νῦν καθεύδετε καὶ ἀναπαύεσθε καὶ οὐπω ἀνίστασθε οὐδὲ τοῦ παραδιδόντος ἐφεστηκότος αἰσθάνεσθε καὶ οὐ συναποθνήσκειν ὑπέσχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ; 94 Mt 27,51 Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ τὰ ἀθέατα πᾶσιν πλήν τοῖς ἱερεῦσιν καὶ ἄψαυστα θεατὰ πᾶσιν ἤδη καὶ ψαυστὰ μηνῦον γινόμενα· τῆς γὰρ καινῆς διαθήκης εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης πέρατα διαλαμπούσης καὶ τῆς νομικῆς λατρείας παυομένης καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων λεγόμενα, ἅτινα ἀθέατα καὶ ἄψαυστα ἐτύγχανεν, πᾶσιν θεατὰ καὶ ψαυστὰ γεγονάσιν, οὐ τοῖς Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἄλλοφύλοις καὶ πολεμιωτάτοις, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ ναὸς εἰς προνομὴν καὶ σκῦλα παρεδόθη τοῖς ἐκπολιορκήσασιν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ καὶ ὠφθησαν τὰ ἀθέατα. τοῦτο σημαῖνον τὸ τὴν καινὴν διαθήκην εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαδραμεῖν καὶ τὴν νομικὴν λατρείαν ἀργῆσαι καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων πᾶσι θεατὰ καὶ βᾶσιμα γεγονέναι. 95 Mt 28, 18 19 Τὸ ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία τοῦτο δηλοῖ· ἔπαυσεν τὰ τῆς ἀνθρωπίνης πτωχείας· οὐκέτι κόποι καὶ πόνοι καὶ ἐπιβουλαὶ καὶ ὑποστολαὶ καὶ προδοσίαι καὶ ραπτίσματα· εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὐκ ἀπεθέμην, ἀλλὰ τὰ ἀνθρώπινα πάθη πάντα ἀπεθέμην καὶ λοιπὸν ἀπαρακαλύπτως ἐκφαίνω τὴν τῆς θεότητος ἐξουσίαν καὶ τὸ ἀξίωμα, δι' ἧς καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς δεσπότης καὶ δημιουργὸς ἔτι μᾶλλον ἐπιγνωσθήσομαι κηρυττόντων ὑμῶν καὶ μαθητευόντων πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν τὴν ἀλήθειαν. ἡ καὶ οὕτως· ἂν τις ἐκλάβοι τὴν διάνοιαν, ὅτι τοῦ μὲν οὐρανοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ πρὶν εἶχον, εἶχον δὲ καὶ τῆς γῆς· ποιητὴς γὰρ καὶ δεσπότης ἀπάντων ὑπῆρχον. νῦν δὲ καὶ ἄλλη μοι προσετέθη καὶ ἐδόθη διὰ τῆς οἰκονομίας ἐξουσία. ποία αὕτη; τὸ κῦρος καὶ κράτος, ὃ διὰ τῆς τῶν πιστευόντων καὶ σωζομένων προσλαμβάνω σωτηρίας· ἐπειδὴ γὰρ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ δεσπότητος ὑπὸ τυραννίδα καὶ δουλείαν ἐτέλει τοῦ διαβόλου τὸ ἀνθρώπινον καὶ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν ἀπεσεῖετο τὰς μὲν αὐτοῦ παρωθούμενον ἐντολάς, ταῖς τοῦ τυράννου δὲ ὑποκύπτον προσταγαῖς, καὶ θυσίαις μὲν καὶ εἰδώλοις ἐγέραιρε τὸν ληστήν, τὸν δὲ ἴδιον οὐκ ἐπεγίνωσκε δεσπότην καὶ ποιητὴν, ταύτης οὖν τῆς τυραννίδος τὸν τύραννον διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῶν ἔργων καὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως καθελὼν καὶ ὅλην εἰς ἑαυτὸν τοῦ πλάσματος μεταστήσας τὴν προσκύνησιν καὶ λατρείαν καὶ ὑπακοὴν λίαν οἰκείως ἔφη καὶ παναληθῶς· ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· εἶχεν μὲν γὰρ καὶ πρὶν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πλάσματος ὡς πλάστης καὶ δημιουργός, προσείληφεν δὲ πόνοις οἰκείους καὶ θανάτῳ καὶ σταυρῷ καὶ ἦν εἶχεν πρότερον ὁ τύραννος κατ' αὐτοῦ. διὸ καὶ πᾶσα, φησίν, ἐξουσία, τοῦτ' ἔστιν πρὸς ἣν πρότερον εἶχον καὶ τὴν λείπουσαν προσελαβόμεν καὶ νῦν ἔχω πᾶσαν, ἣν τε ὡς πλάστης εἶχον καὶ ἦν ὡς σωτὴρ καὶ λυτρωτὴς καὶ λατρευόμενος ὑπ' αὐτῶν προσελαβόμεν πᾶν τὸ πλάσμα εἰς τὴν ἐμὴν προσκύνησιν καὶ λατρείαν μεταγαγών. τὸ δὲ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἐπειδὴ τῶν λατρευόντων

αὐτῶ καὶ σωζομένων ἐπὶ γῆς μὲν ἐστὶν ἡ πολιτεία, ἐν οὐρανῶ δὲ ἡ μισθαποδοσία καὶ ἡ κληρονομία. ἐπεὶ δέ, φησὶν, ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν πάντων, πορευθέντες ἄνευ φόβου καὶ δειλίας καὶ δισταγμοῦ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐξῆς· τῆς γὰρ ἐμῆς ἐξουσίας ἡ δύναμις προοδοποιήσει καὶ προετοιμάσει λείαν καὶ εὐκόλον ὑμῖν τὴν τῆς διδασκαλίας ἐργαζομένη παραδοχὴν. ἔστιν δὲ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων φυλαττομένων καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ἐπειδὴ ἀναστὰς πάντας τοὺς ὑπὸ τοῦ ἄδου κατεχομένους ῥυσόμενος συνανέστησεν καὶ τὴν κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ἣν πρότερον ἐκεῖνοις εἶχεν, αὐτὸς ἀνεδέξατο, εἰκότως φησὶν· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ γῆς· ἐπὶ γῆς μὲν, ὅτι τοὺς τε τάφους ἐκένωσα τῶν σωμάτων καὶ περὶ τοὺς μυχούς τῆς γῆς τὰ τοῦ ἄδου ταμεῖα δοκεῖ· ἐν οὐρανῶ δέ, ὅτι τῶν ἀνισταμένων ὁ κλῆρος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τὸ δὲ πορευθέντες μαθητεύσατε, ὅτι οὕτως ἐξατονήσαντος καὶ καταργηθέντος τοῦ ἄδου, ὃς τὰς τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς σφῶν ἀπωλείας ὑπεδέχετο ψυχάς, καὶ τῆς ἐξουσίας πάσης εἰς ἐμὲ περιελθούσης ῥαδία καὶ ἀταλαίπωρος ἔσται ἡ ἐπιστροφή καὶ σωτηρία τῶν ἐθνῶν· καὶ γὰρ οὐδ' ἄλλην τινὰ ὁ δεσπότης φαίνεται ἐξουσίαν ἐν οὐρανῶ προσειληφώς ἢ ἐπὶ γῆς παρ' ἧς ἔφθιμεν εἰπόντες· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἔστιν ἄλλη διαγνωσθεῖσα· ἢ τε γὰρ ἐν τῇ ποιήσει καὶ διακοσμήσει τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἀρχῆς αὐτῶ προσοῦσα ἢ αὐτὴ διαμένει. καὶ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς δὲ δημιουργία καὶ προαγωγή ἀπαράλλακτος ἐστὶν καὶ ἀλλοίωσιν οὐ δεχομένη, ὡσαύτως δὲ καὶ πάντων τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν αὐταῖς ὁ αὐτὸς ἀκαινοτόμητος τῆς προαγωγῆς καὶ δεσποτείας ὅρος καθορᾶται. καλῶς ἄρα καὶ οἰκείως ἂν ἐκληφθῆι τὸ ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία καὶ ἐξῆς ἐκλαμβανόμενον κατὰ τὰς προειρημένας καὶ ἀποδεδομένας ἐννοίας.